

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav pro klasickou archeologii

Diplomová práce

Bc. Dana Bělohoubková

Vliv textilních vzorů z Egejské oblasti na výzdobu egyptských hrobek 18. dynastie

The influence of Aegean textile patterns on decoration of 18th dynasty
Egyptian tombs

Praha 2015

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jan Bouzek, DrSc.

Konzultant: Doc. PhDr. Jana Mynářová, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne

.....

V první řadě bych ráda poděkovala profesorovi Janu Bouzkovi, který mě přivedl k problematice vztahů mezi civilizacemi, za vedení této práce a za jeho chuť diskutovat se mnou o mých nápadech. Dále bych ráda poděkovala doktorce Renatě Landgráfové za pomoc s egyptskými texty tam, kde mé vlastní schopnosti selhávaly. Doktorce Haně Navrátilové za inspirující diskuze nad pojetím egyptského královského dvoru. Docentovi Jiřímu Janákovi za konzultace o egyptském náboženství, které byly velmi podnětné při vytváření vlastních teorií. Největší poděkování patří paní docence Janě Mynářové za četné konzultace, bez nichž by tato práce nevznikla.

Klíčová slova (česky):

textil, ornament, vzory, obchod, dekorace, hrobky, Kréta, Egypt

Klíčová slova (anglicky):

textile, ornament, patterns, trade, decoration, tombs, Crete, Egypt

Abstrakt

Předkládaná práce pojednává o vlivu egejských textilií na výzdobu hrobek 18. dynastie. Snaží se odpovědět na otázku, zda je možné pomocí tohoto fenoménu zrekonstruovat povahu vztahů mezi Egejskou oblastí a Egyptem. V první části práce je textil jako takový zasazen do širšího kontextu, tedy jeho významu pro oba kulturní celky a technologií výroby. Větší část textu pak pojednává o problematice úžeji. Zabývá se hrobkami a osobnostmi, u nichž se s egejskými stropy setkáváme. Z analýz jejich hrobek, životopisů a titulů je patrné, že tento fenomén sloužil k legitimizaci, jak panovníka, tak jeho úředníků. V poslední části bylo dokázáno symbolické zasazení fenoménu egejských stropů do ideového konceptu královského majestátu.

Abstract:

The M.A. thesis deals with the influence of Aegean textile patterns on the decoration of 18th dynasty Egyptian tombs. It attempts to provide answers to the question of a possible reconstruction of relations between the Aegean area and Egypt on the basis of this phenomenon. The first part of the thesis places textile into a broader context, dealing among others with its importance for both cultural areas and the technology of its fabrication. The second part of the thesis focuses in greater detail upon the occurrence of Aegean textile patterns in the New Kingdom, concentrating upon the tombs and the men that used these motives in their tomb decoration. The evaluation of the biographies, titles and the tombs indicates that a ceiling with Aegean textile patterns served as an element of legitimization for both the king and his officials. In the final part of the thesis I was able to establish the incorporation of the symbolic function of the Aegean textile patterns into the concept of kingship.

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	VÝZNAM TKANIN V OBOU KULTURNÍCH OBLASTECH	10
2.1	KDO SE ZABÝVAL VÝROBOU TKANIN?	10
2.2	PRAMENY K TEXTILIÍM	12
2.3	EKONOMICKÁ STRÁNKA VĚCI.....	13
3	TECHNOLOGIE TKANÍ	16
3.1	VLÁKNO.....	16
3.1.1	<i>Zpracování rostlinného vlákna</i>	<i>16</i>
3.1.2	<i>Zpracování vlny</i>	<i>17</i>
3.2	PŘEDENÍ	18
3.3	TKANÍ	19
3.3.1	<i>Horizontální tkalcovský stav.....</i>	<i>19</i>
3.3.2	<i>Vertikální tkalcovský stav</i>	<i>20</i>
3.4	UTKANÉ LÁTKY	21
3.4.1	<i>Egypt.....</i>	<i>21</i>
3.4.2	<i>Egejská oblast.....</i>	<i>23</i>
3.5	SHRnutí	24
4	THÉBSKÁ HROBKA 18. DYNASTIE	25
4.1	ARCHITEKTURA	25
4.2	DEKORACE HROBKY	27
4.3	VÝZDOBA STROPŮ	28
4.3.1	<i>Egejské motivy na stropěch hrobek 18. dynastie</i>	<i>30</i>
4.4	SHRnutí	31
5	MAJITELÉ HROBEK S EGEJSKÝMI STROPY	32
5.1	ANTEF, VELKÝ HEROLD KRÁLE, DRA ABÚ EN NAGA, TT No. 155	32
5.1.1	<i>Biografie</i>	<i>33</i>

5.2	MENCHEPERRESENEB, PRVNÍ AMONŮV VELEKNĚZ, ŠEJCH ABD EL-KURNA, TT NO. 86	40
5.2.1	<i>Biografie</i>	42
5.3	AMENEMHET, PÍSAŘ, ŠEJCH ABD EL-KURNA , TT NO. 82	46
5.3.1	<i>Biografie</i>	47
5.4	HAPUSENEB, PRVNÍ AMONŮV VELEKNĚZ, ŠEJCH ABD EL-KURNA, TT NO. 67	51
5.4.1	<i>Biografie</i>	51
5.5	AMONMOSE, PÍSAŘ KRÁLE, ŠEJCH ABD EL-KURNA, TT NO. 251	55
5.6	SHRnutí	56
6	ANALYTICKÁ ČÁST	57
6.1	FUNKCE A NÁPLŇ PRÁCE ZMIŇOVANÝCH HODNOSTÁŘŮ	57
6.2	HISTORICKÝ KONTEXT	60
6.2.1	<i>Ikonografické prameny</i>	61
6.2.2	<i>Literární prameny</i>	62
6.2.3	<i>Vztah panovníka k úředníkům</i>	63
6.3	SHRnutí	64
7	LÁTKY, BALDACHÝN A VOJENSKÉ STANY	66
7.1	BALDACHÝN VYJADŘUJÍCÍ POTENTIA REGUM	66
7.2	BALDACHÝN JAKO KOSMOS	67
7.3	VOJENSKÝ STAN A HLEDÁNÍ FORMY	69
7.4	SHRnutí	69
8	ZÁVĚR	70
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	73
10	SEZNAM PRAMENŮ	79
10.1	PŘEKLADOVÁ LITERATURA	79
10.2	EDICE	79
11	SEZNAM ZKRATEK:	80
12	OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	81
13	TABULKY	91

1 Úvod

Problematika vztahů mezi Egejskou oblastí a Egyptem 18. dynastie patří k významným styčným tématům historických a archeologických oborů, především egyptologie, historie antiky a klasické archeologie. Můžeme se tak setkat s různými pohledy na povahu a intenzitu styků a vazeb mezi zmíněnými kulturními celky.¹ Jelikož jsou však dochované historické prameny spojené s tímto tématem velmi omezené a nevyvážené, je nutné zvolit jinou metodu, například pokusit se nahlédnout vazby mezi oběma kulturami prostřednictvím svědectví různých fenoménů materiální kultury.

Jedním z takových fenoménů je použití motivů egejských textilií na výzdobu hrobek 18. dynastie v egyptských Thébách. Právě tomuto tématu se věnuje předkládaná práce, která vychází především z teorie E. J. W. Barber dokládající, že výzdoba stropů některých vysokých úředníků 18. dynastie byla inspirována egejskými látkami (Barber 1992, 346–357). Jedním z dílčích cílů této práce je prozkoumat zda a jakým způsobem se mohli hodnostáři, kteří do svých hrobek zařadili motiv egejských látek, setkat s těmito látkami a jejich vzory. Dalším zpracovávaným tématem je důvod začlenění vzoru egejských textilií do posvátného prostoru egyptské hrobky. V neposlední řadě se tato práce snaží odpovědět na otázku, jakým způsobem byly egejské motivy Egyptřany vnímány a jak bylo pracováno s percepcí Egejské oblasti v rámci královské ideologie.

Pro hlubší pochopení problematiky práce začíná kapitolou o významu textilií v obou kulturních celcích, za níž následuje kapitola o technologickém zpracování látek, v níž je pojednáno o výrobě látek v obou oblastech a jsou hledány podobnosti či odlišnosti v ní, aby byly potvrzeny či vyvráceny případné vlivy přímo na výrobu textilií. Jelikož se egejské motivy vyskytují právě v prostoru hrobky, je do práce zařazena také kapitola o architektuře thébských hrobek v 18. dynastii, která má za úkol ozřejmit vývoj tohoto prostoru, jak po stránce architektonické, tak po stránce ideové. Dále se zabývám postavením a funkcemi jednotlivých hodnostářů, kteří do svých hrobek egejské vzory zařadili. Z tohoto důvodu je každé hrobce věnována samostatná podkapitola, v níž pojednávám nejen o hrobce samotné a konkrétním užití motivu egejských látek, ale také o jejím majiteli. Z tohoto důvodu do podkapitol zařazuji i jak výčet funkcí těchto zmíněných

¹ Viz například MERRILLEES 1998, 149–154; MERRILLEES 1972, 281–294; SCHOFIELD – DAVIES 1995.

hodnostářů, tak překlad jejich biografických nápisů. Právě analýza titulů a životopisných nápisů může nalézt společné prvky mezi jednotlivými osobami a odhalit, proč egejské stropy mají právě tito muži. V poslední kapitole předkládám tři možnosti, jimiž je možné vysvětlit, kde se tato elita s egejskými látkami setkala, jak byly začleněny do systému ideologie královského majestátu a proč se nakonec staly také symbolickou součástí posvátného prostoru hrobky.

2 Význam tkanin v obou kulturních oblastech

2.1 Kdo se zabýval výrobou tkanin?

*Tkadlec je v dílně,
má se hůř než žena,
se svými koleny přitisknutými k břichu
nemůže dýchat vzduch.
Pokud vynechá tkaní na jeden den
je bit padesáti ranami.
Musí dávat jídlo dveřníkům,
aby spatřil světlo.*

(Naučení Duachetiho, přel. D. Bělohoubková, XIVa–XIVd)

*„Ty však se navrať domů a vlastní spravuj si práce,
kužel a stav, kaž služebným svým, ať bedlivě všechny
práci hledí si svých – boj mužů starostí bude,
všechněch, a nejvíc mou, jimž Trója je kolébka rodná!*

Domluvil slavný Hektór a přilbici s chocholem z žíní pozvedl zas.“

(Homéros: Ílias, přel. O.Vaňorný, VI: 490–495)

Textil provází náš život od kolébky po hrob. Bylo tomu tak od nepaměti², s tím rozdílem, že v dnešní době, již ženy netráví velkou část svých životů přípravou látek a jejich zpracováním. Tkaní nepatřilo mezi ženské práce náhodně. Jednalo se totiž o aktivitu, která byla prováděna doma, nevyžadovala tedy nějakého zvláštního soustředění, dala se kdykoliv přerušit a nebyla nebezpečná. Jedná se tedy o práci, která se dala pohodlně

² Nejstarší doklady textilií z obou kulturních oblastí pochází z neolitu. V Egyptě ve Fajjúmu bylo ve vrstvě z 5. tis. př. Kr. nalezeno vlákno a přesleny (CATON-THOMPSON – GARDNER 1934, 46). Na Krétě zase našel A. Evans v nejstarších vrstvách pod „Palácem Mino“ neolitické souvrství. Ve stratu III, datovaného do středního neolitu bylo nalezeno 25 hliněných přeslenů, 2 kamenné přesleny, 88 disků, které sloužily jako přesleny, 88 útků a dvě sady tkalcovských závaží (EVANS 1964, 180–182, 234–25, figs. 56.1, 61.13, pls. 56.1–56.2, 57.2 no. 1–7, pl. 60,1, no. 5).

skloubit s výchovou dětí, což byl, a do jisté míry nadále je, hlavní úkol žen (BARBER 1992, 289). Dalo by se předpokládat, že pro oba kulturní okruhy probíhala výroba textilií, co se týče toho, kdo se jí zabýval, podobně. Nicméně technologická změna podnítila v Egyptě i změnu socioekonomickou. Přestože z období Střední říše³ máme ikonografické prameny pro tkající ženy⁴ (Obr. 1), v Nové říši se na scénách objevují muži (Obr. 2). Tato změna souvisí se zavedením vertikálního tkalcovského stavu, který se do Egypta dostal, jak badatelé předpokládají, ze Syropalestiny v průběhu 18. dynastie, nejspíše v souvislosti s vojenskými kampaněmi Thutmose III. Ikonograficky je pak poprvé doložen v hrobce Thutnefera TT 104, jež je datována do období vlády Amenhotepa II. (LING ROTH 1913, 14–18, Fig. 9). Tento ikonografický motiv však neznamena, že ženy nadále netkaly. V domácnostech i nadále paní domu usedaly k tkalcovským stavům, jak dokládá dopis dochovaný na ostraku O. DeM 132 z Dér el-Medíny, datovaný do období vlády Ramesse II.:

„Eset říká (své) sestře Nubmutě v životě, svěžesti a zdraví takto:

Věnuj (mi) pozornost a utkej mi ten oděv, rychle, rychle, dokud Amenhotep ještě nepřišel, protože jsem docela a naprosto nahá! Udělej jeden a pošli mi ho, protože jsem nahá!“

Přel. H. Navrátilová 2011, 152; KRI III, 557–558⁵

Proč vůbec muži tkali je otázka, která je nyní velmi diskutována. E. J. W. Barber (1992, 290–291) se domnívá, že muži vstoupili do výroby textilií, kvůli tomu, že šlo o novou technologii, a bylo to tedy prestižní. Vyráběli však tkaniny nejluxusnější, určené pro palác, přičemž ženy nadále pokračovaly ve výrobě běžných tkanin. Proti tomuto tvrzení se však dá namítnout, že obraz tkalce, byl námětem kritiky již ve Střední říši, jak dokazuje Naučení Duachetiho, známého také jako Satira na povolání, citované v začátku kapitoly,⁶

³ Pro starší období Staré říše nemáme v hrobkách zobrazeno tkání. Zobrazení výroby látek totiž patřilo ke scénám, na něž se vztahovalo královské embargo.

⁴ Toto zobrazení je například v hrobce Chetiho z Bení Hasanu, hrobka číslo 17 (NEWBERRY 1893b, pl. XIII); nebo v hrobce Chnumhotepa II., ze stejného pohřebiště, hrobka číslo 3 (NEWBERRY 1893a, pl. XXIX). Tento motiv se objevuje však i na jiných pohřebištích, například v hrobce Dagiho, pohřbeného na nekropoli v Thébách (DAVIES 1913, pl. XXXVII), či v hrobce Tehutihetepa v El Berše (NEWBERRY 1984, pl. XXVI).

⁵ KRI III, 557–558 je edice hieroglyfického textu.

⁶ Další možností je, že počáteční fáze výroby látky byla na ženách a završovali ji svou prací muži (GARCIA-VENDURA 2014, 167). Nicméně se v běžném domácím prostředí, tato praxe nezdá pravděpodobná. Avšak byli to částečně i muži, kdo pak vyrobené látky na trhu směňoval. Nicméně jsou známy případy, kdy si ženy látky prodávaly samy (BARBER 1992, 287–288).

když v Egyptě ještě nebyl zaveden vertikální stav. Zdá se, že výrobou látek se tedy mohly zabývat obě pohlaví. Nejspíše podle toho, jak to bylo výhodné, ekonomicky i časově, jak dokládá dále citovaný dopis zachovaný na papyru Kahun III.3, UC 32203, jenž se datuje do doby Střední říše, tedy ještě před zavedení vertikálního tkalcovského stavu.

„*Od paní domu Irer:*

Toto je sdělení pro pána, Ž.S.Z.,⁷ o tom, že všechny záležitosti pána, Ž.S.Z. jsou v pořádku a vzkvétají na všech svých místech v přízni krále Horního a Dolního Egypta Chacheperrea⁸, ospravedlněného, a všech bohů, jak si moje maličkost přeje.

Toto je sdělení pro pána, Ž.S.Z., ohledně nedbalosti pána, Ž.S.Z. Jsi v pořádku a zdráv? Nikdo již nedoufá, že přineseš potraviny, protože od tebe (již dlouho) nepřišla žádná zpráva. Necht' je slyšení pána Ž.S.Z. dobré!

Toto je sdělení pro pána, Ž.S.Z., o služebných, které jsou zde, ale nemohou tkát oděvy [...] Moje maličkost prostě nemůže přijít, neboť moje maličkost vstoupila 20. dne do chrámu, aby zde sloužila jako kněžka wabet. Pán, Ž.S.Z., by je tedy měl přinést sám!

Je špatné věnovat pozornost té dívence Haremheb a vracet se pak domů jako nějaký Asiat! Pán, Ž.S.Z., by zde měl strávit nějaký čas. Hle, nemáme žádné oděvy, neboť moje pozornost náleží chrámu; příze je připravena, avšak nemůže být utkána!

Toto je sdělení pro pána Ž.S.Z.

Necht' je slyšení pána, Ž.S.Z., dobré.“

Přel. R. Landgráfová 2011, 78; COLLIER – QUIRKE 2002, 114–117.⁹

2.2 Prameny k textiliím

Jak vypadaly starověké látky, víme především z ikonografických pramenů¹⁰. V případě Egypta jsou části látek, či celé kusy oděvů nalézány v hrobkách¹¹, které reprezentují

⁷ Ž.S.Z., zkratka zdvořilostní formule, která znamená: necht' žije, je svěží a zdráv.

⁸ Senusret II.

⁹ Hieroglyfický přepis s transliterací a anglickým překladem.

¹⁰ V obou kulturních celcích se setkáváme, jak se zobrazením dvourozměrným, tedy malbami/freskami, na menších předmětech, tedy například gemy, tak se zobrazením trojrozměrném, sochy, sošky. Viz například RODENWALDT 1912, fig. 40, pls. 1, 11, 12.; DAVIES 1943, pls. IX–X, XXX–XXXV, LI, LXIII–LXVI; RENFREW 1985, fig. 6.4; CHASSINAT 1901, pl. 2.1.

specifickou škálu rituálních oděvů. Avšak s rozvojem sídlištní archeologie nejsme o chuzeni ani o nálezy běžných tkanin, které se občas zachovají díky příhodným podmínkám v egyptské poušti.¹² Z Egejské oblasti, kde není vhodné klima pro zachování organických materiálů, pochází první zachovaná látka až z období rané doby železné. Jedná se o tuniku z Lefkandi (BARBER 1992, 312).

Tkaniny nebyly používány však pouze na výrobu oděvu, popřípadě na výrobu obinadel. V domácnostech bychom se s nimi mohli setkat u podobných předmětů, jako dnes. Tedy například rodiny vlastnily různé přehozy, závěsy, plátěné tašky, ručníky, podušky a polštáře atd. O těchto předmětech se opět dozvídáme z ikonografických zobrazení v hrobkách, ale také skrze nálezy z hrobek (VOGEL-EASTWOOD 2000, 291–292). Mimo domácnosti byly tkaniny používány také velmi často, například jako lodní plachty, pytle na transport různých komodit a na stany, baldachýny atp.

Textílie hrály klíčovou roli i v egyptském rituálu. Například 171. kapitola Knihy mrtvých, která se jmenuje: Říkání o tom, jak si obléci čistý oděv¹³, zdůrazňuje potřebu oděvů i na onom světě. Bez látek se neobešel ani každodenní chrámový rituál, který dle starých Egyptanů zajišťoval znovuzrození slunečního boha po cestě zásvětím, tedy denně a tím zajišťoval správnou funkci světa a jeho existenci vůbec. Tento rituál musel být prováděn ve všech chrámech. Socha, či sochy božstva byly ráno vyjmuty z *naa* a omyty, stejně jako každé ráno člověk koná ranní hygienu, tento rituál se tedy neobešel bez převlékání sochy a jejího zahalování do různých druhů plátna.¹⁴

2.3 Ekonomická stránka věci

Látky v předmonetárním období hrály také důležitou roli na obchodním poli. Představu o tom, jak fungovala ekonomika palácových center v době Mykénské, si můžeme udělat z tabulek popsaných lineárním písmem B¹⁵ z Pylu, Knóssu a Mykén, jejich

¹¹ Publikované látky např.: SCHIAPARELLI 1927, 92–100; 120–121; 129–133; CARTER – MACE 1923, Pls. XXXIV–XXXVII, LXXVIII–LXXIX; CROWFOOT – DAVIES 1941, 113–130.

¹² Klíčové jsou nálezy z Gurobu, SHAW 2011, 453–463; PETRIE 1890, 34–35; Pro období Nové říše jsou dále klíčové výzkumy v Tell el-Amarně k nálezům textilií: KEMP – VOGELSANG-EASTWOOD 2001, 13–22, 249–263; STEVENS 2012, 181–189; KEMP – STEVENS 2010, 213. Pro dřívější období jsou důležité nálezy z Káhúnu: CARTWRIGHT – GRANGER-TAYLOR – QUIRKE 1998, 92–95.

¹³ Česky VACHALA 2009, 306.

¹⁴ Popis rituálu se zachoval v chrámu Sethiho I. v Abydu viz DAVID 1981, 58–72.

¹⁵ Edice textů např. CHADWICK – VENTRIS 1965.

počet je okolo 5000 (BURKE 2010a, 64–66). Tabulky jsou ve srovnání s dokumenty administrativní povahy, které známe z Předního východu méně detailní, avšak i tak nám pomáhají porozumět nejen ekonomice mykénského světa, ale i ekonomice celého východního Středomoří v pozdní době bronzové. Textilie byly jednou ze základních směnných komodit, o kterých můžeme dokonce v některých případech přemýšlet jako o měně (BURKE 2010a, 67). Z textů je patrné, že menší osady odváděly do paláce mimo jiné i látky ve formě daní. Palác zaměstnával specialisty, mezi nimi i přadleny a tkadleny¹⁶, avšak výroba samotná nejspíše probíhala mimo palác, který ji řídil. Z tabulek je patrné, že ve výrobě byly zaměstnané ženy různých etnických skupin. Výroba textilií a její organizace byla masová a ne tolik variabilní od minojské, na niž navazovala (BURKE 2010b, 436–438).

Pro egyptský prostor byly zásadní nálezy učiněny v Gurobu, starověký *Mer-Wer* ve Fajjúmské oáze, kde byl královský harém založený Thutmosem III., v současnosti zkoumaný anglo-dánskou expedicí zaštitěnou projektem *The Gurob Harem Palace Project* pod vedením I. Shawa. Byly zde nalezeny také administrativní papyry, které jsou datovány sice až do ramessovského období, ale i tak nám pomáhají porozumět organizaci harému a jeho financování.¹⁷ Z textů víme, že zde bylo vyráběno kvalitní plátno označované jako královské, spolu s dalšími typy textilií, jako byl například *mss*-oděv (GARDINER 1948, 22–24). Na provoz celého harému dohlíželo několik úředníků, například Mahu z titulu královského písaře harému v *Mer Wer* (eg. *sš nsw pr-hnr m mr-wr*), či Sethi, královský písař harému (eg. *sš nsw jpt*). Látky i v Egyptě samozřejmě hrály důležitou roli na poli směny. O tom, že byly vysoce ceněné, svědčí i fakt, že v soudních protokolech s vykradači hrobek a chrámů jako je papyrus B. M. 10068 jsou mezi ukradenými poklady často zmiňovány látky různých druhů, barev a kvality, které vykradači odnesli z hrobek (PEET 1930 87–92), a pak je dále měnili, jak je zmíněno na papyru B. M. 10052 (PEET 1930, 149).

S různými typy látek a oděvů se setkáváme také v seznamech darů, které si mocní panovníci vyměňovali, buď ve spojení s nějakými zvláštními příležitostmi, nebo jako *tzv. pozdravný dar*¹⁸, či na přímou žádost (PODANY 2010, 245). Například v amarnské

¹⁶ K tématu, i s rozsáhlou studií organizací výroby látek v paláci, nejnověji OLSEN 2014, dále například CHADWICK 1988.

¹⁷ Edice hieroglyfického textu GARDINER 1948, 14–35.

¹⁸ Textil je také zmiňován v EA 27, EA 19, EA 3, EA 29 Viz MORAN 1992, 86–89, 43–46, 7–8, 92–99.

korespondenci¹⁹ v dopise Amenhotepa IV. babylonskému králi Burnaburiašovi II., EA 14, (MORAN 1992, 27–37) jsou mezi ostatními dary, které panovník posílal do Babylónu u příležitosti svatby s babylónskou princeznou (COCHAVI-RAINEY 1999, 7), zmíněny také různé oděvy a látky: plátno na sváteční oděv, plátěné oblečení, lehký plášťík, *kunzu*-přehoz přes královu postel, plátěné oblečení *tabarru*-červené. Dopis dohromady uvádí 1092 kusů lněného oblečení.

¹⁹ Překlad textů z amarnského archivu MORAN 1992.

3 Technologie tkaní

Výroba látek jako jedno z klíčových odvětví výroby zanechala v Egejské oblasti jen velmi málo pramenů pro jejich zkoumání. Jak již bylo řečeno výše, známe organizaci prací díky textům na tabulkách nalezených v palácích na Krétě a pevninském Řecku a popsaných lineárním písmem B.²⁰ Také se občas podaří identifikovat některé nástroje určené pro zpracování látek v archeologickém materiálu. Jakým způsobem probíhala samotná výroba je rekonstruováno právě díky těmto nálezům, dále díky technickým postupům z okolních oblastí, kde jsou hledány paralely v rámci oblasti Předního východu, Anatólie, dokonce i oblastí střední Evropy. V neposlední řadě však hrají roli i různá etnologická bádání ve sféře stále živého lidového umění, pomocí něhož jsou rekonstruovány předpokládané starověké postupy; zde nabízí paralely s lidovým uměním dnešního Súdánu²¹.

3.1 Vlákno

Proces vzniku látky začíná již volbou materiálu, ze kterého vznikne vlákno. Byl používán jak materiál živočišný, tedy vlna, tak materiál rostlinný, tedy len či konopí. Výběr materiálu samozřejmě souvisel s více hledisky, například co bylo v dané oblasti dostupné a na co měla být výsledná textilie použita. V Egyptě byl používán převážně len (*Linun usitatissimum*), juta (*Corchorus capsularis*), konopí (*Cannabis sativa*) a kopřiva (*Boehmeria nivea*)²² (KEMP – VOGEL-EASTWOOD 2001, 23). V Egejské oblasti se také používal len (*Linun usitatissimum*), ale hlavně vlna (BARBER 1992, 11–34); na Théře byl dokonce nalezen kokon bource morušového, zdá se tedy, že se zde v omezené míře mohla vyskytovat také bavlna

3.1.1 Zpracování rostlinného vlákna

Lněné vlákno, které je součástí stonků a slouží k rozvodu živin v rostlině, je nejprve potřeba vypreparovat z rostliny. Postup se od starověku nezměnil, dnes sice část produkce spočívá na strojích, avšak postupy jsou stejné. Tedy v první fázi se rostlina namáčí, následuje vysoušení a nakonec je nutné tlučení do stonku, aby se uvolnilo vlákno.

²⁰ Edice CHADWICK 1988.

²¹ Viz CROWFOOT 1931.

²² K výskytu jednotlivých plodin v Egyptě: BOULOS – EL-HADIDI 1989.

Výsledkem tohoto procesu je nerovné přádleno, stávající ze spletených svazků koudelí, které se samy skládají z poměrně krátkých vláken. Toto dává textilu jeho výsledné vlastnosti, jako je jeho pevnost a elasticita, ale hlavně příjemný chladivý účinek na kůži, který byl obzvláště ve starém Egyptě ceněný²³. Navíc vybělení plátna pak díky vlastnostem lnu probíhá pouhým ponecháním jej na slunci. Len byl ve starověkém Egyptě pěstován zvláště v oblasti nilské delty. Nejjemnější lněná plátna měla vznikat v Sajích, což je kultovní místo válečnické bohyně Neith, která byla zároveň patronkou tkaní (RIGGS 2014, 115).²⁴ Stejně jako len se zpracovávalo konopí a kopřivy. Dnes je u některých nálezů vlákna obtížné určit, zdali se jedná o len či o konopí (VOGELSANG-EASTWOOD 2000, 268–269).

3.1.2 Zpracování vlny

Vlna je narozdíl od rostlinného vlákna šupinatá. Tato skutečnost dává vlně schopnost plstění, kdy se za přísunu vlhka a tlaku jednotlivé vlákna pomocí šupin spojí. Celý proces výroby přádlena započal ještě před ostříháním vlny z ovce. Zvíře bylo umyto studenou vodou, aby se rouno zbavilo nečistot a tuku, kterým byla jednotlivá vlákna slepena. Teprve pak se ovce ostříhala. Někdy docházelo ke stříhání zvířete ještě před umytím. Pak je rouno česáno, čímž jsou také odstraněny další nečistoty a vlákna jsou rozmotána a narovnána a zpracována do příze (BARBER 1992, 20–22). Jak již bylo řečeno, vlna byla velmi ceněná v Egejské oblasti (BARBER 1992, 35), nicméně vlna byla zpracovávána i v Egyptě, jak dokládají nálezy zbytků vlny z Tell el-Amarny, kde však tvoří jen jedno procento z celkových nálezů tkanin (KEMP – VOGELSANG-EASTWOOD 2001, 37–38; 54).

²³ Plutarchos naznačuje také náboženské hledisko obliby lněných pláten. Samotný len spojuje s bohem podsvětí Usirem, protože stejně jako Usir, je dle něj len nesmrtelný, tedy znovu se každým rokem rodí. Usir byl také, dle legendy, první mumií, která byla zavinuta do lněného plátna (RIGGS 2014, 114–115).

²⁴ Je zajímavé, že Saje prosperovaly zvláště v 1. tis. př. Kr., v době, kdy se v Egyptě vyskytoval relativně velký počet řeckých osadníků. Víme, že v Řecku je nejjemnější plátno spojováno s bohyní strategické války Athénou.

Obr. A Hrobka Dagiho, zobrazení získávání vlákna z rostliny (DAVIES 1913, PL. XXXVII)

3.2 Předení

Připravené vlákno musí být dále zpracováváno, aby z něj bude moci být mohlo utkáno plátno. Tomuto procesu se říká předení. Jedná se o kroucení, tření a natahování vláken za účelem vytvoření dlouhého pevného přadenu. Tento proces může být prováděn bez pomůcek, pouze v rukách, popřípadě za použití dalších končetin na uchycení, avšak jedná se zdlouhavý a méně efektivní proces. Další možností je použití vřetena, za jehož pomoci je práce rychlejší a efektivnější.²⁵ Z chomáče jsou odebírána vlákna, která jsou pohybem ruky upravována do příze, díky rotaci, kterou zajišťuje vřeteno s přeslenem jako závažím. Pro tuto fázi výroby máme kromě ikonografických dokladů (Obr. B) také větší množství nálezů přeslenů²⁶ z obou kulturních celků.²⁷ Další fází je navíjení příze na kotouč či do košíku (VOGELSANG-EASTWOOD 2000, 272–276).

²⁵ K experimentálním pokusům, jaký mělo vliv použití různých typů vřeten na výsledné příze ANDERSSON STRAND 2012.

²⁶ Sporným je rozlišení mezi korálky a přesleny, viz VAKIRTZI 2012.

²⁷ Nejlepším příkladem jsou přesleny z Gurobu (PETRIE 1890, Pl. XVIII:22–24), které ilustrují přechod od širokých a nízkých ke kónickým, dále nálezy přeslenů z Amarny, viz KEMP – VOGELSANG-EASTWOOD 2001, 265–289. K problematice a typologii mykénských přeslenů: CARINGTON SMITH 1975, 419–446.

Obr. B Hrobka Dagiho, zobrazení předení (DAVIES 1913, PL. XXXVII)

3.3 Tkaní

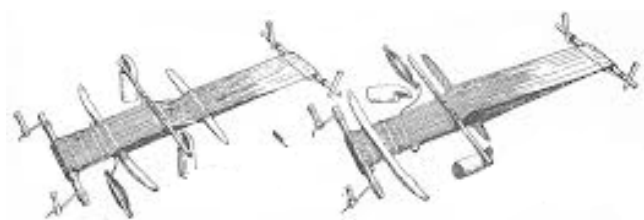
Aby z příze vznikla látka, bylo nutné ji utkat. Struktura látky spočívá v provazování dvou na sebe kolmých nití. Podélná soustava nití se nazývá osnova (*ang. warp*), zatímco pro příčnou se používá slovo útek (*ang. weft*). Osnova tvoří pevnou část, kolem níž se provazují nitě útku systémem nad – pod – nad – pod v případě běžné tkaniny. K provazování dochází zvedáním některých nití osnovy, čímž vznikne tzv. prošlup (*ang. shed*), kterým se vede útek. Známe různé druhy provazování, které měly dekorativní funkci (ANDERSSON STRAND 2012, 210).

3.3.1 Horizontální tkalcovský stav

Pro udržení osnovy slouží tkalcovský stav. Ze starověku známe dva druhy stavů. Starším z nich je již zmíněný horizontální stav (*ang. ground-loom*) (Obr. 1), který známe také i z ikonografických pramenů z Mezopotámie. Horizontální stav je poměrně jednoduché zařízení, umožňující utkat plátno jakýchkoli rozměrů (Obr. C). Jeho jednotlivé části jsou ze dřeva, skládá se ze 4 kůlů zatlučených do země, ke kterým je připevněn delší kůl na obou stranách konstrukce²⁸. Přes tyto kůly je natažena osnova. Nitě jsou rozděleny na liché a sudé tím, že jsou od sebe odděleny další tyčí tak, že část nití je na spodní části tyče, druhá nahoře, nazývaná brdlo (*ang. heddle*), na němž jsou nitěmi přivázány všechny liché nitě. Pohybem brdla nahoru a dolů se zajišťovalo správné křížení nití tak, že jednou šel útek pod lichými podruhé pak pod sudými nitěmi. Pro jednodušší prošlup útku je

²⁸ Opět díky oblíbě zobrazování řemesel máme množství zobrazení práce na horizontálním tkalcovském stavu ze Střední říše například na modelech z hrobky Meketrea (WINLOCK 1955, 29–37; Pl. 24–29). Nová říše je zastoupena například dekorací stěny v hrobce Dagiho (DAVIES 1913, PL. XXXVII).

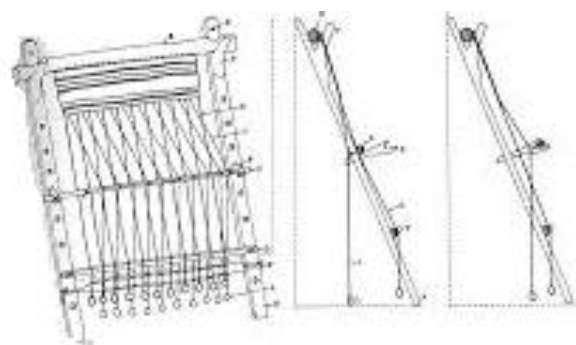
přidána další tyč (WINLOCK 1922, 71–73). Ze zobrazení je patrné, že tkaní zaměstnávalo dvě osoby, zobrazené bývají ženy, které sedí každá z jedné strany stavu a podávají si útek (NEWBERRY 1893, Pl. XXIX)

Obr. C Rekonstrukce egyptského horizontálního stavu (WINLOCK 1922, 73).

3.3.2 Vertikální tkalcovský stav

Vertikální tkalcovský stav (*ang. warp-weighted loom*), jak již bylo zmíněno, byl jednou z inovací, která se do Egypta dostala díky tažením Thutmose III. do Syropalestiny. Jak již název napovídá, na tomto druhu tkalcovského stavu vytvářená látka visela směrem dolů k zemi. Stav se skládá z vertikálních trámů tvořících držící konstrukci, na které je nahoře připevněno břevno, na něž se instalovaly samotné nitě. Ty byly u typu, jenž byl používán v Evropě a Anatólii dole zatíženy tkalcovskými závažími, jež jsou našim hlavním pramenem pro poznání tohoto druhu stavu, jelikož v archeologickém materiálu je jich zachováno poměrně velké množství,²⁹ byly vytvořeny z hlíny či kamene (BURKE 2010a, 12–13). Tkalo se od horního okraje směrem dolů. Princip byl velmi podobný jako u horizontálního stavu. Opět docházelo k střídání lichých a sudých nití nad útkem, což opět zajišťoval pohyb brdlem.

Obr. D Vertikální horizontální stav (BARBER 1992, 111).

²⁹ V egejské oblasti se setkáváme s diskovitými závažími, stejně tak jako na Théře (BARBER 1992, 102). K problematice tkalcovských závaží obecně a jejich typologii: CARINGTON SMITH 1975, 446–455. K problematice tkalcovských závaží v Tróji: PAVŮK 2012 .

V Egyptě³⁰ a v oblasti Předního východu měl vertikální tkalcovský stav jinou podobu (*Obr. 2*). Jednalo se o tkalcovský stav se dvěma trámy (*ang. two beam loom*). U tohoto typu tkalcovského stavu jsou nitě nataženy mezi dva trámy, které zajišťují dostatečné napnutí nití, takže nejsou třeba závaží. Tedy od prvního typu vertikálního stavu jej odlišuje fakt, že nitě byly z obou stran pevně fixovány. Z ikonografických pramenů se zdá, že byl tento vertikální tkalcovský stav využíván výhradně muži (KEMP – VOGELSANG-EASTWOOD 2001, 335–355). Tkadlec zpravidla seděl či stál přímo čelem směrem ke tkalcovskému stavu, jak je zobrazeno v hrobce TT 133, která patřila představenému tkalců v Ramesseu v majetku Amona v Západních Thébách Neferronpetovi (DAVIES 1948, Pl. XXXV).

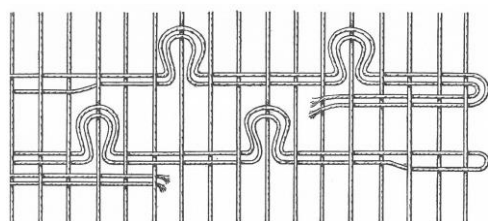
3.4 Utkané látky

3.4.1 Egypt

Jak již bylo zmíněno, v příhodném egyptském prostředí se zachovalo množství látek. Ze starověku pochází největší korpus látek právě z Egypta, a to již od neolitu.

Motivy na látkách mohou být vytvořeny dvojím způsobem a to barvením, nebo samotným způsobem tkaní. V Egyptě byla běžnější dekorace plastická, vznikající během tkaní.

Od dob Mentuhotepa II., tedy samotného počátku Střední říše, je poprvé doložen motiv zdvojování útku v každé 8. řadě po 6 mm a jeho vytažení v malé smyčce, což tvoří motiv teček (*Obr. 3*) (WINLOCK 1945, 31–32).

Obr. E Schéma tkaného motivu (WINLOCK 1945, Fig. 3).

Za pomoci kombinací smyček a různým zacházením s útkem vznikaly složitější plastické motivy, jež jsou opět poprvé doloženy ve Střední říši. Dalším motivem, je

³⁰ K archeologickým nálezům zbytků tkalcovských stavů: KEMP – VOGELSANG-EASTWOOD 2001, 375–404.

vytažení některých nití ven, takže vzniknou třásně. Jako například u několika látek z dér el-medínské hrobky TT 8 architekta Chaa (SCHIAPARELLI 1927); (*Obr. 4*), v jehož hrobce bylo nalezeno velké množství látek, a to jak ve formě různých přehozů a šálů, tak také v podobě pečlivě poskládaných a k použití na onom světě nachystaných tunik (*Obr. 5*) (SCHIAPARELLI 1927, 92–100; 120–121; 129–133). Od Střední říše je doloženo vplétání tkalcovských značek do plátna. Tato technologie byla v Nové říši nadále používána a navíc došlo k jejímu dalšímu rozšíření.

Mezi další druh zdobení látky a oděvu se dá počítat také zakončení třásněmi (*Obr. 4–5*).

Co se barevné dekorace týče, v Egyptě ji zajišťovaly korálkové sítě, které byly nošeny na oděvech samotných. Korálky se však postupně začaly zakomponovávat do textilie samotné, buď se navlékaly na útek, či se přišivaly poté, co byla látka utkána (CARTER – MACE 1923, Pl.XXXIV).

Do 18. dynastie bylo střídání osy a útku na textiliích víceméně vyrováno. Bylo-li to jinak, bylo za účelem dekorace. Avšak s novou technologií, tedy s vertikálním tkalcovským stavem, lze u některých tkanin rozlišit vazbu osnovní a vazbu útkovou. Při těchto vazbách jsou často používané barevné nitě, takže je možno vytvořit dekorativní motivy. Nejstarší textilií v takzvané technice tapiserie, kdy útek tvoří několik barevných nití³¹, které jsou používány podle toho, která barva je pro dekoraci zrovna potřeba, pochází z hrobky Thutmose IV. v KV 43 (CARTER – NEWBERRY 2002, 143–144), kde byly nalezeny 4 látky. Klíčové bylo právě použití tapiserie na dvou z nich, kdy byla do světlého plátna vytkána tmavou nití kartuše panovníka Amenhotepa II.³² na jednom z pláten, druhé bylo také zdobené kartuší panovníka a květy lotosu a papyru. Prostý světlý podklad nebarveného plátna se u tapiserie udržel asi do období vlády Tutanchamona, v jehož hrobce KV 62, bylo poprvé doloženo barvené pozadí (CARTER 1933, 124–126; Pl. 39). Tunika, která byla nalezena v místnosti nazývané skladiště, je z bílého plátna se zdobenými výzdobnými poli technikou tapiserie, spodní okraj tuniky byl zdoben třásněmi. Tapiserie je vyvedena v modré, červené a bílé barvě, z čehož převládá barva modrá. Jak technologie, tak výzdobné schéma, které byly použity na dekoraci Tutanchamonových oděvů byly do Egypta také přeneseny z oblasti Syropalestiny, což naznačuje použití

³¹ V případě látky z hrobky KV 43 se jedná o nitě barvy červené, modré, zelené, žluté, hnědočerné a šedé (CARTER – NEWBERRY 2002, 143).

palmety, syrského druhu okřídlené sfingy a gryfa. Je tedy patné, že je tunika inspirována syrskými motivy, či dokonce vyrobena syrskými řemeslníky (CROWFOOT – DAVIES 1941, 113–130, pls. XIV–XXII) (*Obr. 6*).

3.4.2 Egejská oblast

Z Egejské oblasti se z období pozdní doby bronzové nedochovala žádná textilie. Při rekonstrukci oděvu jsme tedy zcela odkázáni studium ikonografie a vizuální kultury, písemné zdroje a rekonstrukci oděvů na základě nálezů součástí z různých stupňů výroby.³³ Jedinou výjimkou v přítomnosti primárních archeologických pramenů může být nález fajánsových korálků, z komorového hrobu v Dendře nedaleko Mykén, které tvořily vzor klikatky v následujícím schématu: žlutá, hnědá, černá, modrá a bílá (BARBER 1992, 172).

Z tabulek s lineárním písmem B víme, že primárním materiálem pro výrobu tkanin byla vlna, která byla často upravována barvením. Egejské pak obsahovaly tyto barvy: bílou, červenou, pupurovou,³⁴ šedou, růžovou, žlutou. Díky použití klasifikátorů v písmu víme, že látky byly vyráběny na vertikálním tkalcovském stavu s nitěmi zatíženými tkalcovskými závažími, tedy Egejská oblast nepatřila do předovýchodního okruhu jako Egypt, ale spíše do evropského jako Anatólie (BARBER 1992, 312–314).

Dalším sekundárním pramenem jsou zobrazení oděvů na freskách a malých soškách.³⁵ Oděvy jsou v tomto období zakončeny dvěma řadami barevných pruhů (*Obr. 7*). V horní řadě se střídá červená a žlutá, v dolní řadě modrá a černá. Ze zobrazení je patné, že oděvy byly pestré a velmi zdobené. Jsou rozděleny do několika různě barevných výzdobných motivů, které vyplňují ornamenty jako je běžící spirála, spirála běžná a zejména motiv, který je popisován jako do sebe vsazované čtyřlístky (*Obr. 7*), různé druhy linií kruhů, vlnovek, rozet, hvězdiček atp. Barevně kombinují červenou, žlutou, modrou, zelenou, černou a bílou. Tyto motivy a barevné schéma jsou právě ty, které známe také z několika stropů v egyptských hrobkách, jak již bylo dokázáno (BARBER 1992, 338–351).

³³ Viz ANDERSSON STRAND 2012.

³⁴ Purpurovou barvou může přecházet až do modrého odstínu (BARBER 1992, 313). K výrobě purpuru a jeho rozšíření: BURKE 2010a, 34–42.

³⁵ Úplný seznam viz BARBER 1992, 316.

3.5 Shrnutí

Jak bylo ukázáno, Egypt a Egejská oblast spadají každý do jiného kulturního okruhu. Toto se projevuje již na výběru materiálu. V Egyptě, kde je suché teplé klima, byl používán nejvíce len, nejen kvůli tomu, že se zde dal velmi dobře pěstovat, ale taky díky jeho příhodným vlastnostem. Výsledné látky pak byly obvykle ponechány bílé, jak je zobrazováno v ikonografických pramenech. Egejská oblast zase preferovala vlněné látky, které byly barvené, výsledkem byl pestrý oděv, který od dob znovuzrození této civilizace inspiroval evropskou secesi.

Technologicky se obě kultury také liší. V Egyptě byl používán horizontální tkalcovský stav, a zrovna v pojednávaném období se do něj dostal vertikální tkalcovský stav se dvěma trámy, který určitě v domácnostech zcela nenahradil využívání horizontálního stavu. V Egejské oblasti byl používán, jak se již z lineárního písma A jeví, vertikální tkalcovský stav s nitěmi zatíženými tkalcovským závažím.

4 Thébská hrobka 18. dynastie

Na západním břehu Nilu naproti dnešnímu Luxoru se asi v 3 km pásu rozprostírá thébská nekropole. Jedná se o skalnatý masiv, který je protkán hrobkami téměř ze všech období staroegyptské historie. Dnes jsou její jednotlivé části rozlišeny moderními názvy obvykle podle vesnic, které vznikly v blízkosti starověkých památek. Od severu k jihu nesou jména: Tárif, Dra Abú en Naga, Asasíf, el-Chocha, Šejch Abd el-Kurna, Jižní Asasíf, Kurnet Murai, Dér el-Medína. Ve starověku se pohřebiště nerozdělovaly na jednotlivé oblasti, v různých obdobích byly preferovány odlišné části lokality.

Podoba hrobek a jejich umístění však nebyly determinovány pouze obdobím vzniku, ale také statutem a možnostmi jejich majitelů. Egejské stropy jsou fenoménem, který se dotýká nejvyšší vrstvy egyptské elity v období první poloviny 18. dynastie. Z tohoto důvodu bude následující kapitola věnována těm nejnákladnějším hrobkám z celého spektra nekrálovských hrobek, vzniklých právě tomto období.

4.1 Architektura

Typická hrobka vysoko postaveného hodnostáře rané 18. dynastie vycházela z konceptu hrobek 11. dynastie typu *saff* z části nekropole zvané Tárif.³⁶ Během rané 18. dynastie,³⁷ byl používán typ hrobky označovaný v typologii F. Kampp jako typ IV,³⁸ jenž přímo navazuje na středoříšskou *saff* hrobku³⁹ (KAMPP 1996, 21–23). Nejčastější výskyt

³⁶ Hrobka typu *saff* získala své označení podle řady pilířů, které tvořily součást vstupní fasády. Vstup do celého komplexu však začínal v menší čtvercové stavbě, na kterou navazoval dlouhý vstupní dvůr. Tento byl vysekaný do podloží a jeho stěny byly vyzděny nepálenými cihlami. Po stranách dvora byly umístěny vstupy do vedlejších hrobek, ve kterých byly pohřbeni členové majitelovy rodiny. Vchod do hrobky samotného majitele hrobky byl umístěn v ose komplexu. Před ním, jak již bylo zmíněno, stála řada pilířů. Za nimi vedl krátkým úzký průchod do kaple s kultovní nikou v západní stěně, kde se v podlaze nacházelo ústí šachty určené pro vstup do pohřební komory (MAŘÍKOVÁ-VLČKOVÁ 2009, 176–177). Dále k hrobkám tohoto typu: ARNOLD 1971 a ARNOLD 1976.

³⁷ Poslední doklad je datován do období vlády Amenhotepa II.

³⁸ Jedná se o typologické třídění thébských hrobek, které vytvořila KAMPP 1996. Typ IV viz KAMPP 1996, 21–23.

³⁹ Tento typ hrobky lze identifikovat např. u Hapuseneba TT 67 (KAMPP 1996, 289–292), Ineniho TT 81 (DAVIES 1963, 19–20; Pls. XXI–XXIV; KAMPP 1996, 323–326; PORTER – MOSS 1960, 159–163); Amenthua, zvaného Ahmose TT 83 (DAVIES 1917, 19, fig. 3); Čaje TT 349 (KAMPP 1996, 586–587).

tohoto typu je identifikován v části lokality Dra Abú en Naga, přičemž několik dalších hrobek tohoto typu bylo umístěno také v oblasti Šejch Abd el-Kurna. Stejně jako pro *saff* hrobky je i pro typ IV charakteristická řada pilířů vybudovaná před fasádou hrobky. Mezi jednotlivými pilíři se však dochovaly zbytky cihlové zdi, která byla vztyčena mezi těmito pilíři (DZIOBEK 1987, 72–76).⁴⁰ Do kaple, která má obdélníkový půdorys, a která byla ve srovnání se středoříšskými *saff* hrobkami rozšířená a orientovaná kolmo na východozápadní osu hrobky, se vstupovalo úzkou chodbou. Obě místnosti byly odděleny dveřmi. Kultovní nika byla opět umístěna v nejzápadnější stěně kaple. Součástí hrobky byl i otevřený dvůr, který mohl obsahovat vstupní šachtu do podzemní komory. Další možností bylo umístění této šachty do prostoru kaple. Právě tento typ hrobky bývá označován jako spojovací prvek ve vývoji mezi středoříšskou hrobkou *saff* a novoříšskou hrobkou typu T, o níž je pojednáno níže (KAMPP 2003, 5).

Druhý typ hrobky, který byl v tomto období stavěn, je označován jako typ T⁴¹ a jedná se o další vývojový stupeň thébské nekrálovské hrobky. Místo řady pilířů je před vstupem do hrobky vybudována stěna, čímž vzniká místnost, kolmá na osu hrobky. V egyptologické literatuře je označována jako tzv. široká síň (eg. *wsh.t*), díky níž tvoří celý půdorys hrobky obrácené písmeno T. Další členění hrobky je identické jako u předchozího přechodného typu. Postupně se však zvětšuje plocha, kterou zabírá kaple, jež je nejdůležitější místností v hrobce vůbec. Jako u předchozího příkladu je v západní stěně umístěna nika se sochou majitele, ať již sochou vázanou ke stěně či volně stojící. Tento typ, který je typický pro 18. dynastii, se také často objevuje v části lokality Šejch Abd el-Kurny, avšak nejvíce se uplatnil v části Dra Abú en Naga (KAMPP 1996, 23–29, Fig. 35).⁴²

⁴⁰ S tímto fenoménem se setkáváme například u hrobky Ineniho TT 81 (PORTER – MOSS 1960, 159–163; DAVIES 1963, 19–20; Pls. XXI–XXIV) či Hapuseneba TT 67 (KAMPP 1996, 289–292). V obou uvedených případech se předpokládá, že pro stavbu těchto hrobek byly využity nedokončené hrobky 11. dynastie. Tyto byly v 18. dynastii dobudovány a uzpůsobeny. Při dokončování byly tedy pilíře spojeny cihlovou zdí, aby tak tvořily podobu palácové fasády. Obě zde zmíněné hrobky představují klíčový prvek pro vývoj a vznik hrobky typu T (DZIOBEK 1987, 77–79).

⁴¹ Typ T je u Kampp identifikován jako typ V–VI (KAMPP 1996, 21–29).

⁴² Jelikož se jedná o hlavní typ hrobky používaný příslušníky společenské elity 18. dynastie je tento typ dobře doložený, srov. např. hrobky Džehutnufera TT 104 (KAMPP 1996, 378–380); Antefa TT 164 (KAMPP 1996, 453–454); Mencheperreseneb (DAVIES 1933a, 1–18, Pls. II–XXI)

U obou typů hrobek je dominantním prvkem fasáda hrobky. Bez ohledu na skutečnost, zda před ní umístěna byla řada pilířů či nikoliv, do ní byly zasazeny takzvané pohřební kužely. Tyto obsahují jméno a hlavní tituly majitele příslušné hrobky. Nad vchodem mohla být také umístěna nika se steloformní sochou. K superstruktuře hrobky mohlo patřit i pyramidion (*Obr. 8*), o jehož původním umístění jsou stále vedeny diskuze.⁴³

4.2 Dekorace hrobky

Dekorace tohoto typu thébských hrobek byla provedena barevnou polychromií, nanesenou na vrstvě bílé omítky. Povrch mohl být předtím i reliéfně opracován. Jak již bylo uvedeno, nejdůležitějším kultovním místem byla kaple, která byla bohatě zdobena. Většina z užitých scén vykazuje dlouhou tradici a některé z nich vycházejí z motivů užívaných již ve Staré či Střední říši. Konkrétně se jedná o scény související s kultem, jež zajišťují zemřelému posmrtný život, jako je vyobrazení zemřelého sedícího před obětinami⁴⁴ či scény s nosiči obětí.⁴⁵ Zásadní jsou především výjevy související s tím, co se dělo s mrtvým po jeho smrti, tedy pohřební rituály a procesí⁴⁶. V neposlední řadě se jedná také o scény z běžného každodenního života,⁴⁷ jako jsou zobrazení zemědělských prací či dílen atp. Novým motivem, který vstupuje do výzdobného repertoáru až v období Nové říše, je zobrazení zemřelého při uctívání různých božstev. V tomto případě se většinou se jedná o Usira a Anupa,⁴⁸ či jiné bohy spojené s podsvětím⁴⁹. Tato zobrazení měla majiteli hrobky pomoci na cestě k posmrtnému životu.

⁴³ Zatímco Dziobek se domnívá, že superstruktura obsahovala nástavbu v podobě cihlové pyramidy (DZIOBEK 1989, 121-132) (*Obr. 8*), Kampp zastává názor (2003, 9), že malá pyramidka mohla stát kdekoliv v prostoru dvora a nemusela být nutně vystavěna nad samotnou stavbou hrobky.

⁴⁴ Obětní scény jsou motivem, který se v hrobce několikrát opakuje. Mohou se vyskytovat ve všech prostorách hrobky od široké síně po prostory kaple, jako je tomu v případě Ineniho TT 81 (PORTER – MOSS 1960, 159–163) a Kenamona (DAVIES 1930, Pls. XXIX–XXXVIII). Této scéně však mohou být vyhrazeny pouze prostory kaple, jako je tomu u hrobky Hapuseneba TT 67 (PORTER – MOSS 1960, 133). V hrobkách, kde není zachována dekorace stěn kaple jako u Antefa TT 155 (SÄVE-SODERBERGH 1957, 13) a Mencheperreseneba TT 86 (DAVIES 1933a, Pls. XVII–XVIII), se nedá říci, zda-li ji původně obsahovala. Avšak u obou těchto hrobek se tato scéna nachází na východní stěně široké síně.

⁴⁵ Tyto scény jsou spojeny s přisunem potravin majiteli i po jeho smrti.

⁴⁶ Procesí se zemřelým bývá většinou umístěno v prostoru chodby na jižní stěně jako například u Hapuseneba TT 67 (PORTER – MOSS 1960, 133); Antefa TT 155 (SÄVE-SODERBERGH 1957, 19, Pl. XIX).

⁴⁷ Obvykle v prostoru široké síně jako u Mencheperreseneba TT 86 (DAVIES 1933a, Pls. IX, XI, XII, XIV, XV). Může se však vyskytnout i v prostoru chodby jako u Kenamona TT 93 (DAVIES 1930, LVIII).

⁴⁸ Tento fenomén je již od raného horizontu např. Ineni TT 81 (PORTER – MOSS 1960, 162).

U nejvýše postavených úředníků je klíčovým motivem zobrazení vládnoucího panovníka pod baldachýnem. Po jeho boku je vyobrazen nosič vějíře po královi pravici a další důležité osoby podílející se na audienci.⁵⁰ I tato scéna se poprvé objevuje až v thébských hrobkách Nové říše. S funkcí majitele hrobky se pojí i možnost vyobrazení zemřelého v přítomnosti přinášení darů vyslanci cizích zemí (ROBINS 1997, 138).

Scény však nesledují jednotné schéma a v rámci hrobek se s nimi můžeme setkat v jakékoli místnosti a na kterékoli stěně. Příslušné výjevy jsou samozřejmě doplněny o texty a to nejenom ve formě popisků, jež slouží k osvětlení těchto scén, ale také rozsáhlých skladeb literární povahy. Jako příklad lze uvést biografie majitelů⁵¹ či skladbu nazvanou Povinnosti vezíra⁵² atp. Prostřednictvím analýzy všech uvedených prvků jsme schopni získat zásadní informace o životech zemřelých, kteří byli pohřbeni na thébské nekropoli.

4.3 Výzdoba stropů

Výzdoba stropů je část archeologické skutečnosti, která je ne vždy obsažena ve výkopové zprávě či souborné publikaci. K tomuto problému se přidává i fakt, že hrobky, které jsou pro tuto práci relevantní, byly zkoumány a publikovány začátkem minulého století, kdy na odborné publikace byly kladeny rozdílné nároky než nyní. Z publikačního hlediska jsou stropy nejlépe pojednány v monografii o hrobce TT 82, jejímž majitelem byl písař vezíra Amenemhet (DAVIES – GARDINER 1915). Jeho hrobka tedy tvoří základ pro diskurz věnovaný tematice stropů v thébských hrobkách 18. dynastie.

Thébské hrobky 18. dynastie jsou charakteristické barevností svých stropů. Pro jejich výzdobu byla typická výrazná polychromie, kterou Barber (1992, 340–341) rozděluje do čtyř skupin. Jak je ukázáno níže, jeví se její typologie jako poněkud problematická.⁵³

⁴⁹ Jako je třeba Hathor či bohyně Západu.

⁵⁰ V prostoru kaple je v hrobce Rehmirea TT 100 zobrazen Thutmose III. s usirovskou korunou. Jedná se pravděpodobně o zobrazení při příležitosti oslav svátku *sed* (DAVIES 1943, Pl. XIII). Pouze vyobrazení baldachýnu a několika málo fragmentů se dochovalo v anonymní hrobce TT 73, kde byla původně zobrazena královna Hatšepsut. V souvislosti s ničením jména a vyobrazení královny byla tato hrobka záhy poničena. Zničeno bylo i jméno samotného majitele, který jak se zdá, zastával vysoký úřad v Amonově chrámu (SÄVE-SODERBERGH 1957, Pl. I).

⁵¹ Viz kapitola 5.

⁵² Viz VAN DER BOORN 1988.

⁵³ A to, i když opomeneme skutečnost, že pojednává dohromady hrobky z 18. a 19. dynastie.

- I. Zobrazení nebe – tento motiv má být dle Barber (1992, 340) častý a to jak zobrazením prostého nebe, tak i nočního nebe s hvězdami. Jako příklad pro tento motiv udává hrobku TT 362, jejímž majitelem byl Paanemweset (DAVIES 1933b). Jedná se stavbu datovanou do pozdní 19. dynastie.⁵⁴ Na jí citované straně (DAVIES 1933b, 9) autor publikace sice uvádí, že nad vstupem do hrobky byly namalovány hvězdy, ale zároveň dodává, že tento výjimečný prvek nemá být brán jako dekorace stropu, ale pouze jako doplnění skutečného nebe, jež bylo možné pozorovat z vchodu do hrobky. Tento motiv se pak v hrobce dále nevyskytuje. Další příklad, který je udáván, má být z hrobky Senemuta (TT 353). Sama autorka však přiznává, že hrobka nebyla vědecky vy publikována (BARBER 1992, 340) a zdroj, na který odkazuje (HAYES 1959, 112), se výzdobou hrobky vůbec nezabývá. Faktem je, že se motiv se objevuje již od Staré říše, avšak jedná se o dekoraci spojenou s prostředím královské hrobky.⁵⁵ Skutečnost, že je tento doložen v královském prostředí neznamena, že se tento typ stropu vyskytoval i v nekrálovských hrobkách, spíše naopak.
- II. Zobrazení létajících ptáků – tento motiv dokládá na příkladu hrobky TT 49⁵⁶, která patřila Neferhotepovi. V druhé místnosti hrobky se nachází panel ohraničený motivem šachovnice v červené, modré a zelené barvě, uvnitř kterého je zobrazeno hejno ptáků s motýly (DAVIES 1933b, Pl. LVI).⁵⁷
- III. Strop zdobený úponky vína – je dokládán na příkladu hrobky TT 359. Zobrazení, na které odkazuje (BRUYERE 1933, Pl. V), však tento motiv neobsahuje a spíše se v tomto konkrétním případě jedná o variaci na typ IV.⁵⁸
- IV. Imitace přístřešku – je poslední, často užívanou výzdobou stropů, je linie dělicí prostor na jednotlivé pole (*Obr. 9*). Tyto linie jsou vymalovány žlutou barvou a popsány hieroglyfickými nápisy. Jedná se o imitaci dřevěné konstrukce z prken,

⁵⁴ Tedy nejen že je podstatně mladší, než hrobky, kterým je věnována tato práce, ale vznikla také až po amarnském období, které výrazně změnilo výzdobný repertoár nekrálovských i královských hrobek.

⁵⁵ Například v hrobce Thutmose III. v KV 34 byl tímto motivem dekorován strop pohřební komory (ROEHRIG 2006, 242–246).

⁵⁶ Barber (1992, 340) udává číslo TT 50, tato hrobka sice také patří Neferhotepovi, avšak nemá strop zdobený letícími ptáky.

⁵⁷ Tato hrobka je však datována do období vlády Ajeho, tedy opět po změnách za Achnatona.

⁵⁸ Je možné, že autorka myslela výzdobu stropu jako je v hrobce Sennefera TT 99, datované do období vlády Thutmose III. Fotografie tohoto stropu vyšla např. MÁLEK 1999, fig. 140.

mezi nimiž jsou pole s ornamentální výzdobou. Představují látky, jež jsou přes tuto konstrukci napnuty. Stropy tedy mají vyvolávat iluzi stanu či jakéhosi přístřešku.⁵⁹ Výzdobné panely byly vymalovány v pestrých barvách – červené, modré, zelené a žluté. Ornamentální výzdoba byla velmi různorodá a pestrá, od systému jednoduchých klikatek⁶⁰ ke složitějším motivům využívajícím soustředné kosočtverce. Ty mohou být vyplněny dalšími jemnějšími ornamenty.⁶¹ K dalším běžným ornamentům můžeme řadit rozety⁶², šachovnicový vzor⁶³, síťované trojúhelníky⁶⁴ atd.

4.3.1 Egejské motivy na stropěch hrodek 18. dynastie

Typ IV je schéma, z něhož vychází i zvláštní skupina pěti hrodek. Tyto hrobky obsahují ornamenty, které se v Egyptě běžně používaly, nicméně je v nich možné identifikovat i výzdobu, která se nikde jinde nevyskytuje. Jedná se konkrétně o vzory, které – jak bylo dokázáno E. J. W. Barber (BARBER 1992, 346–357) – známe z prostředí egejského textilu. Motivem, který byl do výzdoby stropů převzat, je spirála (*Obr. 10*)⁶⁵, která se v egyptské kultuře nevyskytuje. Dalším ornamentálním vzorem je zobrazení labyrintu v modro-zeleném provedení (*Obr. 11*).⁶⁶ Klíčovým zobrazením, které známe ze

⁵⁹ Proč právě stanu či přístřešku není zcela jasné, na toto téma existuje rozsáhlá diskuze. Jedna z teorií tvrdí, že hrobka byla i nadále domovem pro zemřelého úředníka, který zde po své smrti žil (STEINDORFF – WOLF 1936, 44). Tuto teorii se však pokusil vyvrátit Herrmann (1940, 13f.), který srovnal hrobky s domy úředníků tohoto období a zjistil, že si nejsou strukturou vůbec podobné. Další možností, by mohla být inspirace přístřešky, či pavilony, které byly stavěny proti ostrému slunci (BARBER 1992, 341). Není však ani vyloučené, že se mohlo jednat o imitaci balzamovacího stanu, kde bylo tělo zemřelého připravováno na samotné uložení do rakve.

⁶⁰ Např. v hrobce Neferhotepa TT 49 (DAVIES 1933b, Pl. LVII. D).

⁶¹ Jako například v hrobce Džehutiho TT 45 (DAVIES 1948, Pl. IX).

⁶² Jako v hrobce Inherchaeta TT 359 (BRUYERE 1933, Pl. III)

⁶³ Např. v hrobce Neferhotepa TT 49 (DAVIES 1933b, Pl. LVII. G).

⁶⁴ Např. u Surera TT 48 (DAVIES 1957, Pl. LXI)

⁶⁵ Tento motiv je v hrobce Antefa TT 155 (SÄVE-SÖDERBERGH 1957, Pl. XIX;3) zabudovaný do složitějšího florálního motivu, v hrobce Mencheperreseneba TT 86 je z kombinací s rozetami (DAVIES 1933a, Pl. XXX;C), v případě písaře Amenemheta TT 82 se jedná o diagonálně běžící spirály (DAVIES 1915, Pl. XXXII; C.1), a v hrobce Hapuseneba TT 67 je spirála ukončena pupenem (BARBER 1992, 343).

⁶⁶ Hrobka Antefa TT 155 (SÄVE-SÖDERBERGH 1957, Pl. XIX;5).

sukně z Hagia Triada (Obr. 7) (BARBER 1992, Pl. 2) je ornament, který je tvořen z čtyřlístků (Obr. 12). Tyto mají do sebe vsazeny lístky na červeném pozadí.⁶⁷

4.4 Shrnutí

Jak bylo výše ukázáno, první polovina 18. dynastie představuje formativní období ve vývoji nekrálovské hrobky, která, jak je v Egyptě zvykem, v mnohém navazuje na starší tradici, avšak mnohé inovuje a přetváří. Starým formám vdechuje novou náplň. V architektuře je toto patrné ve snaze navázat na tradici hrobek *saff* a uzpůsobit si tuto formu v souladu s novými náboženskými i společenskými pravidly, tzn. postupný vznik hrobky typu T. Snaha panovníka zavázat si úředníky, a naopak snaha úředníků posuzovat své postavení podle přízně panovníka, je patrná v začlenění nových scén zobrazujících vládnoucího panovníka, stejně jako v textech jejich biografii.⁶⁸

Záležitost prestiže nepochybně představují také stropy, které imitují egejské látky. Důležitou otázkou však zůstává, co vedlo některé úředníky k tomu, aby tento motiv ve svých hrobkách použili. Čím je právě tato skupina pěti úředníků odlišná od ostatních? Mohli se s danými látkami setkat?

Pro zodpovězení daných otázek je nutné detailně se seznámit s hrobkami, kariérou a životy těchto pěti hodnostářů.

⁶⁷ Hrobka Amenemheta TT 82 (DAVIES 1915, Pl. XXXII; D)

⁶⁸ Které dokládají co zemřeli pro panovníka vykonali, čím je panovník pověřil a jak moc je chválil (jak bude zmíněno níže).

5 Majitelé hrobek s egejskými stropy

5.1 Antef, Velký herold krále, Dra Abú en Naga, TT No. 155

Antefova hrobka se nachází v thébské oblasti v části lokality Dra Abú en-Naga, v jižní části wádí. Dnes je již zcela zničená. Vstupní část se skládala z řad pilířů, z nichž se dochovaly jen spodní části, které ohraničovaly celý vstup, jež je spojen dlouhou chodbou s hlavní komorou – halou, která měla rozsáhlou niku, určenou pro sochy, jedná se tedy o hrobku vycházející z typu *saff* (Obr. 13). Celá hrobka byla zhotovena v místním materiálu, kterým byla poněkud nekvalitní táfla, ta byla dále potažena vrstvou růžové vápencové sádry. Na ní byla dále nanesena kvalitní polychromní výzdoba (SÄVE-SÖDERBERGH 1957, 11). Výzdoba hrobky je velmi špatně dochována, avšak i tak, je patrné, že její části reflektovaly Antefovu kariéru. V zadní části hlavní místnosti nalevo je Antef zobrazen u příležitosti počítání přinášení daní (SÄVE-SÖDERBERGH 1957, Pl. XI). Napravo je Antef zobrazen se svým synem Tetim, jak dohlíží na nosiče tributu. Bohužel i tato scéna je dost poničená. Je rozdělená do několika registrů, z nichž ten nejvyšší zobrazoval nosiče z Kréty (eg. *kft.jw*), registr pod ním zobrazoval přinášení tributu Syřanů. Spodní registry zobrazovaly přinášení tributu z oáz a nejspíše z oblasti východní delty (SÄVE-SÖDERBERGH 1957, Pl. XIII). Další dekorace, je již běžnější. Zobrazuje Antefa, v močálech při lovu ptactva a harpunování hrocha. Dále jsou stěny zdobeny výjevy ze sklizně a zpracování vína. V hlavní místnosti se před nikou dochovala část dekorace stropu (Obr. 14). Jedná se o ornamentální výzdobu, která je spojována s egejskými textiliemi (SÄVE-SÖDERBERGH 1957, 21). Egejský strop je tedy v části, kde stála původně kultovní socha, skrze níž prostupovalo *k3* zemřelého, aby mohlo přijímat potravu.

Dekorace chodby je důležitá pro samotnou dataci hrobky. Je stejně jako dekorace hlavní místnosti velmi fragmentární, avšak je zde patrné zobrazení vládnoucího panovníka v kiosku. Vzhledem k použití femininních koncovek u přípisků k samotnému výjevu je jisté, že zobrazeným panovníkem byla královna Hatšepsut. Stavba hrobky tedy částečně probíhala již za její vlády, její dokončení pravděpodobně proběhlo, již za vlády Thutmose III. (SÄVE-SÖDERBERGH 1957, 19). Vzhledem k dochování jména Amona, ve výzdobě hrobky, se zdá, že byla nejpozději v období Achnatona nepřístupná, jelikož v ní nejsou patrné zásahy stoupenců Atona, zatímco okolní hrobky známky ikonoklasmu vykazují. Je

tedy patrné, že ke zhroucení části stropu mohlo dojít v relativně krátkém čase po pohřbu (SÄVE-SÖDERBERGH 1957, 13).

5.1.1 Biografie⁶⁹

Tituly a popisky k zobrazeným postavám na stéle (URK IV: 963–964.2)

<i>r-p^ct h3.tj-^c smr-^c3 n mr.t</i>	Dědičný princ a kníže, veliký přítel kvůli lásce,
<i>h3.tj n tn t3-wr</i>	starosta Cinevu, a Abydoského nomu,
<i>hr-tp n wh3.t mj kd=s</i>	správce celé oázy,
<i>whm nsw Jnt=f</i>	herold krále Antef,
<i>whm ^cnh nb jm3hw</i>	jenž znovu žije a je ospravedlněný.
<i>rdj.t hnk.t nb.t rnp.t nb.t</i>	Dávání všech obětín: různých čerstvých rostlin a
<i>hw.t nb.t nfr.t w^cb.t</i>	všech dobrých čerstvých věcí
<i>n jrj-p^ct h3tj-^c whm Jnt=f</i>	dědičnému princovi a knížeti, heroldovi Antefovi
<i>jn sn=f mr=f sš j^chms</i>	jeho bratrem, jím milovaným, písařem Ahmosem

URK IV: 964.3 - 13

<i>r-p^ct h3.tj-^c htm.tj-bj.tj</i>	Dědičný princ a kníže, nosič královské pečeti,
<i>smr w^c.tj jmj jb n nfr-ntr</i>	jediný přítel, jenž je v srdci dobrého boha, ⁷⁰
<i>sš jkr tp-hsb</i>	výtečný písař a hlavní počítatel,
<i>whm tp.j n nsw Jnt=f</i>	první herold krále Antef,
<i>whm ^cnh nb jjm3hw</i>	jenž znovu žije a je ospravedlněný.
<i>hnk.t m mw</i>	(Dávají se) Obětiny ve vodě,
<i>hnk.t m hnk.t</i>	obětiny v pivě,
<i>n r-p^ct h^c.tj-^c whm Jnt=f</i>	pro dědičného prince a knížete Antefa
<i><...>s3=f mr=f w^cb sš zh-ntr</i>	jeho milovaným synem, knězem Wab, písařem svatyně Tetim.

Obětní formule (URK IV: 964. 16 – 965.5)

⁶⁹ Text biografie se dochoval na stéle Louvre C 26, v edici: URK IV: 963 .10–975.11

⁷⁰ Tj. panovníka.

<i>http dj nsw jmn nb ns.wt t3.wj</i>	Oběť, kterou dává král a Amon, pán trůnů obou zemí
<i>wsjr hn.tj-mn.tjw wnnfr m3^c.t-hrw</i>	a Usir Chontamenty, Vennefer, ospravedlněný,
<i>ntr-^c3 3.t=f šf h3.wty</i>	velký bůh svého času, ten se ctihodnou tváří,
<i>nb snd.t ^c3 šfšf.t</i>	pán strachu, velký pohledem,
<i>jnpw jm.j wh3.t tp-dw=f</i>	Anup, jenž přísluší oáze a jenž je na své hoře,
<i>nb t3-dsr</i>	pán posvátné země,
<i>dj=sn prr.t nb.t hr wdḥ.w=sn</i>	oni činí, že vše přichází z jejich oltářů,
<i>n r^c-nb n whm tpj</i>	každý den pro prvního herolda
<i>n rrr.t Jnt=f m3^c-hrw</i>	soudní síně, ospravedlněného Antefa.

Výzva k žijícím (URK IV: 965.9 – 966.4)

<i>dd=f</i>	On říká: ⁷¹
<i>J nḥ.w tp t3 rmt nb.t</i>	Ó vy žijící, jež jste na zemi: všichni lidé,
<i>w^cb nb sš nb hr.j-hb.t nb</i>	každý knězi wab, každý písaři, každý knězi předčitateli,
<i>^ck.t=sn r js pn n hr.j-ntr</i>	jenž vstupuje do této hrobky na pohřebišti
<i>mrw nḥ šhm=tn mw.t</i>	milujte život a zapomeňte na smrt!
<i>ḥs.w=tn ntr.w=tn nj.wt</i>	Velebte vaše městské bohy!
<i>Nn dp=tn snd n.t ky jw</i>	Nechť neochutnáte strach druhého břehu,
<i>skr=tn m js=tn</i>	a spočinete ve svých hrobkách,
<i>swd=tn j3.t=tn n hrd.w=tn</i>	a předáte své úřady svým dětem.
<i>m šd.t tf3 md.wt=tn hr wd pn</i>	Přečtete slova na této stéle
<i>m sš</i>	jako písař.
<i>m sdm tf3 st</i>	A poslechněte je!
<i>mj dd=tn htp dj nsw</i>	Tak řekněte: Oběť již dává král
<i>jmn nb ns.wt t3.wj dj=f</i>	a Amon, pán trůnů obou zemí, nechť dá:
<i>ḥ3 t ḥ3 ḥnk.t ḥ3 k3.w ḥ3 3pd.w</i>	tisíc chlebů, tisíc piv, tisíc dobytčat, tisíc ptactva,
<i>ḥ3 šn.w ḥ3 mnḥ.t</i>	tisíc alabastru a tisíc lnu
<i>n k3 r-p^ct ḥ3.tj-^c</i>	pro Ka dědičného prince a knížete,
<i>ḥtm.tj-bj.tj smr-w^c.tj</i>	nositele královské pečeti, jediného přítele,
<i>mḥ jb n nsw</i>	jenž naplňuje královo srdce
<i>m hrp mš^c=f</i>	vedením jeho armády.

⁷¹ Tedy samotný Antef.

Antef prohlašuje, čím vším byl a co všechno dělal (URK IV: 966.6 – 969.14)⁷²

<i>snhp knb.t mnf3.t</i>	uváděl do pohybu vedení pěchoty, ⁷³
<i>jp smr.w</i>	počítal úředníky,
<i>st3t s^ch.w</i>	požíval vážnosti,
<i>stkn nswu r st=sn</i>	byl blízko králům na jejich místech,
<i>šhm šhm.w</i>	byl nejmocnější,
<i>nww zj h^c.w</i>	přiváděl spokojené muže,
<i>hr-tp j3.t- hnt.jt</i>	byl vedoucím nejvyšší kanceláře,
<i>hnt-st jkr mt</i>	byl vznešený, výtečný a pečlivý,
<i>s^crj mdw.t n rhy.t</i>	podával slova lidu,
<i>smj hr.t t3.wj</i>	ohlašoval věci obou zemí,
<i>mdw hr ht m st št3.t</i>	mluvil o věcech v místě tajemství,
<i>čk hr hr.wt</i>	vstupoval potichu,
<i>pr hr hz.wt</i>	odcházel v chvále,
<i>rdj zj nb hr ns.wt jt=f</i>	dosadil každého muže na místo jeho otce,
<i>sndm jb</i>	těšil srdce,
<i>hsy hs.w</i>	byl nejctěnější,
<i>h^c.w sr.w hr st-r3=f</i>	úředníci byli připraveni díky jeho rozkazu,
<i>jr.tw n.t pr.t</i>	dával zrno,
<i>šhpr tp-rd m pr-nsw č.w.s</i>	zřídil pořádek paláci Ž.S.Z.,
<i>rdj rh zj nb jrj.t=f</i>	dal ve známost každému muži jeho úkoly,
<i>dd=f č.w m čh</i>	udával délku v paláci,
[...] <i>k3 šfy.t m hnw st-wr.t</i>	[...] velký majestátem v rezidenci a u velkého trůnu,
<i>sgr hrw šhpr dsr</i>	tišil hlasy, a tím dal vzniknout posvátnému,
<i>hw rd m st-sgr</i>	našlapoval po špičkách v místě ticha,
<i>th mh3.t n.t nfr-ntr</i>	byl závažím na vahách dobrého boha ⁷⁴
<i>sšm tm r jr.t=sn</i>	vedl všechny k jejich činění,
<i>dd jr.tw hpr hr č.wj</i>	když řekl, tak bylo učiněno,

⁷² V celém úseku je podmět Antef, který je tím kdo...

⁷³ Konkrétně (elitní jednotku *mnf^ct*).

⁷⁴ Tj. panovníka.

<i>mj pr.t m r3 n ntr</i>	tak jak vyšlo z úst velkého boha,
<i>rdj m-ḥr-n ḥnmm.t</i>	byl dán tváří v tvář lidu,
<i>r jp n b3k.wt=sn n nsw</i>	aby spočítal jejich tribut pro panovníka,
<i>smn ḥr n ḥ3s.wt nb.t</i>	jenž byl ustanoven všem cizím zemím,
<i>jr m-ᶜ ḥr.w n smr.w=sn</i>	učiněný z majetku jejich úředníků,
<i>wr ḥr.wt m ḥbs tnw [...]</i>	jenž byl velký při sčítání.
<i>rḥ jm.t-jb-n jtj ᶜ.w.s</i>	Znal, co leží v srdci vládce Ž.S.Z.
<i>mdw n jm.j ᶜḥ</i>	jazyk řečeného v paláci,
<i>jr.wj nsw ḥ3t nb ᶜḥ</i>	byl očima krále, srdcem pána paláce,
<i>dw3y.t n.t t3 r-dr=f</i>	milován celou zemí,
<i>wᶜf btḥ.w</i>	uhýbal rebelům (<i>tedy nutí je k poklonit se</i>)
<i>3pr ḥn[...] m-ᶜ šn.tjw</i>	zmátl rebely, [...] k zlostným
<i>ḥmy ᶜ.wj n ᶜw3y.w</i>	svazoval ruce lupiči,
<i>wd ḵn n wd.w ḵn</i>	způsobil škodu škodicím,
<i>šḥm -jb r šḥm.w-jb</i>	byl odváznější než odvážní,
<i>sdh rmn m ḵ3-z3</i>	nechal klesnout ramena pyšnému,
<i>šḥtm 3t n.t mds jb</i>	zmařil chvíly zlomyslnému,
<i>rdj jrj ḥnn-jb tp-rd hpw mtrmt</i>	způsobil, aby bylo činěno s násilnými lidmi
	podle zákona,
<i>msd jb=f</i>	těm, kteří nenávidí jeho srdce,
<i>ᶜ3 ḥryt m ḥbn.w</i>	velký byl strach kriminálního (z něho)
<i>nb snd m btḥ.w</i>	byl pánem strachu pro buřiče,
<i>bḥn rk ḥsf 3d.w</i>	potrestal protivníky, trestal zuřivce,
<i>wḍ3.w ᶜḥ</i>	ochránil palác,
<i>smn hp.w=f shr ᶜš3 n nb=sn</i>	udržoval platnými zákony, uspokojil mnohé pro jejich
	pána
<i>wḥm tp.j n ᶜrrt ḥ3.tj-ᶜ n tn</i>	1. herold soudní síně, starosta Cinevu,
<i>ḥr-tp n wh3.t mj ḵd=s</i>	představený celé oázy,
<i>sš jkr whᶜ dr=f</i>	vynikající písař, zručný písmem,
<i>Jnt=f m3ᶜ-ḥrw</i>	ospravedlněný Antef.

Antef popisuje své kvality (URK IV: 969.16 – 972.14)⁷⁵

⁷⁵ Opět platí, že se jedná o participia. Před každou frází je možno si představit Antef je ten, který...

w^c s3 r^crp m rh
w^d3=j n wn-m3^c
rh wh3 r rh
stnj hm.wt
rdj s3=f r hm
t3j-jb r^crk jb-wr.t
w3h-jb r sdm zj n [...]
šw m jsf.t mn^h n nb.w=f
r^ck-h3tj
nn grg.w jm=f
šs3 m w3.t nb.t tr r^cn
s^dm spr.t=f
sfⁿ n kd srf
jr wšb hr jr m shr=f
tm mhj-hr m3^c
sj3-jb rh kd^w.t h.t
n pr.t hr spt mdw r dd ht=f jb=f

nn wn hm n=f
tms hr=f r dd m3^c.t
mk h3 dd.w grg
jr mn.t n [...] zj
tm sfⁿ n šm r3
hs sw m jr.t bw m3^c
htp jb shr.t
tm hn hm n=f r rh n=f
phr m-s^c m3^c.t
w3h jb m sdm spr.w
wp zj.wj r htp=sn
jw.tj nm^c=f n gry
šw m rdj.t hr-gs
sm3 hr.w n m3^c.t

Je jediný nasycený znalostmi.
 Je vskutku svěží (zdráv, křepek),
 rozpoznal hlupáka od chytrého,
 povyšoval řemeslníky,
 odvrátil se od neznalce,
 byl schopný, byl velmi moudrý,
 raduje se ze slyšení muže [...]
 Byl prost zla, prospěšný pro své pány,
 byl pečlivý,
 uvnitř něj nejsou žádné lži.
 Moudrost je na všech cestách výmluvného muže,
 on je ten, který poslouchá jeho návrhy.
 Byl klidný, když byl někdo vznětlivý,
 odpověděl na otázky v činění podle jeho rad,
 nezapomněl na spravedlivého,
 byl učený, znal charakter těla,
 z jeho úst neprošly slova, aniž by nebyly řečené
 věci srdce
 neexistuje jeho neznalost,
 ten který neodvrací tvář k slovům pravdy:
 „hle, ten kdo to řekl, byl lhář“,
 nemoc způsobila [...]
 se nezlobil na ukecaného,
 a odvrátil ho ke konání pravdy,
 aby srdce spočinulo ve spokojenosti.
 Nerozděloval toho, koho neznal, od toho koho znal.
 Staral se o spravedlnost,
 jehož srdce se raduje, když slyší prosby.
 rozsoudil oba muže ke spokojenosti,
 on je ten kdo nestrání lháři.
 Byl prost dávání na stranu.
 Ospravedlňoval spravedlivého,

<i>hd ʕd3 hr ʕd3=f</i>	napadal viníka jeho vinou,
<i>mr m 3r jtf mn hrd.w</i>	byl stoupencem ubožáků, otcem sirotků,
<i>sšm m ntnf mw.t snđ.w</i>	vůdcem sirotků, matkou vystrašených,
<i>jb.w m 3.t mk.t mn</i>	ohradou zběsilosti, ochranou nemocného,
<i>nđ n jrwd ht=f jn wsr r=f</i>	Ochránce síly kvůli svým věcem, jehož ústa jsou mocná.
<i>hj n h3r.t nhr n tfn</i>	Byl mužem vdovy, záštitou sirotka,
<i>(s.t) htp n rmw</i>	místem spočinutí pro plačícího,
<i>hʕ.w jw rh.w jm=f</i>	ten, z něhož se radovali znalí,
<i>hss.w r3=f hr kdw=f</i>	jeho ústa byla chválena kvůli jeho charakteru.
<i>dw3.w n=f ʕn.w ntr.w</i>	Uctívejte pro něj krásu bohů,
<i>n ʕ3.t n mnh=f</i>	protože byl velký a výtečný!
<i>nħh.w n=f snb ʕnh jn rmt nb.t</i>	Proste pro něj zdraví a život skrze všechny lidi!

Tituly Antefa (URK IV: 972.15 – 973.4)

<i>wħm ʕ3 n ʕrr.t</i>	Velký herold soudní síně,
<i>jmj-r3 pr-wr</i>	vysoký správce,
<i>jmj-r3 šnw.tj</i>	představený obou sýpek
<i>šħm k3.wt nb.t n.t pr-nsw ʕ.w.s.</i>	mocný všech prací paláce Ž.S.Z.
<i>smj.w n=f j3.t nb.t</i>	ten, jemuž byly hlášeny všechny úřady,
<i>jp b3k.w n.w šħm.w h3t.jw</i>	ten, jenž počítal tribut mocných představených
<i>ħk3.w n.w šmʕ.w</i>	nadačí delty,
<i>sš jkr Jnt=f mʕ3-ħrw</i>	výtečný písař, Antef ospravedlněný.

Popření lživosti (URK IV: 973. 7–974.3)

<i>đđ=f</i>	On říká (řekl):
<i>kdw=j pw n3 mtr.w n=j</i>	tato svědectví jsou mým charakterem,
<i>nn js ʕbʕ jm</i>	není v nich chloubá.
<i>bj3.w=j pw n3 m wn-mʕ3.t</i>	Vskutku jsou to mé činy,
<i>n wn.t jw ms jm</i>	není v nich lež.
<i>nn grt=s twt mdw.t pw n.t swħ</i>	Stejně tak to nejsou slova, která by mě
<i>n=j m grg</i>	lživě chválila.

<i>jwn=j js pw wn.t jr=j</i>	Mým charakterem je vskutku to, co jsem učinil.
<i>j3.wt=j pw m pr-nsw ʕ.w.s</i>	Mé úřady byly v paláci Ž.S.Z.
<i>wnw.t=j pw m stp-z3 ʕ.w.s.</i>	Můj čas byl v paláci Ž.S.Z.
<i>km=j pw n pry.t</i>	Můj úspěch je v plodech.
<i>jn jb=j rdj jrj st m sš=f hr=j</i>	Učinil jsem to, skrze mé srdce, které mě vedlo,
<i>jw=f n=j m mtr mnḥ</i>	je pro mě výtečným svědkem.
<i>n sw3d n=j dd.tw=f</i>	Nestal jsem se zeleným, kvůli tomu co řeklo.

Byl jsem ... (URK IV: 974.4 – 975.11)

<i>snd.kwj r tht sšm=f</i>	Byl jsem obávaný, pro toho kdo porušuje zákaz.
<i>rwd.kwj hr swr.t</i>	Byl jsem vskutku silný.
<i>mnḥ.n=j hr rdj.t n=f jr=j</i>	Byl jsem výtečný, v činění toho, co mi zadal.
<i>jkr.n=j m sšm=f</i>	Byl jsem skvělý v jeho následování.
<i>js gr.t [...] jn rmt</i>	Mimo to [...] lidmi.
<i>tp-r3 ntr pw jw=f n h.t nb.t</i>	Jsou to ústa boha. On je ve všech lidech.
<i>w3d=j pw sšm n=f r w3.t nfr.t</i>	Já jsem svěží, následuji ho na jeho dobrých cestách,
<i>n.t jr.t</i>	které činí.
<i>mk wj mj.tj</i>	Hle jsem stejný (jako on)
<i>jw šms.n=j snw t3.wj</i>	následuji pána obou zemí.
<i>ndr.n=j jw.t=f hr h3s.wt</i>	Následoval jsem jeho kroky
<i>rsj mḥtj</i>	do cizích zemí na sever i jih.
<i>ph.n=j kt3</i>	Dosáhl jsem jejich konce.
<i>jw=j spr.kwj r phw.jw=f</i>	Byl jsem vybrán, abych jej následoval.
<i>jw=j hr rd hm=f ʕ.w.s.</i>	Byl jsem pod nohama jeho veličenstva Ž.S.Z.
<i>knn mj nb.w hpš</i>	Učinil mě silným, jako jsou páni síly.
<i>jt.t=j mj kn.w=f</i>	Byl jsem vybrán jako jeho silný.
<i>ʕh nb hr-s3 h3s.t jp m [...]</i>	Potom každý palác cizí země [...]
<i>[...]ʕ=j hr h3t mnf3.t tp n mšʕ</i>	(kráčel jsem) v předu pěchoty
<i>jw nb m htp hr=j</i>	Můj pán dosáhl klidu v mé přítomnosti.
<i>jw spd.n=j st</i>	Byl jsem toho schopný.
<i>ʕpr.n=j st m h.t nb.t 3bb.t hr</i>	Vybavil jsem to všemi věcmi, které byly dopřány
<i>h3s.wt snfr r ʕh n.w Kmt</i>	díky cizím zemím, aby byly zvelebeny paláce Egypta.

<i>sw^cb wr.t sšt3 sdr hw.t=sn</i>	Očistil Velkou tajemstvím, učinil posvátné jejich chrámy.
<i>ʿt r s3=s</i>	Byl ochráncem jejich skladů.
<i>jw dj.n=j htp jb n nsw hr jr.t</i>	Učinil jsem srdce krále spokojené
[...] <i>wj</i>	činěním.
<i>jp jn.w hk3.w jm.jw h3s.wt</i>	Počítal jsem tribut vládců cizích zemí
<i>m hd.w nb.w bk sntr jrp</i>	ve stříbře, zlatě, oleji, kadidle a víně.

5.2 Mencheperreseneb, První Amonův velekněz, Šejch Abd el-Kurna, TT No. 86

První kněz boha Amona Mencheperreseneb byl majitelem dvou thébských hrobek. První z nich je hrobka TT 112, která byla v ramessovském období uzurpována Aašefytemwesetem (PORTER – MOSS 1960, 229). Tato hrobka svému majiteli však přestala stačit, jakmile získal vyšší postavení u dvora. Také její výzdoba není tolik zajímavá, jako jeho druhá hrobka typu T Mencheperreseneba TT 86 (*Obr. 15*), která se nachází zhruba v polovině svahu hory Šejch Abd el- Kurna, v blízkosti hrobky Ineniho. Jedná se o typ hrobky s do skály vysekaným dvorem. Vstupní stěna, která je hůře zachovaná, původně obsahovala větší množství pohřebních kuželů s tituly a jménem majitele. Hrobka má úzkou vstupní chodbu, která je následována širokou krátkou místností se dvěma nikami, každá v jednom křídle, a následována úzkou dlouhou místností. Hrobka byla několikrát vypálena, což je velmi patrné na výzdobě hrobky, která tím velmi utrpěla (DAVIES 1933a, 1–2). Navíc Mencheperreseneb nestihl své poslední útočiště dokončit (DORMAN 1995, 151).

Nicméně i tak je samotná výzdoba hrobky důležitým zdrojem informací. Výzdoba severní části západní stěny zobrazuje královskou audienční síň (DAVIES 1933a, Pl.III.–VIII). Ačkoliv se jedná o poměrně poškozenou část výzdoby, je na ní patrné zachycení baldachýnu s částečně čitelnou titulaturou panovníka Thutmose III., z postavy panovníka samotného se dochoval pouze zlomek náhrdelníku. Že se jedná o scénu přinášení *jnw* (*Obr. 16–17*),⁷⁶ je patrné nejen z doprovodných textů, kde je přímo zmíněno, že hodnostáři cizích zemí přinášejí *jnw*, aby obdrželi *dech života*, ale také ze samotného pojetí scény. Před

⁷⁶ Překlad slova *jnw* není doposud zcela jasný. Bývá překládán jako tribut, nebo také jako dary, viz BLEIBERG 1996.

baldachýnem jsou ve čtyřech registech vyrovnány nádoby neegyptských tvarů. Některé z nich známe z oblasti Syropalestiny, jiné z Egejské oblasti. Za těmito nádobami jsou ve dvou registrech zachyceni nosiči *jnw*. První postava je v obou registrech zobrazena na kolenách líbající zemi, za nimi je další postava na kolenou, která má ruce natažené před sebe v adoračním gestu. Tyto postavy jsou přípisem označeny jako Velcí (eg. *wr.w*⁷⁷) Kréty, Chatti, Kadeše, Tunipu (eg. *kft.jw*, *ht*, *kdš*, *tnpw*). Velké, kteří jsou nejbližší panovníkovi, následuje procesí nosičů, kteří jsou vyvedeni tak, že je na první pohled patrná jejich etnická příslušnost, to jak zobrazením tváře a účesu, tak i oděvem a komoditami, které přináší. Jedná se o další nádoby, látky, šperky, zbraně, umělecké předměty, zlato, stříbro, tyrkys, Syřané dokonce přivádějí či přinášejí malé děti, které budou vychovány v Egyptě. Zajímavé je, že donášené komodity jsou typologicky stejné jako ty, se kterými se setkáváme jako s archeologickými nálezy. Je tedy jasné, že se umělec setkal se samotnými předměty, které pak zachytil. Není nepravděpodobné, že scéna zachycuje historickou událost.

Pod výše zmíněnou scénou jsou další dva registry, které se opět vztahují k přinášení *jnw* panovníkovi, avšak tentokrát se jedná o přivážení vozů, v prvním registru i s koňským spřežením, ve druhém registru jen samotných částí vozů. Třetí registr je velmi poničen, ale zdá se, že se jedná o přinášení cizokrajných rostlin, sazenic a něčeho, co je ve velkých transportních amforách kanaaánského typu a pithoi, zavěšených na tyči, kterou nesou dva muži na svých ramenou.

Severní stěna je také velmi poničena (DAVIES 1933a, pl. IX). Je zde výjev zobrazující část povinností Mencheperresenebových, jakožto nosiče královské pečeti a prvního Amonova velekněze. Je zde zobrazen, jak dohlíží na přinášení a vážení zlata z pouště Kift a Núbie, dále produkty Východní oázy, jako jsou cenné kameny.

Východní zeď hrobky se dá rozdělit do sekcí (DAVIES 1933a, pl. X–XVIII). V severní části východní stěny je Mencheperreseneb vykonávající inspekci řemeslnických dílen Amonova chrámu v Karnaku. Jižní část stěny zabírají opět nosiči, tentokrát jsou to nosiči obětí do chrámu Amona v Karnaku. Mencheperreseneb těmito událostem přihlíží, stejně tak jako dohlíží na sklizeň obilí, zachycenou na téže stěně.

⁷⁷ Slovo *wr.w* lze přeložit také jako náčelníci, králové či vládcové.

5.2.1 Biografie⁷⁸

Mencheperreseneb byl... (URK IV: 926.9–928. 6)

<i>Jrj p^ct h3t.j-^c htm.tj bjt.j hm-ntr tp.j n jmn</i>	Dědičný princ a kníže, Amonův velekněz,
<i>Mn-hpr-r^c-snb m3^c-hrw</i>	ospravedlněný Mencheperreseneb,
<i>r3 shrr m t3 r dr=f hr hr tp ^c3 m pr-nsw</i>	mluvčí, jenž ustanovuje mír v celé zemi, velký šéf paláce,
<i>smr ^c3 n mr.t d^cr n nb t3.wj hr kd=f</i>	veliký přítel, milovaný, ten, který byl vybrán pánem obou zemí kvůli svému charakteru,
<i>shnt n=f m kb smr.w</i>	jenž jím byl dán do čela nejbližších přátel,
<i>stp n=f m ^cb s^c3 n=f</i>	a jehož vybral ze skupiny a učinil velkým
<i>tj sw wdh</i>	tedy jej, který byl odloženým dítětem.
<i>shnt n=f st m ^ch htm.tj bjt.j</i>	Ten, který byl jím dán na přední místo v paláci, nositel královské pečeti,
<i>jmj-r3 hm-ntr.w n.w mh.w sm^c.w</i>	představený kněží Horního a Dolního Egypta,
<i>jmj-r3 j3t.w hntt [...]</i>	představený úřadů [...],
<i>jmj-r3 pr.wj hd jmj-r3 pr.wj nbw</i>	Představený pokladnic Horního a Dolního Egypta,
<i>jmj-r3 k3.wt m ts-h^c.w jmn</i>	představený prací pro Čechauimen,
<i>hry sšt3 n w3d.tj</i>	tajemník obou kobřích bohyní.
<i>hm-ntr tp.j n jmn mn-hpr-r^c-snb m3^c-hrw</i>	První Amonův velekněz Mencheperreseneb ospravedlněný,
<i>ms jn sn.t n nsw nb-t3 m3^c-hrw</i>	narozený sestře krále Nebtě ospravedlněné.
<i>jrj-p^ct h3tj-^c mr.t ntr</i>	Dědičný princ a kníže, bohem milovaný,
<i>smr ^c3 r ^crtjt</i>	Veliký přítel u dveří,
<i>h3m.n n=f nsw rmn</i>	králové pro něj sklonili paže ⁷⁹ ,
<i>jb n nsw m t3 r dr=f</i>	jemuž důvěřuje král celé země,
<i>jp ntt hsb wn n.t ht njwt mh.j sm^c</i>	ten, jenž dohlíží na ty, jež rozdělují věci z měst Horního a Dolního Egypta.
<i>jmj-r3 šnw.tj jmn jmj-r3 mr.w nsw-bjtj</i>	Představený Amonových sýpek, představený tkalcoven krále Horního a Dolního Egypta,

⁷⁸ Texty z hrobky sesbírány v edici (URK IV: 926.9 – 935.17).

⁷⁹ Vyjádření respektu

ḥsy n ntr-nfr mn-ḥpr-r^c-snb m3^c-ḥrw

chválený dobrým bohem⁸⁰, Mencheperreseneb ospravedlněný.

jrj p^c.t ḥ3t.j-^c mh jb n nsw

Dědičný princ a kníže, ten, jemuž věří král, když činí výtečnými jeho monumenty.

m smnh mn.w=f

ḥr-tp ḥtm.tw jmj-r3 k3.t m ts-ḥ^c.w-jmn

Šéf řemeslníků, představený prací na Čechauimen

ḥm-ntr tp.j n jmn mn-ḥpr-r^c-snb m3^c-ḥrw

První Amonův velekněz Mencheperreseneb ospravedlněný

Nápis u ústřední scény, náčelníci klanějící se jeho veličenstvu (URK IV: 928. 16–929. 14)

jj m ḥtp r-bw ḥr.j nsw

Přicházení v míru z míst, jež přísluší panovníkovi,

ḥnh n jmn nb ns.w t3.wj m jpt

pod přísahou Amonovi, pánu trůnů Obou zemí v Karnaku

m-ḥt jr.t ḥss.wt jmn-r^c m ḥb=f

a pak velebení Amonrea v jeho svátku

*dsr-3ḥ.t m ḥ^c.w=f [...]*m ḥn.t=f**

v Posvátném obzoru⁸¹ při zjevování se v záři ve svém procesí každoročně.

n.t tp

jn jrj p^c.t ḥ3t.j-^c ḥtm.tj-bjt.j ḥm-ntr tp.j

Dědičným princem a knížetem

nosičem královské pečeti, prvním

n jmn mn-ḥpr-r^c-snb šzp ḥnh n

Amonovým veleknězem byla přijata přísaha

[...]

[...]

rdj.t ḥs n nb t3.wj

Chválení pána Obou zemí, líbání

zn t3 n nfr-ntr jn wr.w n.w t3 nb

země pro dobrého boha⁸² náčelníky všech zemí.

sw3š =sn ḥt ḥm=f

Oni uctívají moc jeho veličenstva.

jn=sn ḥr psd=sn m rwd nb n ntr

Jejich dary jsou na jejich zádech, tedy všechny produkty země boha:

⁸⁰ = vládnoucí panovník= Thutmose III.

⁸¹ Jméno zádušního chrámu Thutmose III. v Dér el- Bahri

⁸² Myšlen panovník, tedy Thutmose III.

ḥd nbw ḥsb mjfk ʿ3t nb šps stříbro, zlato, lapis lazuli, tyrkys, a všechny
drahé kameny,
z bj.tw rdj.t n=sn dꜥ n ʿnh byly přineseny, aby jim byl dán dech života.

Přípisky u zobrazených náčelníků z cizích zemí (URK IV: 929.16–930. 1)

wr n kftjw wr n ḥt3 wr n tnpw náčelník Kréty, náčelník Chatti, náčelník
Tunipu

Přípisky u zobrazených darů a jedné postavy (URK IV: 930. 5–930.8)

nbw ḥsb wr.n ḳdš mjfk zlato, lapis lazuli, náčelník Kadeše, tyrkys

Další nosiči darů (URK IV: 930.11–930.13)

šzp jnw n nḥt ḥm=f Přijímání darů jeho vítězným veličenstvem,
ḥrp n jtj nḥt n jt jmn kontrolováno mocným vládcem jeho otcem
Amonem
jn jrj pꜥ.t ḥ3t.j-ʿ ḥm-nṯr tp.j mn-ḥpr-rꜥ-snb skrze dědičného prince a knížete, prvního
Amonova velekněze Mencheperreseneba.

Přípisky ke scéně s vozy (URK IV: 930. 16–931.2)

[...]
snd=k m t3 nb.w strach z tebe je ve všech zemích.
sksk.n=k t3.w mṯn Zničil jsi země Mečenu.

Popis u zobrazení majitele na severní části východní stěny (URK IV: 932.4–933.13)

m33 js n k3.wt n.w ḥw.t-nṯr jmn Dohlížení na dílnu Amonova chrámu
ḥnt ḥmt m ḥsd mfkt nad prací řemeslníků v lapis lazuli a tyrkysu,
jr.n ḥm=f mkt jb=f která byla učiněna podle přání jeho
veličenstva,
r mn.w n jt=f jmn m jpt-sw.t pro jeho otce Amona v Karnaku,

mn rwd m k3.t nhh
jn jrj-p^c.t h3t.j-^c mh-jb n nsw

m smnh mn.w=f
hr.j tp jmj-r3.w hmt
jmj-r3 k3.t ts-h^c.w-jmn
hm-ntr tp.j n jmn mn-hpr-r^c-snb m3^c-hrw

dd=f
jw m3.n=j s^ch^c nb nsw-bjt.j mn-hpr-r^c

[...] ⁸³

mn-hpr-r^c ts-h^c.w-jmnm m3t-rwd
m jnr w^c hr w3 [...]
[rn wr] b3k.tj m d^cmw
s3d.t m jnr n rwd
b3k m nbw
jw m3.n s^ch^c hm=f sh-ntr 3 n d^cmw

mn-hpr-r^c jmn 3 mr.t m pr

jw m3.n jr.t hm=f d3w.t 3.w [...] *m d^cmw*

jw m3.n s^ch^c hm=f thn.w 33.w n jt=f jmn

jw=j mh jb mnh n nsw
hr hrp k3.t m mn.w=f
jr.n=j nn n hs=j hr jb
hs.kwj hr=s

kteřá trvá a a je pevn jako páce pro věčnost,
skrze dědičného prince a knize, jenž naplňuje
srdce panovníka,
když učinil skvělými jeho monumenty.
ef pedstavench řemeslníků,
pedstaven prací na echauimen
První Amonův velekněz Mencheperreseneb
ospravedlnn

říká:

Dohlzel jsem nad všemi stavbami krále
Horního a Dolního Egypta Mencheperrea

[...]

Mencheperre echauimen z jednoho kusu
tvrd zuly na [...]
[kralovsk jméno] vyhotoven z elektra
svatyn z pevného kamene
vytvořen ze zlata.

jsem ten, kteří dohlzel na postavení svatyn
jeho veličenstva z elektronu
(jejž jméno je) Mencheperre je velk lskou
v domě Amona

dohlzel na to, co bylo učiněno pro jeho
veličenstvo sloupořadí [...] z elektra [...]

Dohlzel na stavbu mnoha obelisků jeho
veličenstva pro jeho otce Amona.

Naplňoval jsem srdce krále vytenost,
když jsem dohlzel na stavbu jeho monumentů.
Učinil jsem to, aniž bych byl slab na srdci.
Byl jsem kvůli tomu chválen.

⁸³ Sethe v URK IV:932.12–13 pasz rekonstruuje, avšak bez udání paralela důvodů, proč pav tmto způsobem.

5.3 Amenemhet, Písař, Šejch Abd el-Kurna , TT No. 82

Amenemhetova hrobka je jednou z největších nekrálovských hrobek na thébské nekropoli. Dá se tedy říci, že Amenemhet byl bohatým mužem, ačkoliv nebyl nositelem vysokých titulů, narozdíl od ostatních majitelů velkých hrobek.

Jedná se o skalní hrobku typu T (*Obr. 18*). V podlaze dvora začíná šachta vedoucí do pohřební komory, nicméně její vztah s hrobkou není zcela jasný (DAVIES – GARDINER 1915, 10). Samotná fasáda vstupu je vysekaná do nekvalitního skalního masivu, proto byla pokryta vrstvou sádry. Vstupní chodba, která je netradičně dlouhá, byla původně z obou stran uzavřena, jak dokazují nálezy zlomků po ostění dveří. Široká síň svými dimenzemi nijak nevybočuje od běžné hrobky tohoto období. Stejně tak ani další chodba nemá žádné specifické architektonické zvláštnosti. Navazuje na ni kaple téměř čtvercového půdorysu, která má v severní stěně niku, kde původně stály sochy majitele hrobky s manželkou, jež jsou dnes zničené. Do prostoru niky je také zasazena šachta, která ústí v pohřební komoře (DAVIES – GARDINER 1915, 10–11).

Vzhledem k již zmíněnému nekvalitnímu kameni byla i tato hrobka, jako i ostatní v Šejch Abd el-Kurně, zdobena malbou, která je v prostoru vstupní chodby zcela zničená.

Široká síň je na stěnách blíže vchodu hrobky zdobena obětními scénami, kde je obětováno pro dva vezíry, Veseramona a Ahmoseho s jejich ženami. Na kratší, západní stěně je pak zobrazena obětní scéna, kde jsou obětiny přinášeny pro rodiče a prarodiče Amenemheta. Delší, severní stěna, tedy dále od vchodu hrobky je zdobena výjevy z každodenního života, a to loveckými scénami a scénami z banketu (DAVIES – GARDINER 1915, 22–23; pl. I–IX; XXXI).

Chodbu zdobí již scény více spojené se zádušním prostředím. Část stěn, která více směřují ke vstupu do hrobky, zobrazují obřad otevírání úst a další výjevy spojené s posledními akty nad mumií zemřelého, než mohl nastoupit posmrtný život. Protější stěna pojednává o ceremoniálním procesí do Abydu. Části stěn vzdálenějších od vstupu do hrobky je vyzdobena postavou zemřelého, který přijímá obětiny od svých synů (DAVIES – GARDINER 1915, 23; pl. X–VII).

Prostor kaple již zabývají scény spojené s životem v zásvětí. Na obou delších stěnách je zobrazený Amenemhet se ženou, jak přijímají obětiny od svých synů. Kratší stěna, blíže ke vchodu do hrobky, je poseta biografickými nápisy zemřelého.

V prostoru u niky je v západní části zobrazena bohyně západu a ve východní části bohyně východu (DAVIES – GARDINER 1915, 23; pl. XX–XXIX).

Všechny stropy v hrobce jsou bohatě zdobeny (*Obr. 9–10; 12*). Jsou tvořeny dlouhými žlutými poli, která mají imitovat trámovou konstrukci, popsanou hieroglyfickými nápisy, jež rozdělují jednotlivé stropy na pole, jež jsou ornamentálně zdobena (DAVIES – GARDINER 1915, 12; pl. XXXII). Davies má u jednoho takového pole poznámku, že nic takového doposud neviděl (DAVIES – GARDINER 1915, 12–13). Jde totiž o strop inspirovaný egejskými textiliemi.

Ze životopisného nápisu⁸⁴, který se v hrobce částečně zachoval, lze vyzvednout několik skutečností. Samotný nápis, což je pro dataci zásadní, tvrdí, že vznikl 28. roku vlády panovníka Thutmose III. Dále se jím dá vysvětlit monumentálnost hrobky, která není u úředníka s poměrně nízkými tituly pravidlem. Samotný Amenemhet se v něm honosí tím, že byl velmi prospěšný svému nadřizenému jménem Veseramon, jenž byl vezírem pro oblast Horního Egypta. Tam, kde bychom čekali popis skutků samotného Amenemheta, je popis činů jeho pána Veseramona. Samotný majitel hrobky se spokojil pouze s prohlášením, že činil vše tak, jak mu vezír přikázal. Za svou loajalitu poté od vezíra dostal tuto monumentální hrobku. Je tedy možné, že se zde setkáváme jak v životopisu, ale také v archeologickém materiálu, který tvoří hrobka, s dokladem patronátu, jak jej předpokládá Barry Kemp pro Amarnu (KEMP 2014, 6).

5.3.1 Biografie⁸⁵

Datace a obětní formule (URK IV: 1043. 15–1044.8)

<i>rnp.t zp 28 hr hm n njsw-bjtj</i>	28. roku vlády jeho veličenstva Horního a Dolního Egypta
<i>mn-hpr-r^c dj nḥ dd w3s mj r^c dt</i>	Mencheperrea ⁸⁶ jemuž je dán život, trvání, síla jako Reovi.
<i>ḥtp dj nswt jmn-r^c</i>	Oběť, kterou dává král a Amon-Re
<i>nb ns.w t3.wj ḥnt jpt</i>	pán trůnů obou zemí, jenž je na čele Karnaku.
<i>ḥt 3.t ntr jm.t pr n</i>	Velké jsou věci boha, jenž přísluší domu (dále nedochovaná)

⁸⁴ Edice textu URK IV:1043.15 – 1047.1.

⁸⁵ Publikováno v edici URK IV: 1043.15 – 1048.12.

⁸⁶ Mencheperre = Thutmose III.

<p><i>ht ʕ3.t ntr jm.t hrt-ntr</i> <i>dj=sn pr.t-hrw t hnk.t k3 3pdw</i></p> <p><i>h.t nb.t nfr.t wʕb.t sn</i> <i>mnh.t b3s sntr</i> <i>dd pt km3.t t3</i> <i>jnn.t hʕpy htp=f</i> <i>pr.r.t hr h3yt n jmn</i> <i>n k3 n sš t3t jmn-m-h3t m3ʕt-hrw</i> <i>ms n jnt=f ʕ3 m3ʕt-hrw.</i></p>	<p>část v genitivu)</p> <p>Velké jsou věci boha, jež přísluší pohřebišti.</p> <p>Dávají invokační oběť v chlebu, pivu, býcích, ptactvu</p> <p>a všech dobrých čistých věcech, alabastru, plátně, oleji a kadidle,</p> <p>které jsou dávány oblohou a tvořeny zemí, a jež jsou přinášeny Hapim⁸⁷ jeho hojností, ty, které přichází z oltáře Amona pro Ka písaře vezíra Amenemheta ospravedlněného zrozeného z Antefa Velikého ospravedlněného.</p>
--	--

Povinnosti Amenemheta (URK IV: 1044.11–1045.3)

<p><i>sš jmn-m-h3t m3ʕt-hrw dd=f</i> <i>jnk b3k šms nb=f mnh-jb</i> <i>mnh-jb jr ddt=f</i> <i>dj.n=f pr=f dmd r-ht</i> <i>dbʕ=f nb hrj shr</i> <i>tpj rsj hr jpt ht=f</i> <i>n mh.n(=j) n hr hrp k3.t=f</i> <i>pracemi.</i></p> <p><i>jw jr. n jmj-r3 nj.wt t3t wsr hzzt</i> <i>k3 nsw ʕnh m hrj-hrw rʕ-nb</i> <i>sʕr.n=f M3ʕ.t n nb smrrt hm=f r tr</i> <i>njs tnw dw3t hr sph=s nbw mnh</i></p>	<p>Písař Amenemhet ospravedlněný říká:</p> <p>Já jsem služebník a následovník svého pána, jenž ochotně činí, co mu řekne.</p> <p>jenž svolal pod svou kontepenci svůj dům, vše zapečetěné je pod jeho správou, (on je ten), který bdí nad sčítáním svých věcí.</p> <p>Nebyl jsem nedbalý při dohlížení nad svými pracemi.</p> <p>Představený města, vezír Veser činí to, co žijící Ka panovníka chválí každý den.</p> <p>Vyvyšoval pravdu pro jejího pána, její veličentstvo ji miluje ve dne v noci</p> <p>Každé ráno volali kvůli jeho úžasným činům</p>
---	--

Můj pán vezír učinil (URK IV: 1045.3–1048.12)

<p><i>jw jr.n jmj-r3 nj.wt t3t wsr</i> <i>mrrt(w) ntr.w nb.w</i> <i>m jr.t hp=f smn.t tp-rd</i></p>	<p>Představený města, vezír Veser učinil to, co milují všichni bohové.</p> <p>Když ustanovuje své zákony a činí trvalými předpisy</p>
---	---

⁸⁷ Nilem.

m jr.t r3-prw=sn
m smnh ntr htp=sn
m wpt šb=sn
m dj n=sn m3^c.t mrrt=sn
jw jr.n jmj-r3 t3t wsr
mrrt p^ct rhyt nd m3r hn^c wsr

nh h3rt jw.tj hnw
snd.tj jm3h.w
dj.n=f hrd.w hr st jt.w
dj.n=f t3 nb m htp
sš hsb jt hrj mr.w n jmn

jmn-m.h3t m3^c-hrw dd=f
jw jr.n jmj-r3 nj.wt t3t wsr
d3.w ^cš3 r pr-nsw
m hđ nbw hsb mfk ^c3.t nb šsp.t

hnw n hđ nbw hmtj
ssndm 3pd m 3bw nbnj ssndm mrw
jw dw3.n=f ntr hr=s
jnk hrp k3.t hr=s
sš hsb jt hrj mr.w n jmn

jmn-m.h3t m3^c-hrw dd=f
jw jr.n jmj-r3 nj.wt t3t wsr
twt ^cš3 r pr-nsw
m hđ nbw hmtj nbnj[...]
m3t rwd.t
[...]
sš hsb jt hrj mr.w n jmn

a ustanovuje jejich⁸⁸ kultovní místa
 a činí trvalými jejich božské obětiny
 a rozděluje jejich potravu
 a dává Maat tu, kterou milují.
 Představený města, vezír Veser učinil,
 co milují vznešení i podřízení, chrání ubožáka i
 mocného,
 jenž pomáhá vdovám, které nemají příbuzné,
 jenž těší ctěné zesnulé,
 který dosadil děti na místa otců,
 který učinil celou zemi spokojenou.
 Písař, ten jenž počítá obilí, ten jenž je nad
 Amonovými tkalcovkami,
 Amenemhet ospravedlněný, říká:
 Představený města, vezír Veser učinil
 mnohé věci pro palác
 ve stříbře, zlatě, lapisu lazuli, tyrkysu a všech
 vznešených kovech,
 číších ze stříbra, zlata a mědi,
 nábytek ze slonoviny, ebenu, tamaryšku a cedru.
 Vzáyval kvůli tomu boha.
 Já jsem ten, kdo spravoval práce s tím související.
 Písař, ten jenž počítá obilí, ten jenž je nad
 Amonovými tkalcovkami,
 Amenemhet ospravedlněný, říká:
 Představený města, vezír Veser nechal vyrobít
 velké množství soch pro palác
 ve stříbře, zlatě, mědi, ebenu [...]

a žule
 [...]

Písař, ten jenž počítá obilí, ten jenž je nad
 Amonovými tkalcovkami,

⁸⁸ Jejich = bohů.

jmn-m.h3t m3^c-hrw dd=f
jw jr.n n=f wr pn twt ʕš3
m hmtj m ht nb šsp m [...]
dj.w htp st m pr.w-ntr.w
mhw šm^c.w
[...]

jnk hrp k3.t hr=s
sš hsb jt hrj mr.w n jmn

jmn-m.h3t m3^c-hrw dd=f
jw jr.n n=f wr pn
š ʕ3 nfr wr.t hr jmn n.t nj.wt rsj
wd m j3m nb.w nfr.w
srd m ht nb bnr
jnb=f smnh [...]

jnk hrp k3.t hr=s
sš hsb jt hrj mr.w n jmn

jmn-m.h3t m3^c-hrw dd=f
jw jr.n n=f sr pn
js ʕ3 mnh wrt
hr dw bh n t3 dsr
sʕ3.w sš s3.t=f
jnk hrp k3.t hr=s
sš hsb jt hrj mr.w n jmn

jmn-m.h3t m3^c-hrw dd=f
[...]

Amenemhet ospravedlněný, říká:

Pro tohoto hodnostáře byly vytvořeny mnohé sochy
v mědi a všech vzácných dřevinách [...],
spočinuly na všech místech v chrámech bohů
Horního a Dolního Egypta
[...]

Já jsem ten, kdo spravoval práce s tím související.
Písař, ten jenž počítá obilí, ten jenž je nad
Amonovými tkalcovny,

Amenemhet ospravedlněný, říká:

Pro tohoto hodnostáře byly vytvořena
krásná velká zahrada na západ od Jižního města
vybavená všemi dobrými stromy,
osázená vším vonným dřevem.

Její zeď byla založena výtečnou [...]

Já jsem ten, kdo spravoval práce s tím související.
Písař, ten jenž počítá obilí, ten jenž je nad
Amonovými tkalcovny,

Amenemhet ospravedlněný, říká:

Byla postavena pro tohoto úředníka
velká výtečná hrobka
na hoře Bechen v posvátné zemi
její zdi byly učiněny velikými a vyzdobeny.

Já jsem ten, kdo spravoval práce s tím související.
Písař, ten jenž počítá obilí, ten jenž je nad
Amonovými tkalcovny,

Amenemhet ospravedlněný, říká:

[...]

5.4 Hapuseneb, První Amonův velekněz, Šejch Abd el-Kurna, TT No. 67

Hrobka prvního Amonova velekněze Hapuseneba je datována do období vlády Hatšepsuty. Jedná se o přechodný typ hrobky (*Obr.19*), který je na pomezí mezi hrobkou typu *saff* a „T hrobkou“, jež má pilířové průčelí, které je tvořeno osmi pilíři, avšak průchod je možný jen mezi prostředními pilíři. Po vstupu následuje dlouhá chodba ve směru východozápadní osy hrobky, kterou se vstupuje do široké místnosti – kaple, jež je kolmá na osu hrobky. V nejzápadnější části kaple je umístěna nika.

Výzdoba hrobky byla na konci vlády Thutmose III. velmi poničena v rámci snahy o legitimizaci nástupnictví Amenhotepa II. a snahy vymazat vládu Hatšepsuty. Dále ji zasáhla vlna ničení hrodek stoupenci boha Atona, kteří odesali jméno boha Amona z textů (KAMPP 1996, 291). Zničena však nebyla jen výzdoba se jménem panovnice a boha Amona, ale prakticky celá hrobka (DAVIES 1961, 19). Ze scén, které původně velmi bohatě zdobily hrobku, se povedla zrekonstruovat pouze malá část. Publikována pak byl naprostý zlomek z výzdoby, tedy scéna vztahující se ke královnině výpravě do Puntu (*Obr. 20*) a scéna výroby vozů. Pro obě scény máme doložené paralely, pro výpravu do země Punt je to samotný zádušní chrám královny Hatšepsut, v Dér el-Bahrí. S motivem dílny na výrobu vozů se setkáváme i v dalších hrobkách tohoto období.

5.4.1 Biografie⁸⁹

Prolog (URK IV: 471.10–472.7)

jr m ḥz.wt n.t ḥr nsw ns.wt-bj.tj

ꜥ3-ḥpr-n-Rꜥ dj ꜥnh dt

mr.w jmn-rꜥ nsw nꜥr.w nb.w

Učiněno⁹⁰ jako chvála v přítomnosti krále,
Horního a Dolního Egypta

Acheperenrea⁹¹ jemuž je dán věčný život
a jež je milovaný Amonreem, králem všech
bohů.

⁸⁹ Životopis dochován na soše Louvre A. 5–9, edice URK IV: 471.10 – 477.7.

⁹⁰ Odkazuje na sochu, na níž byl tento nápis, která byla dedikována do chrámu v Karnaku

⁹¹ Thutmose II.

wḏ hm.t ns.wt-bj.tj ʕ3-hpr-n-Rʕ dj ʕnh [...]

[...] rwd.t m ʕ3 .t nb šps

rdj šms.tw ntr.w jmn-rʕ nb ns.w t3.wj

[...]

n jrj-pʕ.t h3tj-ʕ hrj-tp ʕ3 m šmʕ.w

sm hw.t-rhj.t jmj-r3 nj.wt t3t jmj-r3

r3.w pr.w [...]

jst hm=f m ʕh=f

ḥsb(=j) r ḥsb.w n snm.wt n.w pr.w n nsw

[...]

stp n hm.t=s hnt ḥh

sʕ3. n=s mm rhj.t

n ʕ3.t mnḥ hr-jb

Popis kariéry (URK IV:472.8–473.7)

ḥpw-snb m3ʕt-hrw dd=f

ḥz.n wj nfr-ntr ns.wt-bj.tj ʕ3-hpr-n-rʕ

w3d.w m hw.t-ntr [...]

r hrp k3.t hr hr.t=f

n ʕ3.t n mnḥ shr=j

dj.n wj nb [...] ns.wt-bj.tj ʕ3-hpr-n-rʕ

dj.kwj m hrj m jpt-sw.t m pr.w jmn

m t3 nb n jmn

nbw hr dbʕt=j hmt.nw=j

ntr.wj ns.wt-bj.tj ʕ3-hpr-n-rʕ ʕnh dt nhḥ

Její veličenstvo⁹², královna Horního a Dolního Egypta, jíž je dán život nařídila [...]

[...] pískovec a všechny cenné kameny

byla dána, aby byli následováni bohové a

Amonre, pán trůnů Obou zemí [...]

pro dědičného prince a knížete, velikým pánem Dolního Egypta,

knězem *sem* hut-rechit, představeným města,

vezírem, představeným svatyně [...],

když jeho veličenstvo bylo v paláci,

vybranější než vybraní pro kontrolu služebníků zásobování domu panovníka [...]

Vybraný jejím veličenstvím, jež je na čele miliónů,

jehož učinila velikým mezi poddanými,

protože byl výtečný v jejím srdci.

Ospravedlněný Hapuseneb říká:

Dobrý bůh, král Horního a Dolního Egypta Acheperenre mě chválil

prospíval jsem v paláci [...]

abych vedl práce na jeho hrobce,

kvůli výtečnosti mého plánu.

Král Horního a Dolního Egypta mě dal do srdce [...]

Byl jsem učiněn vrchním Karnaku v domě

Amonově a celé Amonově zemi.

Moje pečeť byla nad zlatem a já jsem ho ztrojnásobil.

Jak božský je král Horního a Dolního Egypta Acheperenre, jemuž je dán navěky věčný život

⁹² V textu je použit ženský rod

[...] <i>pr.t-ḥrw jmn-r^c nsw ntr ḥnr^cjn r pr=f</i>	[...] obětiny Amonreovi, králi bohů, a Chenetreinerperefovi v
<i>m jpt.swt jm jnw šm^c.w</i>	Karnaku a hornoegyptské Heliopoli.
[...] <i>ḥr zp n.w rh ḥft wd.n=f</i>	[...] nevěděl, když to nařídil
[...]	[...]
<i>rhn.tw ḥr pr.w n r3=j</i>	Bylo spoléháno na to, co vyšlo z mých úst.
<i>jrj-p^ct ḥ3tj-^c[...] ḥpw-snb m3^ct-ḥrw dd=f</i>	Dědičný princ a kníže [...] Hapuseneb ospravedlněný říká:

Popis prací, na něž dohlížel (URK IV: 473.16–476.16)

[...]	[...]
<i>b3k m nbw</i>	vytvořený/á ze zlata.
<i>j n ḥm.t=s ns.wt-bj.tj m3^ct-k3-r^c ḥnh.tj</i>	Skrze veličenstvo královnu Horního a Dolního Egypta Maatkare ⁹³ , již je dán život,
<i>jst wj m ḥrp k3.t ḥr=s</i>	spravuji práce na tom.
<i>jrj-p^ct ḥ3tj-^c[...] ḥpw-snb m3^ct-ḥrw dd=f</i>	Dědičný princ a kníže [...] Hapuseneb ospravedlněný říká:
<i>jw m3n=j jrt wj3 3 n tp jtr jmn</i>	Dohlížel jsem na výrobu velké bárky Amonovi na řeku
<i>wsr ḥ3tj m ḥd nbw ḥmtj kmt.j</i>	(jejíž jméno je) Mocná je přední strana, (jež vyhotovená) ve stříbře, zlatě a černé mědi
byla	
<i>j n ḥm.t=s ns.wt-bj.tj m3^ct-k3-r^c ḥnh.tj</i>	Skrze její veličenstvo královnu Horního a Dolního Egypta Maatkare ⁹⁴ , již je dán život,
<i>jst wj m ḥrp k3.t ḥr=s</i>	já spravuji práce na tom.
<i>jrj-p^ct ḥ3tj-^c[...] ḥpw-snb m3^ct-ḥrw dd=f</i>	Dědičný princ a kníže [...] Hapuseneb ospravedlněný říká:
<i>jw m3n=j s^cḥ^c sb3 [...]</i>	Dohlížel jsem na postavení dveří [...]
<i>b3k m ḥmtj rn wr ḥr=f n d^cmw</i>	vyhotovených z mědi na nichž je velké královské jméno z elektronu.
<i>j n ḥm.t=s ns.wt-bj.tj m3^ct-k3-r^c ḥnh.tj</i>	Skrze její veličenstvo královna Horního a Dolního Egypta Maatkare, již je dán život,

⁹³ Hatšepsut

⁹⁴ Hatšepsut

jst wj m hrp k3.t hr=s
jrj-p^ct h3tj-^c[...] hpw-snb m3^ct-hrw dd=f

jw m3n=j jr.t k3r m mr.w hbnj

b3k m nbw
j n hm.t=s ns.wt-bj.tj m3^ct-k3-r^c n^h.tj

jst wj m hrp k3.t hr=s
jrj-p^ct h3tj-^c[...] hpw-snb m3^ct-hrw dd=f

jw m3.n=j [...] sb^h.t
ht nb hr wnnt jmjt dr nb=s
j n hm.t=s ns.wt-bj.tj m3^ct-k3-r^c n^h.tj

jst wj m hrp k3.t hr=s
jrj-p^ct h3tj-^c[...] hpw-snb m3^ct-hrw dd=f

jw m3.n=j [...] wd^h.w ^cš3 m nbw h^d hr hsb^d

kr^h.t wsh.w
j n hm.t=s ns.wt-bj.tj m3^ct-k3-r^c n^h.tj

jst wj m hrp k3.t hr=s
jrj-p^ct h3tj-^c[...] hpw-snb m3^ct-hrw dd=f

jw m3.n=j jr.t ^c3.wj n hm.tj m jnr w^c.t

rn wr hr=s d^cmw
j n hm.t=s ns.wt-bj.tj m3^ct-k3-r^c n^h.tj

jst wj m hrp k3.t hr=s

spravuji práce na tom.
 Dědičný princ a kníže [...] Hapuseneb
 ospravedlněný říká:
 Dohlížel jsem na vytvoření nau z cedru a
 ebenu
 potažené zlatem.
 Skrze její veličenstvo královnu Horního a
 Dolního Egypta Maatkare, jíž je dán život,
 spravuji práce na tom.
 Dědičný princ a kníže [...] Hapuseneb
 ospravedlněný říká:
 Dohlížel jsem na vytvoření portálu
 a vše to coje uvnitř obvodových zdí.
 Skrze její veličenstvo královnu Horního a
 Dolního Egypta Maatkare, jíž je dán život,
 spravuji práce na tom.
 Dědičný princ a kníže [...] Hapuseneb
 ospravedlněný říká:
 Dohlížel jsem na vytvoření [...] mnoha
 obětních tolů na zlato, stříbro a lapis lazuli
 nádoby a náhrdelníky.
 Skrze její veličenstvo královnu Horního a
 Dolního Egypta Maatkare, jíž je dán život,
 spravuji práce na tom.
 Dědičný princ a kníže [...] Hapuseneb
 ospravedlněný říká:
 Dohlížel jsem na výrobu dveří z mědi a
 jednoho kamene,
 královské jméno je na nich v elektronu
 Skrze její veličenstvo královna Horního a
 Dolního Egypta Maatkare, jíž je dán život,
 spravuji práce na tom.

<i>jrj-p^ct h3tj-^c[...] hpw-snb m3^ct-hrw dd=f</i>	Dědičný princ a kníže [...] Hapuseneb ospravedlněný říká:
<i>jw m3.n=j s^ch^c hw.t-ntr m jnr h_d nfr n ^cn.w</i>	Dohlížel jsem na stavbu chrámu z bílého jemného krásného kamene
<i>m3^ct-k3-r^c ntr mn.w</i>	(jeho jméno je) Božské jsou monumenty Maatkare
<i>j n hm.t=s ns.wt-bj.tj m3^ct-k3-r^c ^cnh.tj</i>	Skrze její veličenstvo královnu Horního a Dolního Egypta Maatkare, jíž je dán život,
<i>jst wj m hrp k3.t hr=s</i>	spravuji práce na tom.
<i>jrj-p^ct h3tj-^c [...] hpw-snb m3^ct-hrw dd=f</i>	Dědičný princ a kníže [...] Hapuseneb ospravedlněný říká:
<i>jw m3.n=j [...] m nbw h_d hsb_d mfkt</i>	Dohlížel jsem [...] ve zlatě, stříbře, lapis lazuli, malachitu,
<i>^c3.t nb šps h3.w nb ndm</i>	všech drahých kamenů a všeho sladkého dřeva
<i>j n hm.t=s ns.wt-bj.tj m3^ct-k3-r^c ^cnh.tj</i>	Skrze její veličenstvo královnu Horního a Dolního Egypta Maatkare, jíž je dán život,
<i>jst wj m hrp k3.t hr=s</i>	spravuji práce na tom.
[...]	[...]

5.5 Amonmose, Písař krále, Šejch Abd el-Kurna, TT No. 251

Hrobka Amonmoseho, písaře krále (*Obr. 21*) je velmi blízká hrobce Senenemuta a Hapuseneba, je tedy datována do období vlád Hatšepsuty a Thutmose III. Jedná se o typ hrobky s příčnou halou. Strop v této příčné hale je uprostřed podepřen čtyřmi pilíři. Pak následuje dlouhá chodba v ose hrobky, tedy orientovaná východozápadně. Na ni navazuje kaple orientovaná severojižním směrem. Jak je u hrobek tohoto typu běžné, nika je umístěna v západní stěně kaple.

Hrobka byla velmi poničená, jak ve starověku, zvláště v Amarnském období (KAMPP 1996, 526), tak v moderní době. Části malované omítky byly nahromaděny v suti (MACKAY 1914, 95–96), doposud však nebyly systematicky publikovány.

5.6 Shrnutí

Výše zmíněné hrobky se z architektonického hlediska nijak nevymykají. Jedná se o typy hrobek, jež jsou pro danou společenskou vrstvu a období naprosto typické. Co se dekorace týče, vzhledem k výraznému poškození některých hrobek je obtížné vysledovat shodné prvky, kromě využití vzoru egejských textilií na stropech. Klíčové však může být, že ve dvou z částečně dochovaných dekorací hrobek byl použit motiv zobrazení krále při audienci. Zhodnocení biografii jednotlivých hodnostářů je natolik komplexní téma, že mu bude věnována následující kapitola.

6 Analytická část

6.1 Funkce a náplň práce zmiňovaných hodnostářů

Při snaze najít, co měli muži, v jejichž hrobkách byly egejské stropy identifikovány, společného, je na první pohled patrná skutečnost, že všichni žili a své úřady vykonávali v období vlády Hatšepsuty a Thutmose III.⁹⁵ Pro zodpovězení otázky, proč má právě tato skupina mužů jinou výzdobu stropů než ostatní, napomáhá níže uvedená analýza jejich titulů a biografii. Hlubší pohled na tuto problematiku by tak mohl vést ke zjištění, zda existuje titul, ze kterého by vyplývalo speciální postavení těchto hodnostářů, ať už směrem k možným darům přicházejícím z Egejské oblasti, či k přístupu k luxusním komoditám, nebo jejich výjimečný statut obecně. Na první pohled se od ostatních výrazně liší Amenemhet (*Tab. IV*), který byl držitelem relativně nízkých titulů, nicméně jeho hrobka patří mezi největší nekrálovské na thébském pohřebišti. Jeho biografie a tituly tedy budou pojednány zvlášť níže.

Zbývající úředníci začínají svou titulaturu označením *jrj-p^ct h3tj-^c* (*Tab. II–III; V*), což bývá do češtiny, pro nedostatek vhodných termínů, překládáno jako dědičný princ a kníže. Problém u překladu do jiného jazyka však nemá pouze čeština, protože stále nechápeme přesně, co vše se pod tímto titulem skrývá. Jasně je, že se jedná o titul honorifický, který vyděluje egyptskou elitu od zbytku obyvatelstva, a jeho nositelé byli lidé z nejvyšších pater společnosti, kteří měli blízko k panovníkovi (MORENO GARCÍA 2013, 8). Dalším titulem, který je pro všechny tři zbylé muže společný, je titul nositel královské pečeti (eg. *htm.tj bj.tj*), který je řazen mezi rankovní tituly. Dává se jím najevo, že majitel zodpovídá přímo panovníkovi a má rozsáhlé pravomoci (SHIRLEY 2006, 540). Posledním společným vodítkem pro všechny tři úředníky je titul, překládaný jako veliký přítel (krále) (eg. *smr^c3*), tento titul je nejspíše také honorifickým.

Dále se shoduje skupina titulů u Hapuseneba s jeho nástupcem na postu prvního Amonova velekněze (eg. *hm-ntr tp.j n jmn*), kterým byl Mencheperreseneb. Jedná se o kněžské tituly spojené s chrámem Amona v Karnaku, jako byl představený všech kněží Horního a Dolního Egypta (eg. *jmj r3 hm.w-ntr n.w mhw sm^c.w*). Další tituly jsou již rozdílné.

⁹⁵ Vláda Hatšepsuty je kladena do let 1479–1458 vláda Thutmose III. je datována 1479–1425 (HORNUNG – KRAUSS – WARBURTON 2006, 492).

Jelikož tituly, které jsou shodné u všech hodnostářů, se dají zařadit mezi honorifické a rankovní, je patrné, že majitelé hrobek sice byli na stejné či velmi podobné společenské úrovni, a to velmi vysoké, avšak nelze ukázat na jeden konkrétní titul, který by vysvětloval přítomnost egejských stropů. Proto je důležité zabývat se také jejich biografiemi, které jsou sice z části ideálním popisem obrazu správného úředníka s pasážemi, objevujícími se již od Staré říše, které jsou používány dále,⁹⁶ ale i tak se zde objevují části, které popisují život konkrétního jedince.

První herold krále Antef má dále tituly spíše správní, jako je titul starosty Cinevu a abydoského nomu, či představený celé oázy. Ve své biografii zdůrazňuje vojenskou část funkce prvního královského herolda, tedy svou účast na tažení⁹⁷, kdy kráčel v čele elitních vojenských jednotek a byl pravým zástupcem panovníka (URK IV: 966.6). Fakt, že řídil agendu v paláci, je v jeho biografii také silně akcentován (URK IV: 967.6–16). Klíčové je, že mezi jeho povinnosti patřila také inspekce darů/tributu (eg. *jnw*), který byl odváděn z cizích zemí (URK IV: 968.1–4), což by mohl být právě ten moment, kdy se setkal s egejskými látkami. Zdůrazňuje také, že byl nestranný, když přišlo na soudní záležitosti (URK IV: 971.10–972.5).

Starší z prvních Amonových, kněží Hapuseneb, byl samozřejmě nositelem titulů spojených s Amonovým chrámem v Karnaku, jako je představený kněží Horního a Dolního Egypta (eg. je *jmj r3 hm.w- ntr n.w mh.w sm^c.w*) a představený všech prací v Amonově chrámu (eg. *jmj r3 j3.wt nb n pr jmn*). Dále je z jeho titulů patrná velká důvěra, které se u panovníka/panovnice⁹⁸ těšil, s čímž je spojená sada titulů honorifických, jako veliký přítel a jedinný přítel krále (eg. *smr 3; smr w^c.tj*)⁹⁹ ale také posty správní, kde Hapuseneb vlastně zastupoval krále¹⁰⁰ ve funkci královského mluvčího (eg. *r3 n nsw*)¹⁰¹, mluvčího, který ustanovuje mír po celé zemi (eg. *r3 shrr m t3 r dr=f*). Byl držitelem vysokých postů ve správě Egypta jako představený Horního Egypta (eg. *jmj r3 sm^c.w*) a

⁹⁶ K formě biografií obecně viz LANDGRÁFOVÁ 2011, XI–XXIII; GNIRS 1996, 191–242. K biografiím Nové říše GUKSCH 1994.

⁹⁷ Nejspíš během 8. kampaně do Syropalestiny (BRYAN 2006, 91).

⁹⁸ Tedy Thutmose II. a Hatšepsuty.

⁹⁹ Akcentováno například v pasáži (URK IV: 472.3–472. 8): „Vybraný jejím veličenstvím, jež je na čele miliónů, jehož učinila velikým mezi poddanými, protože byl výtečný v jejím srdci (mysli).“

¹⁰⁰ Jelikož byl král vlastně i nejvyšší autoritou stran náboženství např. nejvyšším obětníkem, tak na postu Prvního Amonova velekněze Hapuseneb zastupoval panovníka.

¹⁰¹ V biografii popsáno takto: „Bylo spoléháno na to, co vyšlo z mých úst“ (URK IV.:473.7).

veliký ředitel Horního Egypta (eg. *hr.j-tp ʕ3 šm^c.w*), dále představený dobytka (eg. *jmj r3 jhw*) a představený sčítání (eg. *jmj r3 hsb*). Avšak záležitost, kterou nejvíc zdůrazňuje, je, že dohlížel na stavební práce panovníků, jelikož byl nositelem titulu představeného všech královských prací (eg. *jmj r3 k3t nb n nsw*).¹⁰² S egejskými látkami se však také mohl setkat a to jako nejvyšší Amonův velekněz, jelikož do Amonova chrámu v Karnaku se v rámci dalšího nakládání s dary/tributem z cizích zemí také dostávaly.

Po Hapusenebovi nastoupil na post prvního Amonova velekněze (eg. *hm-ntr tp.j n jmn*) Mencheperreseneb, o němž víme, přestože v textech ze své hrobky¹⁰³ zdůrazňuje, že si jej panovník vyvolil, pro jeho schopnosti, ačkoliv byl odloženým dítětem¹⁰⁴ (URK IV: 926.17), víme, že byl minimálně třetím členem své rodiny, který na tento post nastoupil. Dá se tedy říci, že tento úřad byl v jeho rodině děděn. Mencheperreseneb, jelikož vykonával stejný úřad jako jeho strýc Hapuseneb, byl částečně i držitelem stejných titulů. Jakožto velekněz Amonova chrámu v Karnaku byl i představeným kněží Horního a Dolního Egypta (eg. *jmj r3 hm.w- ntr n.w mh.w šm^c.w*) a mluvčím, jenž ustanovuje mír po celé zemi (eg. *r3 shrr m t3 r dr=f*). Dále v přípisích ke scénám přinášení darů/tributu ve své hrobce píše, že on, z funkce Amonova velekněze, kontroloval dary/tribut, které přinesli panovníci cizích zemí¹⁰⁵ jeho veličenstvu (URK IV: 928.16–926.11). Se správou karnackého chrámu souvisí i další tituly, jako je představený obou domů zlata a stříbra (eg. *jmj r3 pr.wj nbw; jmj r3 pr.wj hd*), představený Amonových sýpek (eg. *jmj r3 šnw.tj n jmn*) a představený prací v Čechauimen¹⁰⁶ (eg. *jmj r3 k3.wt n ts- h^c.w-jmn*). Právě stavební práce, nad nimiž dohlížel, jsou stejně jako u jeho předchůdce těmi, které ve svých textech nejvíce vyzdvihuje (URK IV: 932.4–933.14). Dohlížel na zásadní stavbu *naa* z jednoho kusu žuly, svatyně, sloupořadí a obelisků (URK IV: 932.4–933.14). Mencheperreseneb však měl i tituly, které jeho předchůdce neměl a které více souvisí se samotným palácem, jako je velký nadřizený paláce (eg. *hr-tp ʕ3 m pr-nsw*), představený nejpřednějších úřadů (*jmj r3 j3.wt hn.t*) a titul představený tkalcoven krále

¹⁰² Popis prací, nad kterými Hapuseneb dohlížel tvoří zhruba polovinu jeho dochovaného životopisu. Popisuje stavbu Amonovy bárky, měděných dveří, nau, portálu, obětních stolů (URK IV: 474.1–476.16)

¹⁰³ Zde vycházím z textů zachovaných v hrobce, jelikož žádná jiná biografie není s tímto hodnostářem spojována.

¹⁰⁴ Na druhou stranu o kus dál, ve stejném textu uvádí, že se narodil sestře krále Nebtē.

¹⁰⁵ Jmenovitě uvádí vládce Kréty, Chatti a Tunipu (URK IV: 929. 14–930. 3).

¹⁰⁶ Tento název se nespíše vztahuje k některým stavbám, které nechal Thutmose III. v Karnaku postavit. Je možné, že tím byl myšlen žulový naos (BRYAN 2006, 108).

Horního a Dolního Egypta (eg. *jmj r3 mr.w nsw-bjtj*). Také stejně jako Antef, měl ve své hrobce scénu nosičů darů/tributu, o níž bude pojednáno níže. Jak se tedy můžeme domnívat, a Mencheperreseneb nás o tom informuje, byl přímo zapojen do systému dalšího nakládání s produkty cizích zemí, poté co byly přijaty panovníkem. Je velmi pravděpodobné, že se s egejskými látkami mohl setkat i při této příležitosti. Byl sice i představeným tkalcoven krále Horního a Dolního Egypta, ale zde byly nejspíše vyráběny egyptské tkaniny.

Posledním hodnostářem s egejskými stropy je písař vezíra Amenemhet. Jak již bylo několikrát zmíněno, tento úředník nedisponoval tak vysokými tituly, jako ostatní úředníci. Také již bylo zmíněno, že ve své biografii nevyzdvihuje svůj vztah k panovníkovi, ale k vezírovi Vesperovi. Tato skutečnost je logická, vzhledem k tomu, že byl držitelem titulů písaře vezíra (eg. *sš n t3tj*), představeného vezírova domu (eg. *jmj r3 pr n t3tj*) a představeného domu vezíra z Théb (eg. *jmj r^c pr n t3tj n njwt rs.t*), tedy narozdíl od ostatních byl jeho přímým nadřízeným vezír, nikoli panovník. Jeho biografie je klíčová nejen proto, že dokládá klientelistické vztahy ve starém Egyptě, ale také proto, že zde Amenemhet popisuje, co všechno vezír nechal vytvořit pro palác. Zdůrazňuje však i to, co bylo postaveno pro osobu samotného vezíra a že na práce s tím spojené dohlížel právě Amenemhet (URK IV: 1046.7–1049,15). Amenemhet však nebyl pouze nositelem titulů přímo spojených s domem vezíra, byl také písařem a kontrolorem obilí sýpky Amona (eg. *sš hsb jt šn.t jmn*) a také nadřízeným Amonových tkalcoven (eg. *hr.j mr.w n jmn*). Co se egejských stropů v jeho hrobce týče, je otázkou, jestli za tento motiv vděčí nějakému privilegii spojenému se službou vezírovi, což se dá předpokládat i v případě celé jeho hrobky, anebo s úřadem nadřízeného Amonových tkalcoven.

6.2 Historický kontext

Všichni zmínění hodnostáři vyzdvihují skutečnost, že byli v blízkosti krále a byli těmi, na něž panovník spoléhal při svých úkonech.¹⁰⁷ O faktickém fungování dvora a audiencí u krále máme jen omezené množství informací. Problém nespočívá v tom, že by se v pramenech tento motiv neobjevoval, ale to, že důvodem jeho zachycení nebyl popis konkrétní události. Daný fenomén totiž sloužil, jako téměř všechno v egyptské kultuře, k nějakému účelu (MÁLEK 1999, 4–6). Při zobrazení královské audience, jak je

¹⁰⁷ První herold Antef dokonce tvrdí, že zná, leží panovníkovi na srdci (URK IV: 968.6). Hapuseneb naproti tomu vyzdvihuje, že on byl tím, kdo se v srdci panovníka jevil jako výtečný (URK IV: 472.6).

zachycena v nekrálovských hrobkách,¹⁰⁸ šlo majiteli hrobky o proklamaci toho, že byl blízko panovníkovi a že se dané události osobně účastnil.

6.2.1 Ikonografické prameny

Na zobrazení královské audience bylo důležité, aby správným způsobem zachytila statut osob, k čemuž sloužilo několik prostředků. Důležité bylo, aby bylo na první pohled patrné, že se jedná o panovníka, a ostatní osoby jsou mu podřízené. Proto jsou scény zachycující audienci idealizované a plné prvků královské ideologie.

Na typické scéně zachycující audienci (*Obr. 22*) je na první pohled patrný panovník, jehož nadřazenost je vyjádřena tím, že sedí pod baldachýnem, umístěným na nízkém pódiu, takže nejen že převyšuje ostatní, je navíc také zachycen ve větším měřítku než další postavy. Jeho majestát je tedy proporčně patrný. Baldachýn také nese symboly spojené s královským majestátem. Jedná se o řadu ureů se slunečním kotoučem na samotném jeho vršku, dále použití sloupků s hlavicí ve tvaru lotosu a papyru. Panovník, jenž je oděn do patričního oděvu s odznaky své moci, sedí na trůnu. Tento je opět tvořen propletenými lotosy a papyry, mezi nimiž je zachycen i znak pro sjednocení (eg. *zm3*)¹⁰⁹. Jeho *nohy* spočívají na podnožce, jež je obvykle zdobena vyobrazením národů devíti luků¹¹⁰, které takto rituálně každý den pošlapává. Zobrazení panovníka pod baldachýnem samo o sobě odkazuje na pojetí světa podle starých Egyptanů. Kiosek či baldachýn reprezentuje nebe, po kterém pluje na své bárce sluneční bůh Re. Zobrazuje tedy celý svět ohraničený čtyřmi pilíři, kde platí panovníkova autorita. Trůn, jak je patrné, odkazuje k samotnému Egyptu, a podstavec k cizím zemím, jež jsou pod nohama jeho veličenstva (GALÁN 1995, 129). Před panovníkem je samozřejmě uveden hieroglyfický nápis s jeho titulaturou a za ním je vyobrazen nosič vějíře, který krále ovívá. Ke králi pak přistupují vyslanci cizích zemí, kteří před ním líbají zemi (eg. *zn-t3*) či pokleknou. Jsou-li na scéně zobrazení poddaní panovníka, pak také ti vyjadřují svou úctu k panovníkovi, poklonou.¹¹¹

¹⁰⁸ Viz např. Menchepereresenebova hrobka TT 86 (DAVIES 1933, Pl. III), Antefova hrobka TT 155 (SÄVE-SÖDERBERGH 1957, Pl. XVIII), Rehmire TT 100 (DAVIES 1943, Pl. XIII).

¹⁰⁹ Tímto typem zobrazení se odkazovalo na fakt, že obě země, tj. Horní a Dolní Egypt, jsou sjednocené pod mocí panovníka.

¹¹⁰ Tradiční nepřátelé Egypta, kdo mezi tyto národy patří, se v průběhu egyptské historie měnilo.

¹¹¹ Například v hrobce TT 226 (DAVIES 1933a, XLI–XLII).

6.2.2 Literární prameny

Z doby Thutmose III. se zachoval jedinečný pramen popisující průběh rady u krále v rámci skladby známé jako Anály Thutmose III.¹¹² zachované na VII. pylonu Amonova chrámu v Karnaku, který nechal postavit Thutmose III.

26. roku 1.měsíce období Šemu 16.dne ve vesnici Jehem¹¹³ svolalo jeho veličenstvo poradu se svou mocnou armádou řka:

Onen bídný nepřítel z Kadeše přišel a vstoupil do Megidda, kde je i teď. Shromáždil pro sebe velmože všech cizích zemí, jež byli na vodě Egypta.¹¹⁴ Od Naharíny¹¹⁵ [...]Charu, Qedu jejich koně, jejich armády a jejich lid.

Takto k nim promlouvá: „Povstal jsem, abych bojoval proti jeho veličentvu u Megidda.“

„Řekněte tedy jeho veličenstvu, co je ve vašich srdcích.“¹¹⁶ A oni řekli jeho veličentvu:

„Co takhle jít do Megidda po této cestě, která je dlouhá a rovná? Když je hlášeno, že nepřítel stojí venku. Když zatarasil cestu, aby neprošel kůň za koněm, armáda, stejně tak jako lidé. Co bude s naším předním vojem, když bude bojovat a zadní voj bude teprve v Aruně a nebude s nimi bojovat? Je tu však druhá cesta. První cesta, kterou shledáváte vynikající pro všechny z vás, ústí do Taneku.

Druhá cesta, hle vede severně od Džefy a ústí severně od Megidda. Necht' tedy náš vítězný pán určí podle svého přání, ale necht' nás nenutí jít onou těžší cestou.“

(...)

A pak tedy řekli jeho veličentvu: Necht' tvůj otec Amon, pán trůnů Obou zemí, přední z Karnaku učiní, jak si přeješ. Hle my budeme následovat tvé veličenstvo na všechna místa, kam tvé veličenstvo půjde.

(URK IV: 649.3–650.14; 651.14–15)

Jak je z textu patrné, Thutmose III. svolává radu se svými hodnostáři a radí se s nimi, kterou cestou se mají vydat k Megiddu. Jeho poddaným se přičí vydat je těžší cestou. Jsou však Thutmosem III. přesvědčeni a nakonec se ukáže, že jeho veličentvo mělo pravdu a vybralo správnou cestu. Problém s touto skladbou je podobný jako u

¹¹² V edici URK IV 654, 13–655.9.

¹¹³ Jehem = dnešní Chirbet Jimma, dle HANNIG 2009, 1118.

¹¹⁴ Být na něčí vodě znamená, být někomu loajální. Můžete odkázat na Lortona, Juridical Terminology

¹¹⁵ Tj. království Mitanni.

¹¹⁶ Tedy: Co si o tom myslíte.

ikonografických pramenů. Otázkou je, do jaké míry tento text reflektuje skutečnou událost (LOPRIENO 1996, 287–288). Může se totiž jednat o literární *topos*, který má dokládat panovníkovu vševědoucnost, vojenskou předvídatost a jeho nadřazenost nad ostatními, tím že jeho návrhy jsou lepší než doporučení ostatních.¹¹⁷

Nicméně i pokud by se zařazením tohoto motivu do literárního popisu tažení Thutmose III. sledovala pouze královská propaganda, dokládá také existenci užší královské rady, která byla složena z nejdůvěryhodnějších a nejschopnějších hodnostářů té doby, kteří na to byli patřičně hrdí, jak je patrné z biografii¹¹⁸ a zobrazování panovníka v hrobkách.

6.2.3 Vztah panovníka k úředníkům

U obou panovníků, do jejichž období jsou datovány egejské stropy, je patrná potřeba koordinace s elitami. Hatšepsut by jistě nedosáhla královského titulu bez podpory vysokých hodnostářů, o něž se mohla opřít, kteří na druhou stranu za některé své úřady vděčili právě nové panovnici,¹¹⁹ a tedy svůj vysoký statut skrze panovnici legitimizovali, jak vyplývá z výše předložené biografie Hapuseneba TT 67.

Samostatná vláda Thutmose III. byla zase protkána válečnými taženími, což mělo za následek, že i hodnostáři primárně spojení s civilní správou měli tendence vyzdvihovat své válečnické umění (SHIRLEY 2013, 585). Hlavně se však v této době zformovala vojenská elita, která nejen že panovníkovi vděčila za své vysoké postavení, ale zároveň, díky válečným tažením, skrze něž se do Egypta dostávalo velké bohatství a luxusních předmětů, velmi bohatla a to mimo jiné prostřednictvím darů, jimiž si je panovník zavazoval.

Během vlády Hatšepsut a jejího nástupce Thutmose III. také došlo k reorganizaci administrativy. V této době vzrostla důležitost kultu boha Amona v Karnaku, oba dva panovníci zde byli velmi stavebně aktivní. Hatšepsut samotná byla držitelkou postu božské Amonovy manželky a její nejprominentnější úředníci byli pověřeni výstavbou staveb v Amonově chrámu.¹²⁰ V této praxi pak následně pokračoval i Thutmose III., za jehož vlády mnozí úředníci na svém postu zůstali. Tedy i jeho elitní úředníci byli spojeni

¹¹⁷ Tato část Análů Thutmose III. by mohla spadat do „královské novely“ (něm. *Königsnovelle* viz. LOPRIENO 1996, 277–295).

¹¹⁸ Jak již bylo několikrát zmíněno.

¹¹⁹ Viz například Hapuseneb TT 67, ve své biografii (výše) zmiňuje, že byl vybraný jejím veličenstvím, jež je na čele miliónů (URK IV: 472. 5).

¹²⁰ Viz Hapuseneb, ale také například Ineni TT 81, Puymre TT 39.

s karnackým chrámem. Zdá se však, že se Thutmose snažil dostat Amonův chrám více pod královskou kontrolou a už tolik nejmenoval představitele Amonova chrámu do čela své administrativy (SHIRLEY 2013, 583–584). Jak bylo zmíněno v případě Amonova velekněze, mnohé posty byly dědičné a byly udělovány v rámci jedné rodiny.

6.3 Shrnutí

Z analýzy titulů, biografii, ikonografických i literárních pramenů vyplývá, že zde před sebou máme vzorek elity starého Egypta chronologicky datovaný do období vlády Hatšepsut a Thutmose III.¹²¹ Jedná se o vysoké hodnostáře na úrovni dnešních ministrů. Chybí zde však skupina nejvýše postavených jednotlivců.¹²² Dále je patrné, že motiv egejských stropů sloužil k legitimizaci a dokladu velmi blízkého vztahu daného hodnostáře k panovníkovi. V případě Amenemheta (TT 82), je patrná přítomnost motivu díky jeho úzkému vztahu k vezírovi Veserovi (TT 131).¹²³ Zvýrazněna je také skutečnost, že se tito hodnostáři osobně podíleli na audienci panovníka a to jak v biografiích, tak také z pojetí výzdoby hrobky samotné. Tato skutečnost také vyplývá z titulů samotných.¹²⁴ Nepochybně se tak tu opět jedná o legitimizační prvek. Je tedy velmi patrné, že i motiv egejských stropů je nějaký způsobem navázán na osobu panovníka. Také je pravděpodobné, že by mohl souviset s motivem, s nímž se mohla setkat jen nejužší skupina úředníků kolem panovníka, nicméně nebyl natolik důležitý pro vezíry, tedy muže, kteří měli k panovníkovi nejbližší.

¹²¹ Vláda Hatšepsuty je uváděna do let 1479–1458 vláda Thutmose III. je datována 1479–1425 (HORNUNG – KRAUSS – WARBURTON 2006, 492).

¹²² A to zejména vezírů. Ti však svou vazbu na panovníka mohli proklamovat jinak, než skrze egejské stropy. Pro tyto účely se nabízí podrobit bližšímu zkoumání skladbu, která se objevuje v přesně v tomto období v hrobkách vezírů tzv. *Povinnosti vezíra*, kterou všichni známý vezíři tohoto období v hrobce mají. Stejně tak jako zobrazení nosiči darů/tributu. Dalšími skladbami, které dokládaly výjmečné postavení vezírů je použití scén z *Litanie na Rea* a z *Knihy Amduat*. Obě dvě tyto skladby byly vyčleněny pouze panovníkovi a právě v období vlády Thutmose III. byly uzurpovány také vezíry. Není náhodné, že výběr scén přesně kopíruje ty, které si do hrobky vybral sám panovník (DZIOBEK 1995, 137). Je možné, že tyto dva motivy byly sloužily k dostatečné legitimizaci a ukázání statutu, že již nebylo třeba egejských stropů. Pro ověření tohoto závěru by však byla nutná další studie, která není součástí zadání této práce.

¹²³ V hrobce vezíra Vesera TT 131 se s egejskými stropy nesetkáme, jsou zde však zobrazeni lidé z této oblasti ve scéně přinášení tributu/darů. Dalším legitimizačním prvkem zde je skladba *Povinnosti vezíra* a scény z *Knihy Amduat* a *Litanie na Rea*. Zdá se, že ani na jeden z těchto motivů Amenemhet jakožto „pouhý“ písař vezíra neměl právo, proto zvolil motiv sice významný, na vysoký status ukazující, avšak méně pro jeho nižší titul kontroverzní, čímž byly egejské stropy.

¹²⁴ Tedy v titulech jedinný přítel krále (eg. *smr w3.tj*) a veliký přítel krále (eg. *smr ʿ3*).

Tito disponovali jinými nástroji pro zvýraznění svého statutu.¹²⁵ Je tedy klíčové zjistit, kde mohly být v královském paláci umístěny egejské látky, s nimiž se mohl setkávat jen úzký okruh lidí.

¹²⁵ Tzn. *Povinnosti vezíra*, scény z *Litanie na Rea* a *Knihy Amduat*.

7 Látky, baldachýn a vojenské stany

Jak již bylo zmíněno dříve, v analyzovaném materiálu můžeme pozorovat tendenci zvýrazňovat fakt, že se daní hodnostáři nacházeli co nejbližší panovníkovi. Je tedy velmi pravděpodobné, že i motivy egejských textilií pocházejí z prostředí královského dvora. A to konkrétně z takového místa v paláci, kam měl umožněný přístup jen velmi omezený počet jedinců. Klíčovým místem, které bylo v centru dění, byla trůnní místnost v paláci. Z ikonografických pramenů jasně vyplývá, že během audience panovník seděl pod baldachýnem. Ten musel být vytvořen pomocí látek. Je tedy možné, že těmito látkami byly právě egejské textilie?

Z technologického postupu vyplývá, že právě egejské textilie by byly pro baldachýn vhodnější než textilní výrobky egyptského původu. Nejen že byly barevnější než egyptské, ale díky samotnému složení se pro tyto účely mohly hodit více. Navíc by egejské látky posloužily také královské ideologii. Proč a jakým způsobem byly zahrnuty do královské ideologie, není jednoznačné. Nabízí se zde však několik možností.

7.1 Baldachýn vyjadřující potentia regum

Egejská oblast byla zařazena mezi země, kam sahala širší hranice (eg. *t3š*) Egypta. Tento typ hranice byl vnímán více způsoby. V případě Egejské oblasti tím nejspíše bylo myšleno, že až sem dosáhne moc egyptského panovníka v tom smyslu, že on je jediným, kdo má právo získávat odsud potřebné suroviny. Tento termín také vyjadřoval fakt, že s Egejskou oblastí byly navázány vztahy, avšak v žádném případě tím nebylo myšleno, že by ji Egypt ovládal (GARCÍA 1995, 129; 153). Je tedy možné se domnívat, že panovník chtěl tuto skutečnost demonstrovat tak, aby byla patrná na první pohled. Vhodným prostředkem by pak bylo zakomponování egejské látky do královského baldachýnu. V současné době však není možné zjistit, zda byly látky použity jen v rámci zastřešení baldachýnu, nebo či jimi byly zakryty stěny, popřípadě stěna. Ani ikonografie nám v tomto bodě nepomůže, protože by v takovém případě nebyl samotný panovník viditelný, což bylo hlavním důvodem zařazení této scény do dekorace hrobek. Ačkoliv se setkáváme s ohraničením kolem baldachýnu, které by mohlo překrytí stěn naznačovat, nemusí jít nutně právě o tento prvek, ale i jiný, který by egyptská perspektiva zachytila právě na

tomto místě (Obr. 22). Není také vyloučeno, že egejské textilie mohly být zavěšeny jinde v prostoru trůního sálu.

Je možné se domnívat, že hlavním účelem užití těchto látek bylo demostrovat moc panovníka, jež se mimo jiné projevuje tím, že byl schopen opatřit si látky až z tak vzdáleného koutu světa, jakou je právě Egejská oblast. Tento motiv by tak zapadal do mozaiky, ze které se skládala ideologie královského majestátu.

Zahrnutí egejských motivů do výzdoby hrobek u hodnostářů by pak sloužilo k jejich legitimizaci a demonstraci jejich důležitosti v tom smyslu, že by tímto ukazovali na svou důležitost a významné místo na dvoře panovníka, protože měli přístup až ke královskému baldachýnu a tudíž věděli, jaké motivy obsahuje. Tato znalost by je vydělovala od ostatních, i vysoce postavených a bohatých mužů. Jednalo by se tedy o zachycení vysokého statutu majitele hrobky *par excellence*.

7.2 Baldachýn jako kosmos

Další z možností, které se nabízejí, je třeba vzít do úvahy zakomponování textilií do egyptského obrazu světa. Budeme-li vycházet z předpokladu, že látky byly použity jako strop královského baldachýnu, pak bychom mohli být schopni určit také jejich symboliku. Jak již bylo zmíněno výše, celý prostor, kde panovník seděl, odkazoval k pojetí egyptského *kosmu*. Baldachýn samotný měl vyjadřovat oblohu, po které se každého dne plaví sluneční bůh Re. Tedy celý svět vymezený čtyřmi pilíři, které ho podpírají. Trůn, na němž vládce seděl, byl zhotoven z motivů heraldických rostlin Horního a Dolního Egypta a opět symbolizoval Egypt samotný. Podstavec pod baldachýnem zdobily postavy svázaných zajatců národů devíti luků. Tento motiv odkazuje k myšlence, že egyptský vládce je ten, který si podrobuje cizí země a ustanovuje tak na zemi pořádek. Za celým zobrazením je tedy třeba vidět myšlenku, že král – v tomto případě Thutmose III. – je garantem pořádku a vládcem v celém známém světě.

Vzhledem k uvedeným skutečnostem je možné se domnívat, že látky myšlenkově zapadaly do tohoto schématu. Pokud by tvořily baldachýn, který odkazuje k obloze a je podpírán čtyřmi pilíři držícími oblohu, mohly by pak souviset právě s tímto motivem. Víme, že pilíře podpírali oblohu na čtyřech světových stranách na okraji známého světa. Je tedy možné se domnívat, že okraje známého světa mohly být na všech čtyřech světových stranách symbolizovány právě těmito textiliemi. Jeví se také jako pravděpodobné, že jednotlivé světové strany byly symbolizované zeměmi, které pro staré Egyptany znamenaly hranici tehdy známého světa. Jednotlivé země pak mohly být zastoupeny látkou

či pro ni charakteristickým motivem. Tím by se opět zdůraznila pozice panovníka jako vládce celého známého světa. Tato myšlenka by vysvětlovala použití egejských textilií. Další tři světové strany by mohly být symbolizovány látkami z Mezopotámie, Libye a Puntu. Jelikož se však žádný královský baldachýn nezachoval, není možné tuto teorii ověřit. Motivy textilií z ostatních kulturních okruhů, nakolik je autorce tohoto textu známo, nikdo mezi výzdobou stropů nehledal.¹²⁶

Zařazení textilií jakožto symbolu čtyř světových stran do královské ikonografie v tomto období by nebylo náhodné. V období vlády Hatšepsut a Thutmose III. jednak docházelo k intenzifikaci styků se vzdálenějšími oblastmi. Můžeme se setkat s názorem, že od tohoto období můžeme mluvit o egyptské imperiální politice.¹²⁷ Také se však jednalo o formativní období egyptských dějin, kdy byly hledány nové motivy a postupy i v rámci královské ideologie. Tento fakt souvisel se zvýšenou, a do značné míry vynucenou potřebou legitimizace královského majestátu.

U obou panovníků se setkáváme se zvýšenou potřebou více se opírat o hodnostáře. Tato potřeba jak, již bylo řečeno, byla vzájemná a dvojsečná, jako už od nejstarších historických dob. Na jedné straně se panovník snažil vymezovat vůči elitám i bohům, a to zejména v ideologické rovině, a proklamovat své výjimečné postavení, a na druhou stranu to byl právě panovník, který svým hodnostářům uděloval různé výjimky, jejichž prostřednictvím si je více svazoval. Ti skrze výjimky udělené jim panovníkem proklamovali své vysoké postavení a snažili se ho v co nejvíce možných bodech imitovat. Jako příklad můžeme uvést užívání stejné symboliky. Panovnícký majestát pak musel hledat nové cesty, jak se od elit odlišit.

Vyobrazení stropů u panovníka symbolizují jeho nadvládu nad celým světem. Tento motiv tak mohl být převzat do výzdoby hrodek vysoce postavených hodnostářů, kteří by užitím tohoto motivu legitimizovali své postavení, oddělovali se od ostatních velmožů a také by skrze zobrazení stropů mohli vyjadřovat svou oddanost panovníkovi. Oddanost, kterou vezíři vyjadřovali prostřednictvím skladby *Povinnosti vezíra* a scén ze zádušních skladeb, které byly vyčleněny pouze panovníkovi. Právě tyto scény navíc přesně kopírovaly panovníkův výběr. Vezíři tak již na rozdíl od dalších vysokých hodnostářů nepotřebovali doklázat svou blízkost panovníkovi skrze motivy egejských textilií.

¹²⁶ Pro ověření této teorie by byla třeba další detailní studie ostatních motivů stropů v egyptských hrobkách, která přesahuje zadání této práce.

¹²⁷ Viz. MORRIS 2005.

7.3 *Vojenský stan a hledání formy*

V souvislosti s vládou Thutmose III., se nabízí myšlenka, že jeho vojenské výpravy, které daly vzniknout nové elitě, také nějakým způsobem obměnily i materiální kulturu spojenou s královským majestátem. Předpokládá se, že jeho zásadní stavba v Karnackém chrámu Ach Menu¹²⁸ byla inspirována vojenským či slavnostním stanem (VERNER 2010, 193). Vyjdeme-li z tohoto předpokladu, pak je možné, že motiv vojenského stanu mohl být přítomen i v dalších stavbách Thutmose III. Opět se zde nabízí prostředí královského paláce, kde se mohly konat porady s panovníkem a to stejným způsobem, jak je popsáno v Análech Thutmose III.¹²⁹ V rámci zdůraznění panovníkova majestátu se zdá pravděpodobné, že by tento stan mohl být tvořen pomocí egejských látek. Podobně jako v případě výše zmíněného baldachýnu se tyto navíc díky svým vlastnostem hodily pro stavbu stanu více než egyptské plátno. Hodnostáři by přítomností motivu ve svých hrobkách opět dávali najevo svou blízkost králi. Naopak panovník by prostřednictvím přítomností motivu vojenského stanu v prostředí trůního sálu mohl sám naznačovat, že to on je skutečným vojenským vládcem šířícím spravedlnost (eg. *m³.t*) až za hranice Egypta.

7.4 *Shrnutí*

Z dosud uvedených skutečností se zdá zřejmé, že používání egejských látek jako velmi luxusního zboží, bylo spojeno s prostředím královského paláce. Vybraní hodnostáři, tento motiv do svých hrodek zakomponovali ve snaze legitimizovat svůj vysoký společenský status a zdůraznit svůj blízký vztah ke králi. Panovník sám také motiv látek začlenil do systému symbolů svého majestátu.

V úvahu přicházejí tyto tři možnosti, jakým způsobem k tomu došlo:

- První z možností je, že daný hodnostář použil egejských látek na výzdobu svého baldachýnu umístěného v hrobce, aby demonstroval, že je schopen opatřit si tuto luxusní komoditu.
- Druhou možností je, že látky použité na výzdobu královského baldachýnu symbolizovaly světové strany. Zastupovaly tak části oblohy známého světa, která se symbolicky klenula nad všemocným a vše ovládajícím panovníkem.

¹²⁸ K Ach menu obecně viz CARLOTTI 2001.

¹²⁹ Viz výše.

- Třetí možností je, že motiv byl přeneseně inspirován vojenským stanem jeho veličenstva, který mohl tento prvek použít v prostoru trůního sálu.

8 Závěr

Předkládaná práce ukazuje, jak lze zkoumáním projevů materiální kultury analyzovat a hodnotit vztahy mezi kulturními celky, které je sdílí, jakých významů mohou přebírané předměty nabývat v nových souvislostech a jak s nimi může být v kontextu nových kulturních symbolů a motivů nakládáno. V tomto konkrétním případě je zmíněným fenoménem inspirace egejskými textiliemi ve výzdobě několika nekrálovských hrobek hodnostářů 18. dynastie v egyptských Thébách.

První kapitola ukazuje, že látky byly v kulturních celcích strategickou komoditou, jejíž výrobou se v případě Egypta nemusely zabývat jen ženy. Z dostupných (byť velmi omezených) pramenů vyplývá, že v Egejské oblasti byla naopak produkce látek vyhrazena pouze ženám. Egyptané se v tomto konkrétním případě inspirovali již hotovými látkami, resp. jejich vzory, a nikoli výrobními technologiemi či postupy, a nejednalo se tedy o import idejí nebo technologie. Obě zkoumané oblasti patřily do odlišných kulturních okruhů (viz kapitola 2). Zatímco Kréta a Řecko spadají do evropské kulturní oblasti, technologicky i výzdobou a výsledné textilie disponují shodnými prvky jak s Anatólií, tak i střední Evropou. Egypt na druhou stranu převzal technologii vertikálního tkalcovského stavu ze Syropalestiny, odkud si také vypůjčil některé výzdobné prvky.

Kontext užití zmíněných egejských textilních motivů v Egyptě mapuje další kapitola zabývající se architekturou nekrálovské hrobky 18. dynastie, která je do jisté míry odbobím formativním, kdy vznikaly nové prvky jak v architektuře, tak ve výzdobném programu hrobek. Architektura reaguje na předchozí období a přizpůsobuje se novým potřebám. Zároveň dochází i k aktualizaci výzdobného programu, v němž je patrná snaha hodnostářů legitimizovat své společenské postavení skrze zobrazení panovníka a vyzvedávání prvků spojených s osobní loajalitou ke králi. Jedním ze způsobů, jakými mohli vysocí hodnostáři vyjádřit svou prestiž, bylo právě použití tzv. „egejských stropů“. Bližším rozbohem architektury a výzdobného programu jejich hrobek lze zjistit, že se v ničem nevymykají běžným hrobkám období vlády Thutmose III. a Hatšepsuty. Výzdobný program byl ve většině případů velmi poničen. U dvou nejlépe dochovaných představují shodný prvek scény s vyslanci cizích zemí přinášejících produkty své země panovníkovi. Důležitým motivem zde bylo také zobrazení krále v kiosku. Tímto majitel

hrobky dokazoval svou oddanost a osobní vztah ke králi. K odlišení majitelů pěti zkoumaných hrobek od zbytku společenské elity, a tak k nalezení jednoho z možných důvodů pro implementaci cizího motivu do jejich hrobek, vedla až podrobná analýza jejich funkcí a osobní kariéry navazující na překlady jejich titulů a biografii. Cílem analytické části, která hodnotí tituly úředníků s přihlédnutím k jejich (částečně nejspíše idealizované) biografii, bylo zjistit, čím se tito hodnostáři reálně zabývali a kde se s egejskými látkami mohli setkat. Přestože tito lidé neměli ani stejné tituly, ani stejnou náplň práce, zastávali (až na Amenemheta) shodné společenské postavení. Jednalo se muže, kteří měli ve státní správě druhé místo po vezírovi, a můžeme tedy je přirovnat k dnešním ministrům. Písař vezíra Amenemhet se ze skupiny sice vymyká, ale zároveň dobře dokládá případ klientelismu, kdy mu jeho pán, vezír Vesper, zajistil výjimečnou hrobku, ale už mu nemohl dopřát stejně výjimečnou výzdobu jako sobě samotnému, a proto sáhl do výzdobného repertoáru určeného pro úředníky o stupínek níže. Egejské stropy tedy mohly sloužit k legitimizaci společenského postavení a odznaku výjimečnosti. Jediné čím se tito muži odlišují od zbytku úředníků své doby je zdůrazňovaná blízkost ke králi a jejich přítomnost na královských audiencích. Lze tedy usuzovat, že se tito lidé mohli s egejskými látkami setkat například v trůnním sále panovníka, přestože zobrazení audience v těchto hrobkách nelze vnímat doslova.

Jisté je, že jak téma královské audience, tak motiv egejských látek byly začleněny do ideologie královského majestátu. Nabízejí se tři možnosti, jakým způsobem k tomu došlo. První možností je, že pomocí egejských látek panovník demonstroval svou schopnost opatřit si tuto luxusní komoditu, kterou ostatní nemají, a proto egejské látky nechal umístit do trůnního sálu, nejspíše na baldachýn, pod nímž přijímal audience. Egejské textilie však použil nejen kvůli jejich vizuální stránce, ale také proto, že tato oblast patřila mezi nejvzdálenější místa, z nichž byl schopen získávat potřebné suroviny. Poselství využití právě těchto textilií by bylo, že panovník je tak mocný, že je schopen získat suroviny z tak vzdáleného místa, jako je Egejská oblast. Druhá možnost také počítá se skutečností, že látky byly použity na baldachýn krále. Zde by byl však začleněn co symboliky celého baldachýnu jakožto celku. Prostor v trůnním sále, kde panovník seděl, odkazoval k pojetí egyptského kosmu. Baldachýn samotný měl vyjadřovat oblohu, kde každý den koná svou pouť sluneční bůh Re. Tedy celý svět vymezený čtyřmi pilíři, které ho podpírají. Látky by mohly symbolizovat čtyři světové strany, kdy právě sever by zastupovaly egejské látky. Dalšími třemi zeměmi reprezentující zbytek světových stran by

mohla být Libye, Mezopotámie a tajemná země Punt. Trůn, na němž vládce seděl, byl zhotoven z heraldických rostlin Horního a Dolního Egypta a opět symbolizoval samotný Egypt. Podstavec pod baldachýnem zdobily postavy svázaných zajatců národů devíti luků. Tento motiv pak odkazuje k myšlence, že egyptský vládce je ten, který si podrobuje cizí země a ustanovuje tak na zemi pořádek. Za celým zobrazením je tedy třeba vidět myšlenku, že král, v tomto případě Thutmose III. je garantem pořádku a vládcem v celém známém světě. I u této teorie je problematické, že se žádný baldachýn nedochoval a také fakt, že neexistuje studie, která by hledala vliv textilií z těchto oblastí na výzdobu královského baldachýnu. Toto téma však přesahuje zadání předkládané práce. Pro ověření této možnosti bude nutné zabývat se tímto tématem hlouběji. Třetí možnost vychází z reálií vojenských tažení Thutmose III. Jeho stylizace a zdůrazňování skutečnosti, že byl především vojensky zaměřeným panovníkem, vedla k tomu, že některé stavby byly inspirovány architekturou vojenského stanu. Tento motiv by mohl ovlivnit i dekoraci trůního sálu. Jak vychází z technologie, pro stan se egejské textilie hodily více než egyptské. Navíc zde mohl být kladen důraz i na fakt, že je panovník schopen obstarat látky až z takto vzdálené země.

Co se týká použití motivu textilií z egejské oblasti na stropech této skupiny hodnostářů, jejich přítomnost zde byla podmíněna jejich legitimizační funkcí. Úředníci tímto prvkem dokládali, že byli tak blízko faraonovi, že mohli vidět, co je zachyceno na baldachýnu jeho veličenstva. U vezírů se s touto výzdobou nesetkáváme, protože svůj blízký vztah k panovníkovi vyjadřovali jinými prostředky, jmenovitě skladbou zvanou *Povinnosti vezíra* a dále uzurpační motivů, jež příslušely do sféry dekorace královské hrobky, tedy užitím scén z *Knihy Amduat* a z *Litanií na Rea*.

9 Seznam použité literatury:

- ANDERSSON STRAND, E. 2012: From Spindle Whorls and Loom Weights to Fabrics in the Bronze Age Aegean and Eastern Mediterranean, *Aegeum* 33. 207–212.
- ARNOLD, D. 1971: *Grabung im Asasif 1963–1970. Bb.I: Das Grab des Jnj-jtj.f. Die Architektur*. Mainz am Rhein.
- ARNOLD, D. 1976: *Gräber den Alten und Mittleren Reiches in El-Tarif*. AV 17. Mainz am Rhein.
- BARBER, E. J. W. 1992: *Prehistoric Textiles. The Development of Cloth in the Neolithic Bronze Ages with Special Reference to the Aegean*. Princeton.
- BLEIBERG, E. 1996: *The Official Gift in Ancient Egypt*. Oklahoma.
- BOULOS, L. – EL-HADIDI, M. N. 1989: *The Weed Flora of Egypt*. Cairo.
- BRUYERE, M. B. 1933: *Rapport sur les Fouilles de Deir el Médineh 3 (1930)*. Cairo.
- BRYAN, B. M. 2006: Administration in the Reign of Thutmose III. In: CLINE, E. H. – O’CONNOR, D. eds. *Thutmose III. A New Biography*. Ann Arbor. 69–122.
- BURKE, B. 2010a: *From Minos to Midas. Ancient Cloth Production in the Aegean and in Anatolia*. Ancient Textiles Series 7. Exeter.
- BURKE, B. 2010b: Textiles. In: CLINE, E. H. ed. *The Oxford Handbook of the Bronze Age Aegean (ca. 3000–1000 BC)*. Oxford. 430–442.
- CARINGTON SMITH, J. 1975: *Spinning Weaving and Textile Manufacture in Prehistoric Greece, from the Beginning of the Neolithic to the End of Mycenaean Ages*. Nepublik. disertace.
- CARLOTTI, J-F. 2001: *L’Akh-menou de Thoutmosis III à Karnak: etude architecturale*. Paris.
- CARTER, H. – MACE, A. C. 1923: *The Tomb of Tut.Ankk.Amen*. London.
- CARTER, H. – NEWBERRY, P. E. 2002: Catalogue of the Antiquities Found in the Tomb. In: DAVIES – CARTER – NEWBERRY – MASPERO – SMITH. *The Tomb of Thoutmôsis IV.*² Mr. Theodore M. Davies Excavations: Biban el Moluk. London.
- CARTER, H. 1933: *The Tomb of Tut Ankh Amen. Vol. III*. London.
- CARTWRIGHT, C. – GRANGER-TAYLOR, H. – QUIRKE, S. 1998: Lahun textile evidence in London. In: QUIRKE, S. ed. *Lahun Studies*. Surrey. 92–95.

- CATON-THOMPSON, G. – GARDNER, E. W. 1934: *The Desert Fayum*. London.
- COHAVI-RAINER, Z. 1999: Royal Gifts in the Late Bronze Age Fourteenth to Thirteenth Centuries B. C. E. *Beer – Sheva XIII*.
- COLLIER, M. – QUIRKE, S. 2002:
- COLLIER, M. – QUIRKE, S. 2002: *The UCL Lahun Papyri: Letters*. Oxford.
- CROWFOOT, G. 1931: *Methods of Hand Spinning in Egypt and the Sudan*. Halifax.
- CROWFOOT, G. M. – DAVIES N. de G. 1941: The Tunic of Tutankhamūn. *JEA* 27. 113–130.
- DAVID, R. 1998: *Handbook to Life in Ancient Egypt*. Oxford.
- DAVIES, N. de G. – GARDINER, A. 1915: *The Tomb of Amenemhet*. London.
- DAVIES, N. de G. 1913: *Five Theban Tombs (Being those of Mentuherkhepeshef, User, Daga, Nehemawäy and Tati)*. London.
- DAVIES, N. de G. 1917: *The Tomb of Nakht at Thebes*. New York.
- DAVIES, N. de G. 1933a: *The Tombs of Menkheperasonb, Amenmose, and another*. London, 1–27.
- DAVIES, N. de G. 1933b: *The Tomb of Nefer–Hotep at Thebes*. New York.
- DAVIES, N. de G. 1943: *The Tomb of Rekh-mi-re at Thebes vol.2*. New York.
- DAVIES, N. de G. 1948: *Seven Private Tombs at Qurnah*. London.
- DAVIES, N. de G. 1961: A Fragment of Punt Scene. *JEA* 47, 19–23.
- DAVIES, Ni. de G. 1963: *Scenes from some Theban Tombs*. Private Tombs at Thebes IV. Oxford.
- DICKINSON, O. 1994: *The Aegean Bronze Age*. Cambridge.
- DORMAN, P. 1995: Two tombs and One Owner. *SAGA* 12, 141–154.
- DZIOBEK, E. 1987: The Architectural Development of Theban Tombs in Early Eighteenth Dynasty. In: ASSMANN, J. – BURKARD, G. – DAVIES, V. *Problems and Priorities in Egyptian Archaeology*. 69–80.
- DZIOBEK, E. 1995: Theban Tombs as a Source for Historical and Biographical Evaluation: The Case of the Vizier User-Amun. *SAGA* 12, 107–138.
- DZIOBEK, E. 1989: Eine Gragpyramide des früher NR in Theben. *MDAIK* 45. 109–132.
- ËNGELMANN-VON CARNAP, B. 1999: *Die Struktur des Thebanischen Beamtenfriedhofs in der Ersten Hälfte der 18. Dynastie*. ADAIK 15. Berlin.
- EVANS, A. 1928a: *The Palace of Minos at Knossos. Vol. II/I*. London.
- EVANS, A. 1928b: *The Palace of Minos at Knossos. Vol. II/II*. London.

- EVANS, A. 1930: *The Palace of Minos at Knossos. Vol. III.* London.
- EVANS, A. 1935a: *The Palace of Minos at Knossos. Vol. IV/I.* London.
- EVANS, A. 1935b: *The Palace of Minos at Knossos. Vol. IV/II.* London.
- EVANS, A. 1964: Excavations in the Neolithic Settlement at Knossos, 1957–60, Part I, *BSA* 59, 132–240.
- EXELL, K. – NAUNTON, Ch. 2010: The Administration. In: WILKINSON, T. ed. *The Egyptian World.* London. 91–104.
- FOŘTOVÁ-ŠÁMALOVÁ, P. – VILÍMKOVÁ, M. 1963: *Egyptian Ornament.* London.
- GALÁN, J. M. 1995: *Victory and Border. Terminology related to Egyptian Imperialism in the XVIIIth Dynasty.* HÄB 40. Hildesheim.
- GARCIA-VENTURA, A. 2014: Constructing Maculinites through Textile Production in the Ancient Near East. In: HARLOW, M. – MICHEL, C. – NOSCH, M.-L. *Prehistoric, Ancient Near Eastern and Aegean Textiles and Dress.* Ancient Textiles Series vol. 18. Oxford. 167–181.
- GNIRS, A. 1996: Die Ägyptische Autobiographie. In: LOPRIENO, A. ed. *Ancient Egyptian Literature. History & Forms.* PdA 10. Leiden. 191–242.
- GUKSCH, H. 1994: *Königsdienst. Zur Selbstdarstellung der Beamten in der 18. Dynastie.* SAGA 11. Heidelberg.
- HAYES, W. C. 1959: *The Scepter of Egypt. A Background for the Study of the Egyptian Antiquities in Metropolitan Museum of Art. Part II: The Hyksoso Period and New Kingdom (1675–1080 B. C.)* Cambridge.
- HERRMANN, A. 1940: *Die Stelen Ägyptischer Felsgräber.* ÄgFo 11. Glückstadt.
- HORNUNG, E. – KRAUSS, R. – WARBURTON D. A. eds. 2006: *Ancient Egyptian Chronology.* Handbook of Oriental Studies 83. Leiden.
- CHADWICK, J. 1988: The Women of Pylos. In: OLIVIER, J.-P. – PALAIMA, T. *Texts, Tablets and Scribes.* Minos Supplement 10. Salamanca. 43–96.
- CHASSINAT, M. 1901: Tombe inviolée de la xviii dynastie découverte aux environs de Médinet el-Gorab dans le Fayoum. *Bulletin de l'institut français d'archéologie Orientale* 1. 225–234.
- JANSSEN, J.J. 1975: *Commodity Prices from the Ramessid Period. An Economic Study of the Village of Necropolis Workmen at Thebes.* Leiden.
- KAMPP, F. 1996: *Die Thenanische Nekropole. Zum Wandel des Grabgedankens von der XVIII. bis zur XX. Dynastie.* Theben 13. Mainz am Rhein, 289–294.

- KAMPP, F. 2003: The Theban necropolis: an overview of topography and tomb development from the Middle Kingdom to the Ramesside period. In: STRUDWICK, N. – TAYLOR, J. H. eds. *The Theban Necropolis. Past, Present and Future*. London. 2–10.
- KEMP, B. – STEVENS, A. eds. 2010: *Busy Lives at Amarna: Excavations in the Main City (Grid 12 and the House of Ranefer, N49.18) Vol. II: The Objects*. EES Excavation Memoir 91. London.
- KEMP, B. – VOGELSANG-EASTWOOD, G. eds. 2001: *The Ancient Textile Industry at Amarna*. EES Excavation Memoir 68. London.
- KEMP, B. 1978: The Harim-Palace at Medinet el-Ghurab. *ZÄS* 105. 122–133.
- LANDRÁFOVÁ, R. 2011: *It is My Good Name that You Should Remember. Egyptian Biographical Texts on Middle Kingdom Stele*. Praha.
- HANNIG, R. 2009⁵: *Die Sprache der Pharaonen. Großes Handwörterbuch Ägyptisch – Deutsch*. Mainz.
- LING ROTH, H. 1913: *Ancient Egyptian and Greek Looms*. Halifax.
- LOPRIENO, A. 1996: The „King’s Novel“. In: LOPRIENO, A. ed. *Ancient Egyptian Literature. History & Forms*. PdA 10. Leiden. 277–296.
- MACKAY, E. 1914: Report of the Excavation and other Work. *ASAE* XIV, 88–96.
- MÁLEK, J. 1999: *Egyptian Art*. London.
- MANNICHE, L. 2003: The so-called scenes of daily life in the private tombs of the Eighteenth Dynasty: an overview. In: STRUDWICK, N. – TAYLOR, J. eds. *The Theban Necropolis. Past, Present and Future*. 42–45.
- MAŘÍKOVÁ-VLČKOVÁ, P. ed. 2009: *Hroby, hrobky a pohřebiště starých Egyptanů*, Praha.
- MERRILLEES, R. S. 1998: Egypt and the Aegean, *Aegeum* 18, 149–154.
- MERRILLEES, R. S. 1972: Aegean Bronze Age Relations with Egypt. *AJA* 72/3. 281–294.
- MORAN, W. L. 1992: *The Amarna Letters*.
- MORENO GARCÍA, J. C. ed, 2013: *Ancient Egyptian Administration*. Leiden.
- MORRIS, E. F. 2005: *Architecture of Imperialism: Military Bases and the Evolution of Foreign Policy in Egypt’s New Kingdom*. PdA 22. Leiden.
- NEWBERRY, P. E. 1893a: *Beni Hasan I*. London.
- NEWBERRY, P. E. 1893b *Beni Hasan II*. London.
- NEWBERRY, P. E. 1894: *El Bersheh part I. (The Tomb of Tehuti-Hetep)*. London.

- OLSEN, B. A. 2014: *Women in Mycenaean Greece: The Linear B Tablets from Pylos and Knossos*. London.
- PAVÚK, P. 2012: Of Spools and Discoid Loom-Weights: Aegean-Type Weaving at Troy Revisited. *Aegeum* 33. 121–128.
- PETRIE W. M. F. 1890: *Kahun, Gurob, and Hawara*. London.
- PETRIE W. M. F. 1891: *Illahun, Kahun and Gurob. 1889-90*. London.
- PODANY, A. H. 2010: *Brotherhood of Kings. How International Relations Shapes the Ancient Near East*. Oxford.
- PORTER, B – MOSS, R. L. B. 1960: *Topographical Bibliography of Ancient Egyptian Hieroglyphic Texts, Reliefs, and Paintings. Vol. I The Theban Necropolis. Part 1. Private Tombs*. London.
- RAHMAN AL-AYEDI, A. 2006: *Index of Egyptian Administrative, Religious and Military Titles of the New Kingdom*. Ismailia.
- RENFREW, C. 1985: *The Archaeology of Cult: The Sanctuary at Phylakopi*. London.
- RIGGS, Ch. 2014: *Unwrapping Ancient Egypt*. London.
- ROBINS, G. 1997: *The Art of Ancient Egypt*. London.
- RODENWALDT, G. 1912: *Tiryns II: Die Fresken des Palastes*. Athens.
- ROHRIG, C. H. 2006: The Building Activities of Thutmose II in the Valley of the Kings. In: CLINE, E. H. – O'CONNOR, D. eds. *Thutmose III. A New Biography*. Ann Arbor. 238–259.
- SÄVE-SÖDERBERGH, T. 1957: *Four Eighteenth Dynasty Tombs*. Oxford, 11–21.
- SHAW, I. 2011: Seeking the Ramesside Royal Harem: New Fieldwork at Medinet el-Gurob. In: COLLIER, M. – SNAPE, S. *Rammeside Studies in Honour of K. A. Kitchen*, Bolton.
- SHELMERDINE, C.W. ed. 2008: *The Cambridge Companion to the Aegean Bronze Age*. Cambridge.
- SHIRLEY, J. J. 2006: Crisis and Restructuring of the State: From the Second Intermediate Period to the Advent of the Ramesses. In: MORENO GARCÍA, J. C. ed. *Ancient Egyptian Administration*. Leiden. 521–606.
- SCHIAPARELLI, E. 1927: *Relazione sui Lavori della Missione Archeologica Italiana on Egitto (Anni 1903 – 1920). Vol. II. La Tomba Intatta dell'Architecto Cha. Nella Necropoli di Tebe*. Torino.

- SCHOFIELD, L. – DAVIES, W. V. 1995: *Egypt, the Aegean and the Levant: Interconnections in the Second Millennium BC*. London.
- STEIDORFF, G. – WOLF, W. 1936: *Die Thebanische Gräberwelt*. Leipziger Ägyptologische Studien 4. Glückstadt.
- STEVENS, A. ed. 2012: *Akhnaten's Workers: The Amarna Stone Village Survx, 2005–9. Vol. II: The Faunal and Botanical Remains, and Objects*. EES Excavation Memoir 101. London.
- STRUDWICK, N. – TAYLOR, J. H. eds. 2003: *The Theban Necropolis. Past, Present and Future*. London.
- SZPAKOWSKA, K. 2008: *Daily Life in Ancient Egypt. Recreating Lahun*. Oxford.
- VAKIRTZI, S. 2012: AKR8794: A Miniature Artifact from Akrotiti, Thera, and the „Whorl od Bead“ Question in Light of New Textile Evidence. *Aegeum* 33, 215–219.
- VACHALA, B. 2009: *Staroegyptská Kniha mrtvých*. Praha.
- VAN DER BOORN G. P. F. 1988: *The Duties of the Vizier. Civil Administration in the Early New Kingdom*. London.
- VERNER, M. 2010: *Chrám světa. Svatyně, kulty a mysteria starověkého Egypta*. Praha.
- VOGEL-EASTWOOD, G. 2000: Textiles. In: NICHOLSON, P. T. – SHAW, I. eds. *Ancient Egyptian Materials and Technology*. Cambridge, 268–298.
- WACHSMANN, S. 1987: *Aegeans in the Theban Tombs*. Orientalia Lovaniensia Analecta 20. Leuven.
- WINLOCK, H. E. 1922: Heddle-jack of Middle Kingdom Looms. *Ancient Egypt* 1922. 71–74.
- WINLOCK, H. E. 1945: *The Slain Soldiers of Neb-Ḥepet-Rē Mentu-Ḥotpe*. New York.
- WINLOCK, H. E. 1955: *Models of Daily Life in Ancient Egypt. From the Tomb of Meket-Rē at Thebes*. Cambridge.

10 Seznam pramenů

10.1 Překladová literatura

LICHTHEIM, M. 1975: *Ancient Egyptian Literature. A Book of Readings*. London.

HOMÉROS, *Ílias*, přel. O. Vaňorný, 2007.

LANDGRÁFOVÁ, R. – NAVRÁTILOVÁ, H. eds. 2011: *Srdečné pozdravy ze země na Nilu. Korespondence starých Egyptanů*. Praha.

NAVRÁTILOVÁ, H. 2011: Mám holou zadnici... In: LANDGRÁFOVÁ, R. – NAVRÁTILOVÁ, H. eds. *Srdečné pozdravy ze země na Nilu. Korespondence starých Egyptanů*. Praha. 152.

LANDGRÁFOVÁ, R. 2011: Frustrovaná manželka. In: LANDGRÁFOVÁ, R. – NAVRÁTILOVÁ, H. eds. *Srdečné pozdravy ze země na Nilu. Korespondence starých Egyptanů*. Praha. 78.

PEET, E. T. 1930: *The Great Tomb-Robberies of the Twentieth Egyptian Dynasty. Being a critical study, with translations and commentaries, of papyri in which these are recorded*. Oxford.

10.2 Edice

CHADWICK, J. – VENTRIS, M. 1956: *Documents in Mycenaean Greek. Three Hundred Selected Tables from Knossos, Pylos, and Mycenae*. Cambridge.

GARDINER, A. H. 1948. *Ramesside Administrative Documents*. Oxford.

HELCK, W. 1970: *Die Lehre des Dw3-ḥtj*. Kleine Ägyptische Texte. Wiesbaden.

SETHE, K. 1907: *Urkunden der 18. Dynastie*. URK IV. Leipzig.

KRI III.

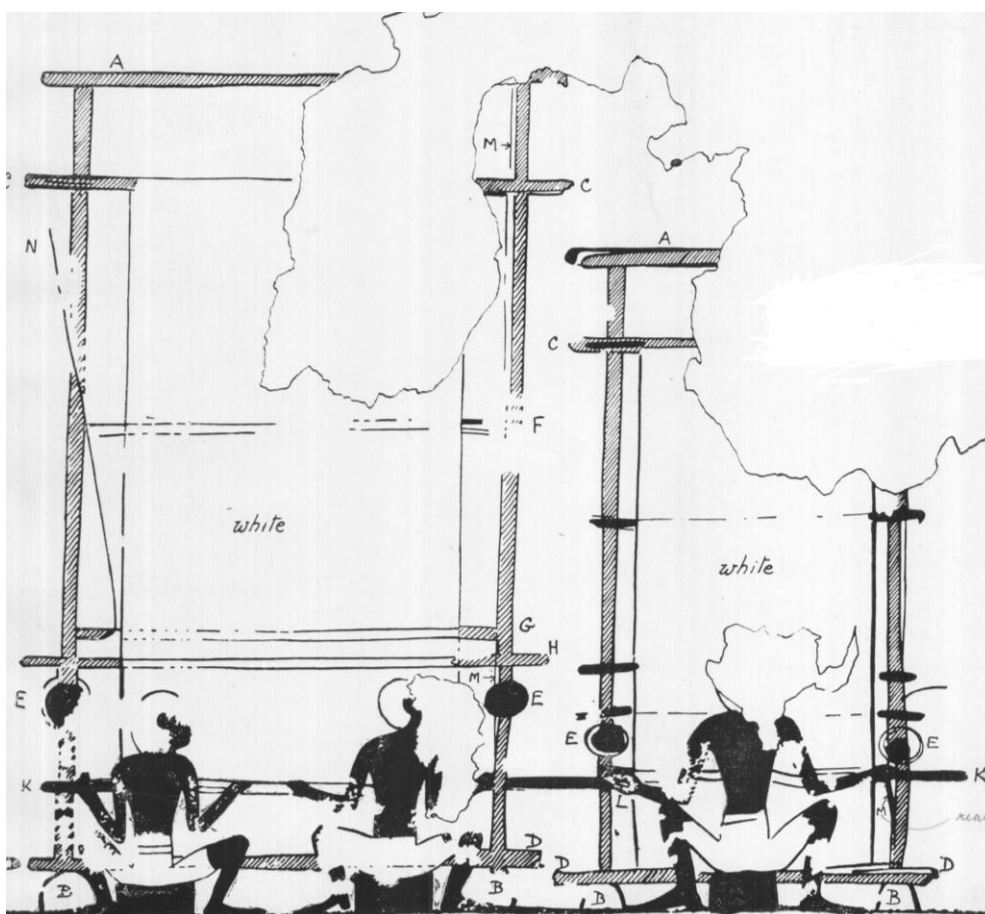
11 Seznam zkratek:

EES	Egypt Exploration Society
JEA	The Journal of Egyptian Archeology
SAGA	Studien zur Archäologie und Geschichte Altägyptens
TT	Theban Tomb
BSA	Annual of the British School at Athens
URK	Urkunden des Ägyptischen Altertums
KRI	KITCHEN <i>Ramesside Inscriptions</i>
ZÄS	Zeitschrift für Ägyptische und Altertumskunde
KV	Kings Valley
ADAIK	Abhandlungen des Deutschen Archäologischen Instituts Kairo
AV	Archeologische Veröffentlichungen
MDAIK	Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts Abteilung Kairo
ÄgFo	Ägyptologische Forschungen
PdA	Probleme der Ägyptologie
HÄB	Hildesheimer Ägyptologische Beiträge

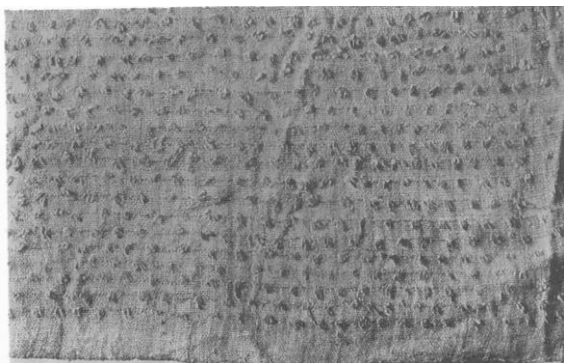
12 Obrazová příloha

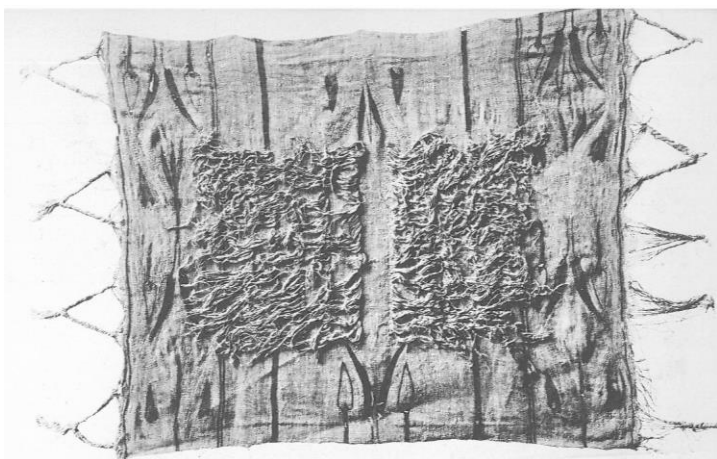
Obr. 1 Ženy tkající na horizontálním stavu z hrobky Chnumhotepa II. (NEWBERRY 1893a, pl. XXIX).

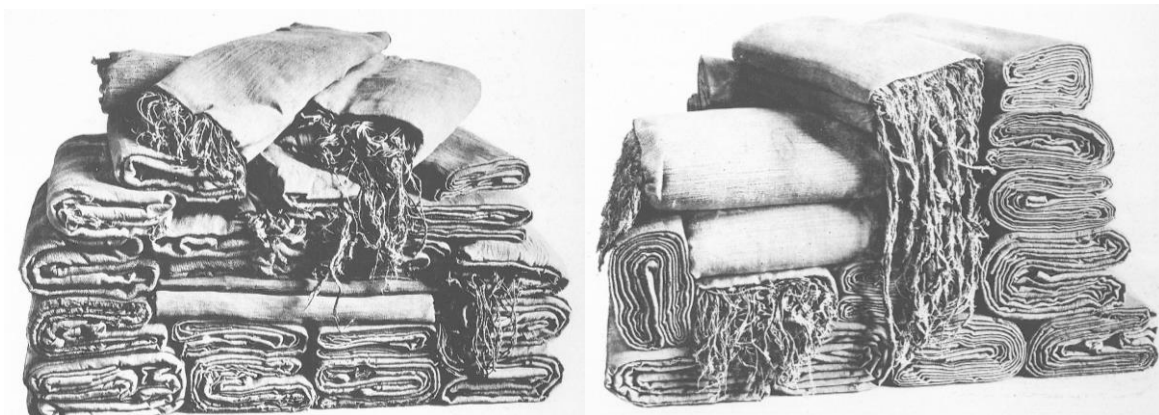
Obr. 2 Muži u vertikálního stavu z hrobky Thutnefera (LING ROTH 113, 13).

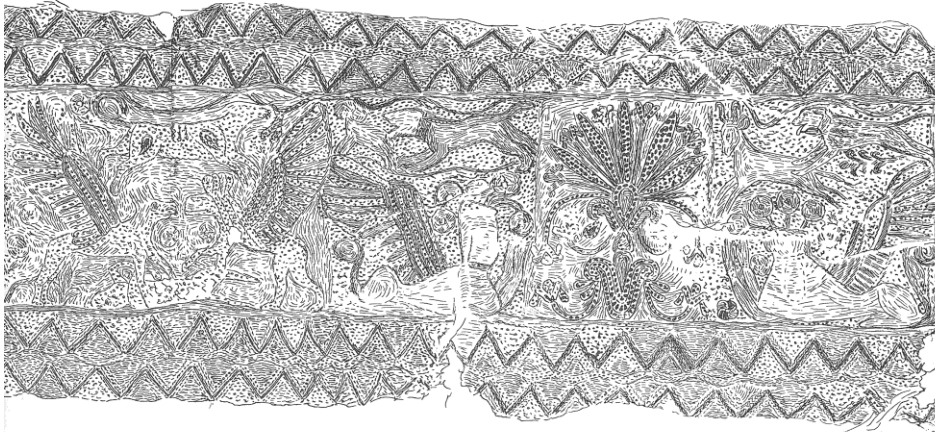
Obr. 3 Textilie z hrobky bojovníků Mentuhotepe II. (WINLOCK 1945, Pl. XXb).

Obr. 4 Šál z hrobky architekta Chaa (SCHIAPARELLI 1927, 116).

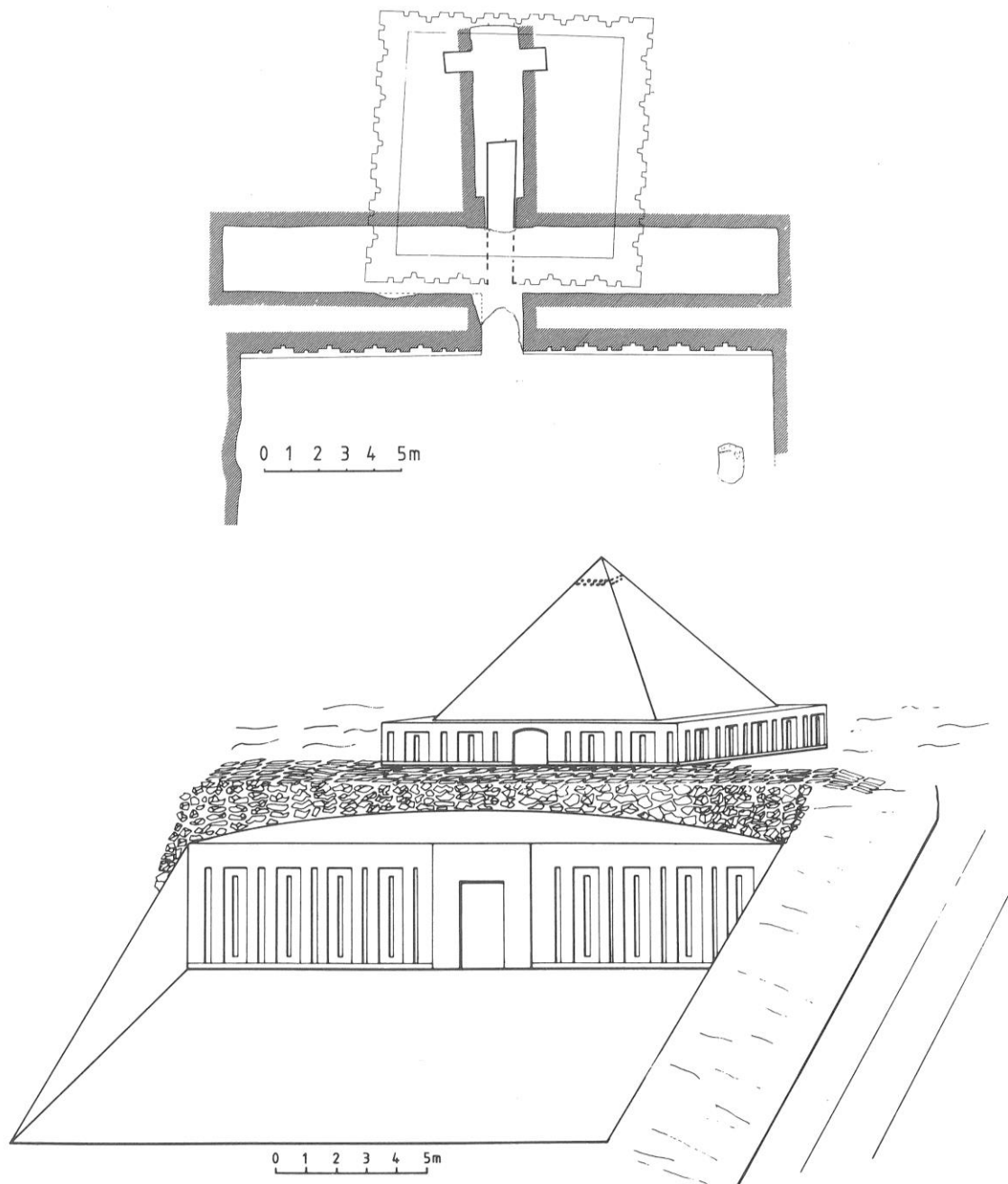
Obr. 5 Přehozy a tuniky z hrobky architekta Chaa SCHIAPARELLI 1927, Figs. 66–67).

Obr.6 Detail výzdobného pásu tuniky Tutanchamona (CROWFOOT – DAVIES 1941, 113–130, pl. XX).

Obr. 7 Sukně ženy z Hagia Triady (BARBER 1992, Pl.2).

Obr. 8 Ideální rekonstrukce hrobky thébské hrobky 18. dynastie (DZIOBEK 1989, abb.7).

Obr. 9 Část výzdoby stropu imitující látky podepřené plaňkou (DAVIES – GARDINER 1915, 12; pl. XXXII).

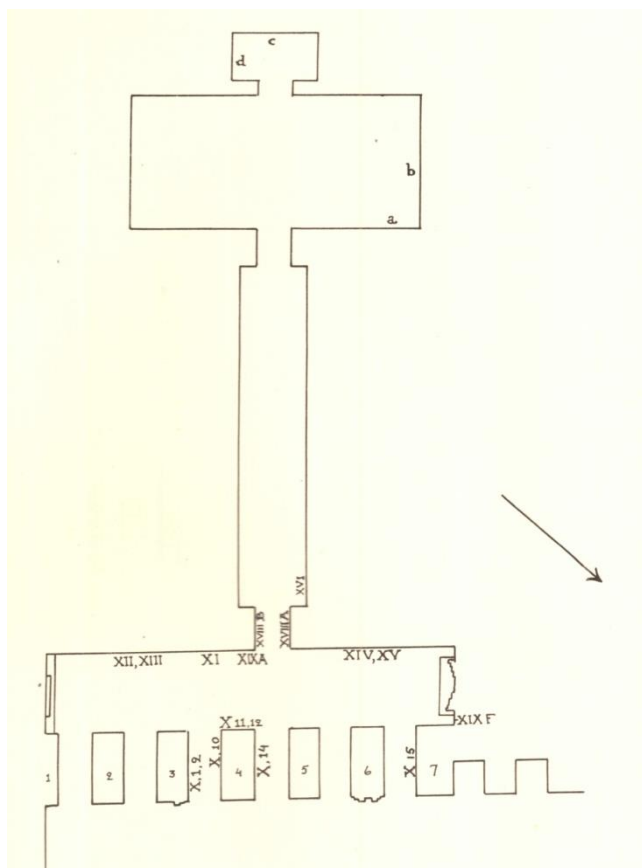
Obr. 10 Motiv spirály ze stropu hrobky Amenemheta (DAVIES – GARDINER 1915, 12; pl. XXXII).

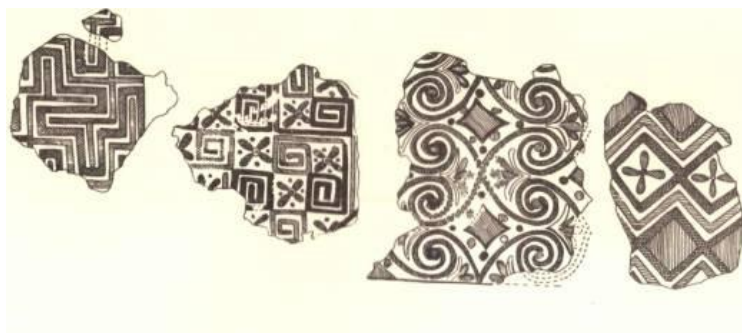
Obr. 11 Motiv labyrintu ze stropu Antefa (SÄVE-SÖDERBERGH 1957: Pl.XIX).

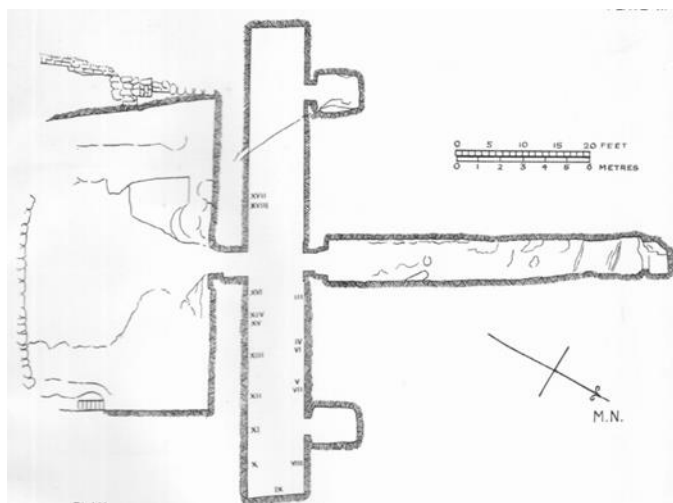
Obr. 12 Motiv do sebe zasazených čtyřlístků z hrobky Amenemheta (DAVIES – GARDINER 1915: pl. XXXII).

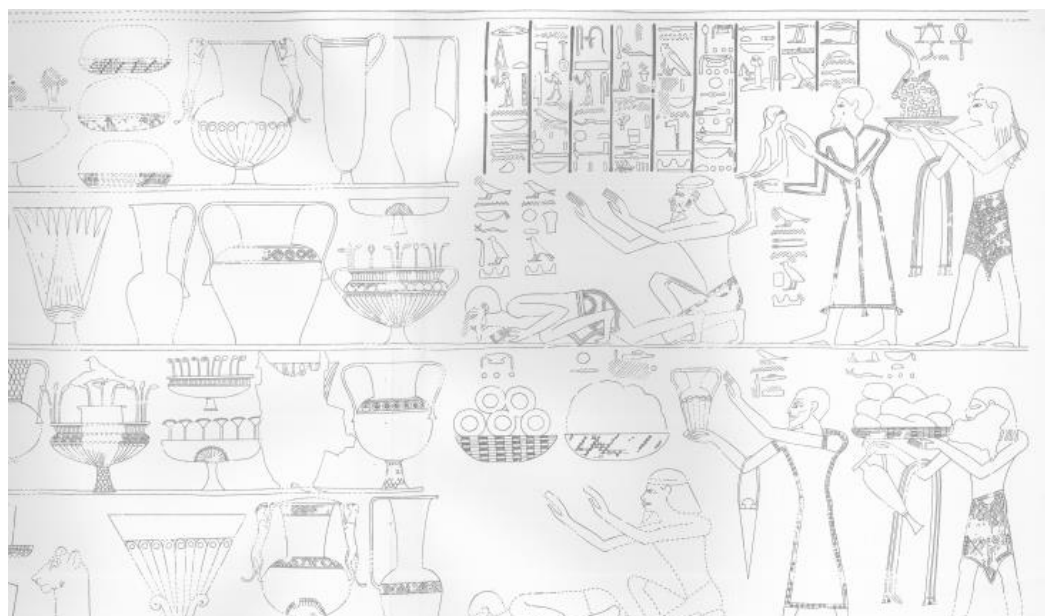
Obr. 13 Plán hrobky Antefa (SÄVE-SÖDERBERGH 1957: Pl. XX).

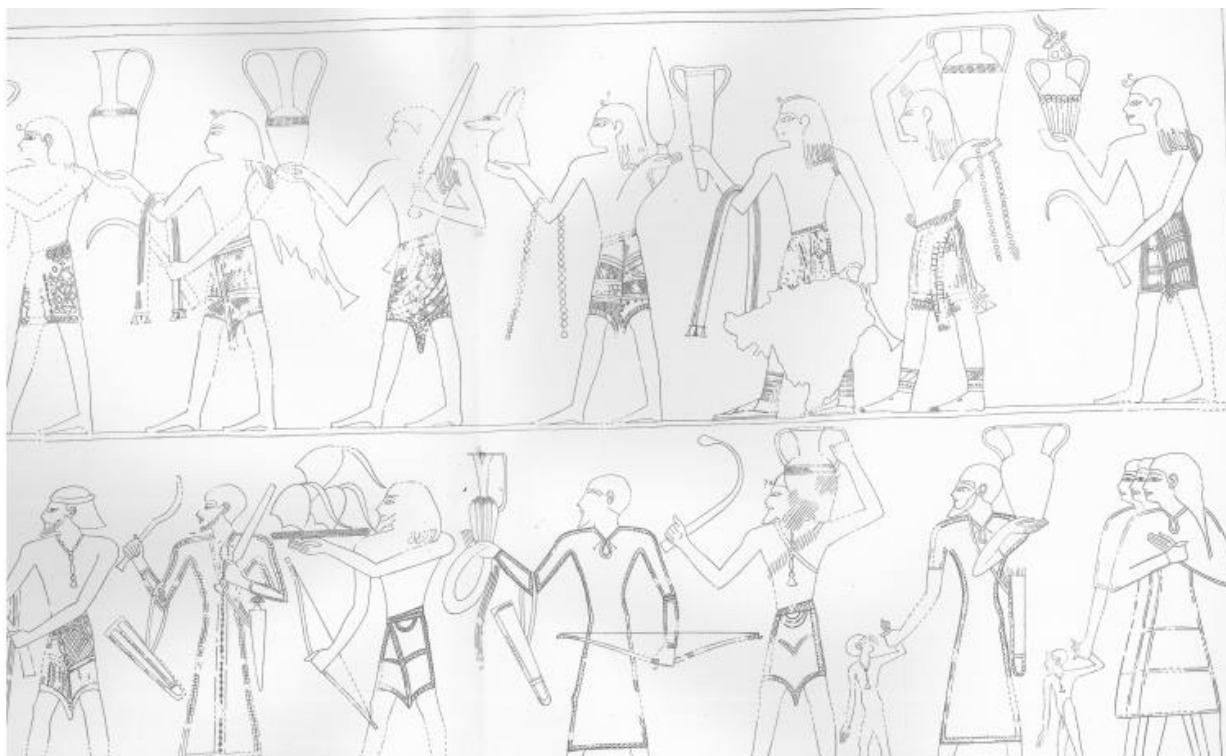
Obr. 14 Fragmety výzdoby stropu (SÄVE-SÖDERBERGH 1957: Pl.XIX).

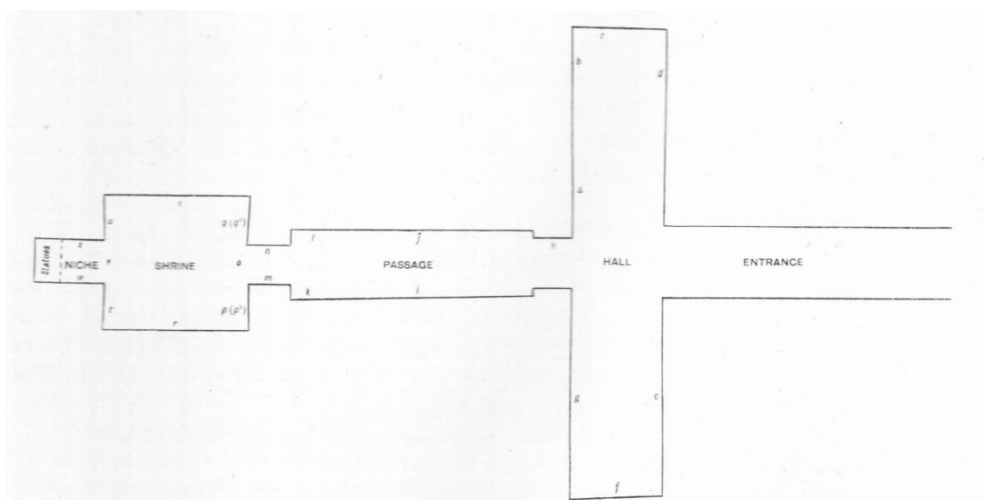
Obr. 15 Plán hrobky Mencheperreseneba (SÄVE-SÖDERBERGH 1957, Pl. II).

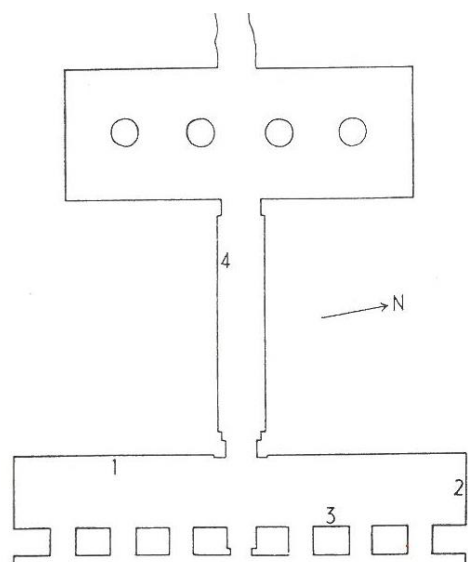
Obr. 16 Přinášení *jnw* (SÄVE-SÖDERBERGH 1957, Pl. IV).

Obr. 17 Přinášení *jnw* (SÄVE-SÖDERBERGH 1957, Pl. V).

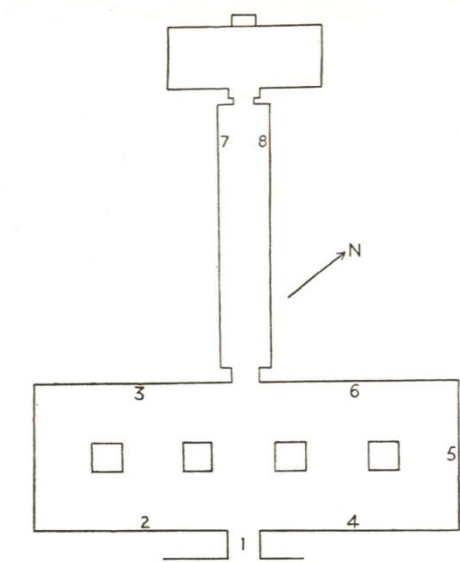
Obr. 18 Plán hrobky Amenemheta (DAVIES – GARDINER 1915, 22).

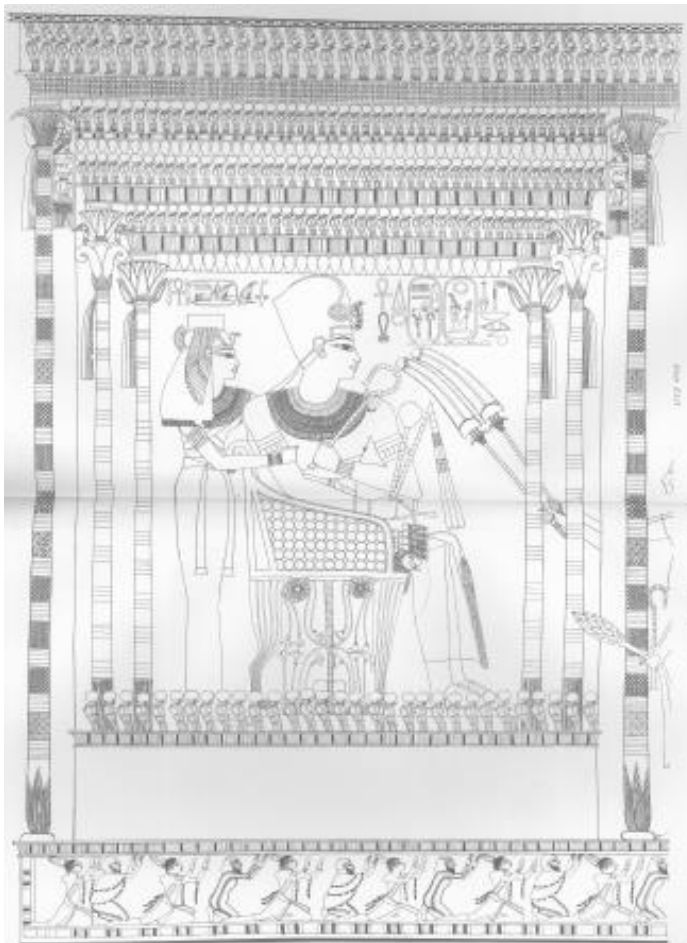
Obr. 19 Hapusenebova hrobka (DAVIES 1961, 19).

Obr. 20 Scéna z výpravy do bájně země Punt (DAVIES 1961, Pl.IV).

Obr. 21 Půdorys hrobky Amenmoseho (PORTER – MOSS 1960, 334).

Obr. 22 Zobrazení panovníka sedícího pod baldachýnem (DAVIES 1943, Pl. XIII).

13 Tabulky

Jméno majitele	Hrobka	Umístění	Datace
Antef	TT 155	Dra abú en-Naga	Hatšepsut, Thutmose III.
Amenemhet	TT 82	Šejch Abd el-Kurna	Thutmose III.
Hapuseneb	TT 67	Šejch Abd el-Kurna	Thutmose II., Hatšepsut,
Amenmose	TT 251	Šejch Abd el-Kurna	Hatšepsut, Thutmose III.
Mencheperreseneb	TT 86	Šejch Abd el-Kurna	Hatšepsut, Thutmose III.

Tab. I Seznam majitelů s egejskými stropy

Antef	(Stéla Louvre C 26)
Titul egypt.	Titul český
<i>r-p^ct</i>	dědičný princ
<i>ḥ3.tj-^c</i>	kníže
<i>ḥtm.tj-bj.tj</i>	nosič královské pečeti
<i>smr w^c.tj</i>	jediný přítel krále
<i>sš ikr tp ḥsb</i>	výjimečný písař a hlavní sčítatel
<i>wḥm tpj nsw</i>	první herold krále
<i>smr ʕ3</i>	veliký přítel (krále)
<i>ḥ3.tj-^c nṯn t3-wr</i>	starosta Cinevu a abydoského nomu
<i>ḥr-tp n wḥ3.t mj ḳdw=s</i>	představený celé oázy
<i>wḥm tpj n ʕrr.t</i>	první herold soudní síně

Tab. II Tituly Antefa TT 155

Mencheperreseneb	URK IV: 926 - 936
Titul egypt.	Titul český
<i>r-p^ct</i>	dědičný princ
<i>ḥ3.tj-^c</i>	kníže
<i>ḥtm.tj-bj.tj</i>	nosič královské pečeti
<i>ḥm-nṯr tp.j n Jmn</i>	první Amonův velekněz
<i>r3 shr r m t3 r dr=f</i>	mluvčí, jež ustanovuje mír po celé zemi
<i>ḥr-tp ʕ3 m pr-nsw</i>	velký představený paláce
<i>smr ʕ3</i>	veliký přítel (krále)
<i>jmj r3 ḥm.w-nṯr n.w mḥw šm^c.w</i>	představený kněží Horního a Dolního Egypta
<i>jmj r3 j3.wt ḥn.t</i>	představený nejvyšších úřadů
<i>jmj r3 pr.wj nbw</i>	představený obou zlatých domů (pokladnice)

<i>jmj r3 pr.wj ḥd</i>	představený obou stříbrných domů (pokladnice)
<i>jmj r3 k3.wt n ts-ḥ^c.w-jmn</i>	představený prací v <i>ts-ḥ^c.w-jmn</i>
<i>ḥrj-sšt3 n w3d.tj</i>	tajemník dvou kobřích bohyní
<i>jmj r3 šnw.tj n jmn</i>	představený Amonových sýpek
<i>jmj r3 mr.w nswt bjtj</i>	představený tkalcoven Horního a Dolního Egypta

Tab. III Tituly Mencheperreseneba TT 86

Amenemhet	URK IV: 1049.15 - 1064.17
Titul egypt.	Titul český
<i>sš (sh3w) n t3tj</i>	písař vezíra
<i>sš ḥsb jt šn.t jmn</i>	písař a počtář obilí sýpky Amona
<i>sš ḥsb jt šn.t jmn</i>	písař a počtář obilí
<i>ḥr.j mr.w n jmn</i>	ten, jenž je nad Amonovými tkalcovny
<i>jmj-r3 pr n t3.t</i>	představený vezírova domu
<i>jmj-r3 pr n t3.t n njwt rs.t</i>	představený domu vezíra z Théb

Tab. IV Tituly Amenemheta TT 82

Hapuseneb, TT 67	URK IV: 469 - 489.13
Titul egypt.	Titul český
<i>ḥm-ntr tp.j n Jmn</i>	První Amonův velekněz
<i>r-p^ct</i>	dědičný princ
<i>ḥ3.tj-^c</i>	kníže
<i>ḥtm.tj-bj.tj</i>	nosič královské pečeti
<i>jmj r3 ḥm.w-ntr n.w mḥw šm^c.w</i>	představený kněží Horního a Dolního Egypta
<i>smr 3</i>	veliký přítel (krále)
<i>smr w^c.tj</i>	jediný přítel krále
<i>r3 shrr m t3 r dr=f</i>	mluvčí, jež ustanovuje mír po celé zemi
<i>r3 n nsw</i>	královský mluvčí
<i>jmj r3 k3t nb n snw</i>	představený všech královských prací
<i>jmj r3 šm^cw</i>	představený Horního Egypta
<i>jmj r3 jḥw</i>	představený dobytka
<i>jmj r3 j3wt nb n pr jmn</i>	představený všech prací v Amonově chrámu
<i>jmj r3 ḥsb</i>	představený počítání
<i>ḥrj-tp 3 m šm^c.w</i>	Veliký ředitel Dolního Egypta

Tab. V Tituly Hapuseneba TT 67